sanat
EDEBİYAT '81
23 AYLIK SİYASİ DERGİ/YIL 2/1 NİSAN 1983

SANATIMIZIN USTA KALEMİ KEMAL SÜLKER YAZARLIĞININ 50. YILINDA

Portre/Kemal SÜLKER/Şahap BALCIOĞLU

YAZAR, OKURUNU
KİTAP, SEVENİNİ
BEKLİYOR...
Bu yıl gene, dünyaca ünlü pek çok yazarımız,
-ünlü R. Garaudy ve N. Vrettakos'la birlikte-
2. Kitap Fuarı'nda...
Okurlarıyla yanyana gelmek için.
Kitaplarını imzalamak için.
365 günde, yayın dünyamızda ne varsa hepsini
toplu olarak görebileceğiniz 9 gün...
1 gününüzü Kitap Fuarı'na ayırın.
2. Kitap Fuarı
26 Kasım - 4 Aralık 1983
TÜYAP TİCARET MERKEZİ
ETAP MARMARA/TAKSİM
İMZA GÜNLERİ
(Saat 15.00-19.00 arası)
TARİH
ALT SALON
ÜST SALON
26 Kasım Cumartesi
Roger Garaudy
Nikiforos Vrettakos / A. Kadir
27 Kasım Pazar
Recep Bilginer / Mehmet Kemal
Salah Birsel / Kemal Özer
28 Kasım Pazartesi
Tarık Buğra / Mehmet Çınarlı
Asaf Savaş Akat / Haldun Taner
29 Kasım Salı
Çetin Altan / İsmail Cem
Ataol Behramoğlu / Bekir Yıldız
30 Kasım Çarşamba
Yavuz Bahadıroğlu / Cemil Meriç
Necati Cumalı / Doğan Hızlan
1 Aralık Perşembe
Adalet Ağaoğlu / Orhan Hançerlioğlu
Oktay Akbal / Nadir Nadi
2 Aralık Cuma
Gülten Akın / Uğur Mumcu
Rıfat Ilgaz / Tarık Dursun K.
3 Aralık Cumartesi
Demirtaş Ceyhun / Aziz Nesin
Attila İlhan / Şükran Kurdakul
4 Aralık Pazar
Melih Cevdet Anday / Ferit Edgü
Füruzan / Muzaffer İzgü
Konuk yazarlarla basına ve okurlara açık söyleşiler: 26 Kasım Cumartesi
R. Garaudy: 15.00-17.00 N. VrettaKos: 17.00-19.00
Ziyaret saatleri: 11.00-20.00
Giriş, öğrenci ve öğretim üyelerine ücretsizdir.
TÜYAP
"Seçkin fuarlar...
Seçkin ziyaretçiler..."

SANAT
EDEBİYAT
'81

1 NİSAN 1983 AYLIK SİYASİ DERGİ YIL : 2 SAYI : 22

Sahibi **HÜSEYİN HOROZ** / Yayın Yönetmeni **TANJU CILIZOĞLU** / Sorumlu Yazıişleri Müdürü **AYDIN SAYMAN** / Tiyatro Bölümü Yönetmeni **SEÇKİN CILIZOĞLU, MELİSA GÜRPINAR** / Sinema Bölüm Yönetimi **AYDIN SAYMAN**/ Müzik Bölümü Yönetimi **SÜHEYLA DURA** / Kapak Düzeni **OĞUZ TIĞLI** / Yönetim yeri **Bahçelievler Çalışlar Cad. Köşkler Durağı No. 15/A Bakırköy** Tel. 61 31 67 / Yazışma Adresi **P. K. 65, Beşiktaş-İstanbul** / Dizgi Baskı **Özdem Kardeşler Matbaası** / Abone Koşulları **Yıllık 2.000.— TL.** / Yurtdışı **65 DM.** Son Baskı Tarihi 30.12.1983

Kemal Sülker'in elli yılı

Kemal Sülker Yazarlığının elli yılına dayandı.
Elli yıllık bir soluk, elli yıllık bir anlamak, elli yıllık bir sabır.
Ben bu elli yılın kendi payıma 30 yılına tanığım.
Sayın Sülker'i ne ödün verirken ne bağnazlaşırken gördüm.
Tutarlı olmanın boy resmi deseler Sülker'in fotoğrafını gösteririm size.
Belanın en soğuk günlerinden en sıcağına kadar hiç bir dönemecinde Sülker şaşırmamış, yılmamış hiç mi hiç geriye düşmemiş, geri çekilmemiştir.
Bugün gençlerin en çok okuduğu, ceketlerini önünde en çok iliklediği yazarlardan biridir Sülker.

Bu Derginin yazarın ellinci yılına bir çaba göstermesi hiç mi hiç bir dirsek teması değildir. Edebiyatta sanatta kurulan kollama koruma birlikteliği hiç değildir. Bir değer bilmenin, baştan beri sürdürülen somut örneklerinden birisidir yaşadığımız.

Aslında Dergi olarak istedik ki Yazarın ellinci yılına dostlarıyla bir küçük kutlama yapalım. Dostları bu ödünsüz fikir işçisine borçlarını bir yerlerde ödemeğe çalışsınlar. Olmadı. Süreç bazı engeller taşıdı bu duygumuza ve bu engelleri aşamadık.

Sülker elli yılında yazarlığının. Elli yıl sonra gençlerle ve gençlerin yanında bir kalem. Hep hainliklere yürümüş, hep susmanın kalplık konuşmanın altın olduğunu vurgulamış. Fincancı katırlarını ürkütmek ne kelime, fincancı katırlarının nallarını göğsünde toplamış süreli. Dengelere yatmadan bilincin dengesinde bir elli yıl.

Bu elli yıla saygılıyız. Kendi kültür birikimimizin ve inancımızın onurudur bu elli yıl. Acılarla doludur. Ama erdemin acısının hep sevinçle buluştuğu erdemlerden süzülmüş bir elli yıl.

Dünyanın kendi ekseni etrafında döndüğünü bildiği için değil, dünyanın niçin neden ve nasıl döndüğünü bilen aydınların gençlerin saygısını iletiyoruz sayın Sülker'e. Elli yılına şapkamızı çıkararak nice elli yıllara taşınmış bir elli yılı insanımıza korkak insanlarımıza, ayaklarının üstünde tutunamıyan insanlarımıza, Ceketini hep düğmesinden eskitenlere örnekliyoruz, bu yaşamanın direncinde çelikleşen, bilenen ustamızı...

TANJU CILIZOĞLU

Desen/Ramis Aydın

Adnan YÜCEL

SON TÜKENİŞ

Bin kez açıldı bir menekşe
Bin kez soldu
Kurudu parmaklarımda
Hangi yaprakta kaldı sevgimiz
Söyleyebilir misin

Acılar yanıyor şimdi ağzımda
Çocuksu büyük acılar
Geçip giden onbir koca yıl
Ne yağmurlar tüketti bende
Yeniden yağdırabilir misin

Sandık kadar odalarda
Uçurumlar oluşmadı mı aramızda
Bir yastıkta deniz
Bir yastıkta musluktan bir damla
Ne masallar uydurduk birbirimize
Yalan ve korkunç masallar
Anlatsam şimdi
Bir daha dinleyebilir misin

İlk kez
Saçlarımda başladı bu yangın
Yüreğimde söndü her gece
Görüp de anlayamadın
Sevemedin hiç bir sabahı
O berbat uykularına kıyamadın
Nerede şimdi o sabahlar
Geri getirebilir misin

Ne kitaplar tozlandı boş yere
Ne şiirler bekledi gözlerini
Eğilip de bakmadın bile

Bin kez yağdı bir yağmur
Bin kez buharlaştı
Uçup gitti toprağımdan
Hangi damlada kaldı sevincimiz
İçinde duyabilir misin

ADNAN YÜCEL

SEN GİDELİ

Hani bir tomurcuk vardı aramızda
Bir temmuz sabahı
Tohumsuz gömmüştük toprağa
Sende Allahçı bir kader oldu
Bende toplumsal bir yara
Sür desem şimdi merhemini
Sürebilir misin

Artık vakit geldi demektir
Saatler ayrılığı çalmak üzere
O yolculuğa çıkmak zorundayım
Bir daha dönmemek üzere
Çünkü bende sabah başlıyor
Sende bitimsiz bir gece
Bir gece ki
Boğuyor bütün şafaklarımı
Gizli gizli ve sessizce

Çocuksun dedim bunca yıl
Okşayıp sevdim de büyütemedim
Taşlar konuştu şiirlerimde
Dağlar ağaçlar konuştu
Sana ırmak dilinden
Bir söz bile söyletemedim

Bin kez coştu bir dalga
Bin kez kırıldı
Çekildi kıyılarımdan
Hangi köpükte kaldı birlikteliğimiz
Gösterebilir misin

Hani Sazlar çalınırdı ölüm
Türküler söylenirdi kan
Sen gideli kaç mevsim
Kaç yıl geçti aradan
Şimdi bir rakı sofrasında
Evvel zaman diyor biri
Diğeri kalbur saman
Oysa hâlâ günün yüreğinde
Elektrik tadında bağıran
Kara bir katrandır zaman

O barut soluğu günlerde
Sanki hiç yürünmemiş
Ve çökülmemiş korkunun üstüne
Yaşam vurulmuş diyorlar
Aşk susmuş seninle birlikte
Bütün gözlerde aynı yılgınlık
Aynı bunalım
Ne çocuklarda görülüyor sevinç
Ne de fışkıran bir çiçekte

Hani aşk demişti dağlar
Sabır demişti ya deniz
Nasıl geldik bu günlere
Bu duyarsız yerlere nasıl
Şimdi bir rakı sofrasında
Evvel zaman diyor biri
Diğeri kalbur saman
Oysa hâlâ her an
Çırılçıplak bir yeşilin
Ateşte çığlığıdır yaşanan

Namuslu Bir Fikir İşçisi:

KEMAL SÜLKER

Şahap BALCIOĞLU

Kemal Sülker'in adı geçince, kafamda canlanan görüntü şudur: Cağaloğlu alanından Nuruosmaniye'ye doğru uzanan geniş caddenin sağında, yani bir zamanların ünlü bozacısı «Sinan»ın tam karşısında, «Son Telgraf» ve «Gece Postası» gazetelerini yayınlayan Ethem İzzet Benice'nin malı olan köhne yapının basamaklarında duran, güleryüzlü, efendi, terbiyeli bir genç adam. Tuhaftır, aradan kırk yıl kadar geçmiş olduğu halde, Kemal Sülkerin belleğimdeki fotoğrafı budur. Temiz, iyiniyetli bir yüz.

O zamanlar, merdiven basamakları tek tek gıcırdayan, inleyen o yapının bodrumundaki mürettiphaneden yükselen kurşun kokusu, muharebe alanını örten zehirli gaz misali, sarardı dörtbir yanı. Sonraları, daha sonraları verilmeye başlandı mürettiplere süt hakları. O güleçyüzlü adam, «sendikacılık» lâfından cüzzamlı gibi kaçıldığı günlerde hafiften hafiften, usul usula girişti işe: «Son Telgraf» ve «Gece Postası» sayfalarında dile getirmeye başladı işçi, esnaf konularını. O günün zorluklarını bugünkü kuşaklara anlatmak kolay iş değil. Zor olanı yaptı Kemal: Öncü oldu, izci oldu, sessiz ama sonuç alan bilinçli ve gösterişsiz bir uğraşa koyuldu. Gazetenin mürettipleri bir gün süte, yoğurda kavuştularsa, bunda Kemal Sülkerin ve rahmetli yazılışleri müdürü Murat Kayahanlının elbet katkıları vardı. Ama hiç ses etmediler. İyilik ve görev yapan, onu cafcafsız, gürültüsüz kotarırsa birşeye benzer.

Ne demişti Faruk Nafiz Çamlıbel: «Bir ömür böyle geçti». Elbet, «deldi de geçti». Ama onur yüklü yıllar geçti. Karşımda oturan bembeyaz saçlı, benim gibi göbekli, bugünün Kemaline bakıyorum: Gene güleryüzlü, gene efendi. Gene, diyeceğini ölçerek, tartarak diyor. Övünme mi? Öyle bir zayıflığa ömrü boyunca bir kez olsun yüz vermedi. Cebindeki parası her zaman sayılı oldu. Buna karşılık kafası, gönlü hep zengin yaşadı. Dilerim, ömrü uzun olsun.

Bu inançlı gazeteci, tek parti döneminin zor yıllarında giriştiği uğraşa bir gün olsun ara vermedi. İşçi kesimi onu hep yanında buldu. Bu yüzden başına gelen görünür görünmez belâlar Kemali hiç yıldırmadı, aksine biledi. Bir takım «sevimli kimseler» onu «yola getirmek» için az mı uğraştılar? Belâdan uzak kalsın, güzel yurdumuzun şirin köşelerini görsün de kültürü artsın diye az mı dolaştırdılar? Ama aç kalacakmış, zorunlu perhize girecekmiş. Ne kıymeti harbiyesi var? Bunlar kişinin «pişmesi» için gereklidir, zorunludur Ancak Kemal, pişmesine «pişti» de, hiçbir zaman işi «pişkinliğe» vur-

madı. Sustu ama yazdı. Gene de yazıyor. Ve elbet yazacak. İdam hükmünü veren yargıç gibi kalemini kırmadı, aksine sıkı sıkıya sarıldı ona. Hep birlikte yaşarsak, Kemal Sülker imzasını daha uzun yıllar severek izleyeceğiz.

Antakya ilginç bir memleket, sağlam adam yetiştiriyor. Kemal de orada doğdu 1919'da. İlki, ortayı bitirip liseyi İstanbulda, Kabataşta okudu. Son sınıfı Antakyada tamamlayıp İstanbula, Hukuk Fakültesine geldi. Bir yıl sonra Edebiyat Fakültesinin Felsefe Bölümüne geçti. Bitirmek kısmetto yokmuş. Burnuna mürekkep kokusu geldi, gazeteciliğe merak sardı, «Tan»a girdi. Orada vilâyet ve belediye muhabirliği yaparken, «İkdam»da da gece sekreteri oldu.

Bir Fransız gazetecisi mesleği tarif ederken «gazeteci rüya görmeyen insandır» der. Pek de doğru lâf eder. Çünkü basın mesleğinin «mutfağında» çalışanlar —hele o yıllarda— sabahlara dek didindikleri için, garibanların rüya görme keyfine ayıracak zamanları yoktur. Kemal Sülker de en diri, en verimli gençlik yıllarında uğradığı bu «illet» nedeniyle rüyaya dalma mutluluğundan yoksun kaldı!

Ama bir süre sonra onun bu haline acıyanlar çıktı: O yıllarda İktisat Fakültesinde çalışan Alman Profesörü Kessler bir konferans verdi ve burada, varolması şöyle dursun, sözü bile edilmeyen grev hakkından dem vurdu. Kemal de bu konuda geniş bir anket hazırladı, gazetesinde yayınladı. Bazıları: «Kımm... dediler, bu delikanlı da nerden çıktı?»

Bizimki onunla da kalmadı. Emekli bir generalin savaşla ilgili bir kitabına «Tan»da adamakıllı yüklendi. Sonuç: Hiç kimse, hiçbir gerekçe göstermedi, yürürlükteki Sıkıyönetim kararıyla dostumuz İstanbuldan uzaklaştırıldı. 1943'den 47'ye kadar tam dört yıl «bu cennet vatanın» Konya, Antakya ve Tokat kentlerinde bol bol dolaştı, yattı uyudu, rüyaya doydu! Kendisine sorarsanız, «bu sürgün yaşamından hiç şikâyetçi olmadım, der, herkesten iyilik, dostluk, ilgi gördüm.» Demesine der ama, sen onu bir de yüreğine, ciğerine sor!

Yıl 1947, İkinci Dünya Savaşı iki yıl önce

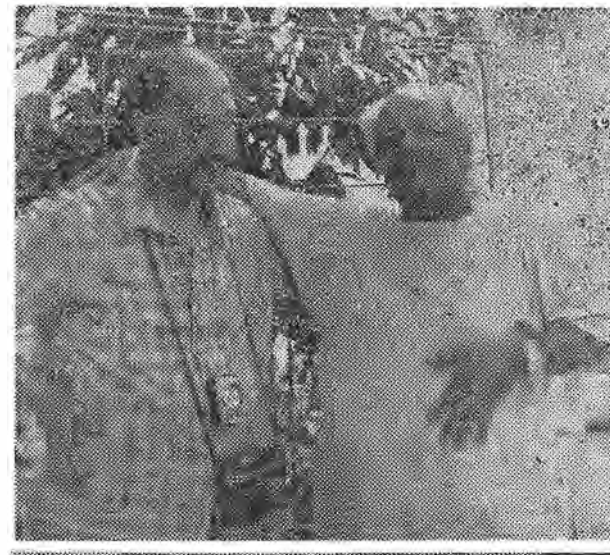

Kemal Sülker'in günlük yaşamından anılar...

bitmiş, dış güçlerin zorlamasıyla ülkede çok partili yaşama geçilmiş, onun yanısıra işçi ve işveren sendikaları kurulmuştur. Bu, Kemal Sülker için, at koşturulacak yeni bir alanın açılış yılıdır. «Son Telgraf»da, peşinden «İkdam-Gece Postası»nda girişti işçi ve esnaf konularına. Basında işçi konularının dile getirilişine öncülük eden yeni bir gazeteci tipi doğdu. Sonraki yıllarda o konuları ele alan ilk kitabı yayınlandı: «Türkiyede Sendikacılık». Yıl 1955.

1959'da askere gidip 60'da dönünce, Etem İzzet eski işini vermedi ona. Dikdik bakıp: «Sen işçi haklarını savunacaksın, ben de üstelik para vereceğim. Olacak iş mi bu yahu!» Dedi. Bu kez iki Kemalin işbirliğini izledik. Biri Kemal Sülker, öbürü, şimdi «Tercüman»ın sahibi olan Kemal Ilıcak. Birleşip ne yaptılar? «Türkiye Birlik» adındaki haftalık gazeteyi kurdular. Kemal Sülker işçi bölümlerini yönetti.

Derken, işçi gazetelerinin birkaçına birden el attı, onları düzenledi, sonra eğitim, uzmanlığına geçti, ekmeğini burdan kazanır oldu. 1968'de DİSK'in Genel Sekreterliğine seçildi. 75'de kendi isteğiyle çekildi, bizim yokuşa döndü, kitaplar yazdı, dergilere bol yazılar verdi.

Bu işler oladururken, Sülker iki kez evlendi. Her iki eşinden de birer kızı oldu. İlk kızı evlenip çocuğa kavuştu. İkincisi Tanzer. Üniversitenin Pedagoji Bölümünü bu yıl bitirdi. Basın mesleğine de el attı.

Kemal Sülkerin gazeteci olarak, eğitim uzmanı olarak, yazar olarak Türk işçi hareketindeki yeri kesinlikle inkâr edilemez. Sendikacılığın buzdolabına konduğu şu sıralarda onu Yazko'nun kurucuları arasında görüyoruz. Gene kitapları yayınlanıyor, gene imzası Yazko Edebiyat'da, Somut'da, Edebiyat 81'de, Bilim ve Sanat'da, Varlık'da sıksık görülüyor. Boş durmuyor. Sürekli çalışıyor. Ona da bu yaraşıyor.

Zaten boş durması yasak. Nedeni ortada: Sigortadan eline geçen emekli aylığı yirmiüçbin lira. İyi mi? Bozdur bozdur, ye! Kızı Tanzer okulu daha yeni bitirdi, eli ekmek tutmuyor. Karısı Perihanla birlikte üçü, Kadıköyde, Bahariyede ve de kirada oturuyorlar. Malsahibi «çıkın» diyor. Çıkamıyorlar. Bu durumda, İngiliz tuzu alsalar, gene çıkamazlar. Nereye gidecekler? Mahkemelerde sürünüyorlar. Dayan yazıya oğlum Kemal! Saçlar bembeyaz, gözler uykusuz, dayan bre Kemal! İşte böyle, sevgili dinleyiciler, Kemal Sülkerin meydan muharebesi aynı şiddetle sürüyor. Allah malsahibine insaf, Kemale de bol para ihsan etsin. Amin!

— Dostum, dedim, ikimiz de şu yokuşta yaşlandık. Ama, tesadüf bu ya, bugün soruları sormak bana düştü. Bizim meslekten söz etsek biraz: Türk Basını hangi koşullardan geçti, bugünse nerede? Yarını, basın özgürlüğü, haberalma, haberverme özgürlüğü ve olanakları açısından nasıl görüyorsun?

Önce hafifçe gülümsedi. Sonra ciddileşti:

— Türk Basını çok dalgalı bir yaşamdan geçe geçe, yeni sorunlarla karşı karşıya gelerek yaşamını sürdürüyor. Bazı gazetelerdeki muhabir, yazar, çizer ve teknik eleman ücretleri bir bakımdan yüksekmiş gibi görünüyorsa da, para değeri dolara göre hep alım gücü yitirdiği için, ayda sözgelişi yüzbin lira alan bir gazeteci bile rahat yaşam süremiyor, hele eğer kira evinde oturuyorsa. Teknik açılardan basınımız, birçok çağdaş ülkeden daha ileri teknolojiyi kullanıyor, ama satışı bir milyonu bulan günlük gazetemiz yok. Haber kaynaklarının kısıtlı oluşu, her kaynağın haber verme hakkının bulunmayışı, bir haberin, muhabirin veya gazetenin genel anlayış sınırı içinde okurlara ulaştırmasının yasal açıdan mümkün bulunmayışı, kitlelerin gazetelere olan ilgisini çok düşük düzeyde bırakıyor. Kendi semtinde geçen bir olayı basında göremeyen kişiler, bazı kirli işlerin içyüzünü olanca açıklığıyla yazamayan gazeteyi ne yapsınlar? Fikir tartışmasının çok sınırlı olması, basına, yazarlıktan ve gazetecilikten gelmeyen kişilerin bir ölçüde egemen bulunması, kuramsal olarak basın özgürlüğünü zedeleyen sonuçlar doğurdu. Gazetecilerin tartaklanması, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman, Zekeriya Sertel gibi en yaşlılarının bile basın suçlusu olarak hapse atılması, foto muhabirlerinin ve muhabirlerin dövülmesi, makinaların, ses bandlarının alınıp kırılması gibi acı olaylarla dolu basın hayatının geleceği için hiçbir tahminde bulunamayız.

Gözlerimin içine baktı:

— Basın kuruluşları bile, gazetecilikten başka hiçbir geçim yolu olmayan kişileri, sırf düşüncesine bakarak «üye yapamayız» der ve böylece gizli bir suçlamayı doğal saymakta devam ederse, basın dışındakilerin, gazetecilere dostça olmayan bir gözle bakmasını yadırgamamalıyız. Atatürk «muasır medeniyet seviyesine ulaşmamızı» amaç gösteriyordu. Bunu unutmadan diyebilirim ki İngilterede, Fransada, Hollandada, Belçikada, İtalyada, Federal Almanyada basın ne kadar özgürse, gazeteciler ne kadar yetki ve sorumluluk taşıyorsa, Türk gazetecisinin, onun yanısıra gazete, dergi, kitap ve benzeri yapımcısının da o kadar özgür ve sorumlu olması gerekir bence.

— Ya kâğıt fiatlarına durmadan zam yapmak kültüre ne derece hizmettir? Kâğıt zamlarının peşinden öteki zamlar da geldiğine göre bu iş nereye varır? Sence çözüm yolları neler olabilir?

Dostum bu konuda da uygar insana yaraşır biçimde söz etti:

— Kâğıt fiatlarının boyuna yükselmesi, PTT giderlerinin artması, basım ve yayım özgürlüğünün formalitelere boğulması, düşünce, felsefi inanç özgürlüğünün şu yada bu nedenle sınırlandırılması, elbette ki bazı olumsuz kültürel sorunlar çıkaracaktır. Örneğin batı kültürüne yabancı kalınacak, kitap yazma isteği doğmayacak, okuma hevesi kalmayacak, hep aynı konuların söylenip yazılması bıkkınlık verecek, özgün yapıt üretme yolu kapanmasa bile daralacak ve sonunda «az okuyoruz» gerçeğiyle yüzyüze gelinecek. Çözüm, düşünce suçunun tarihe karışması, çağdaş felsefe, ekonomi, teknik, genellikle kültür alanında olup bitenlerden Türk okurlarının bilgisiz bırakılmamasını sağlayacak bir düşünce hoşgörüsünün ülkede egemen olmasıdır. Hiç kimse bir başkasına «sen benden daha az vatanseversin, ben daha yurtseverim» dememeli, diyememeli, Kimse kimseye sanık mış gibi bakmamalı, bakamamalı. Çoksesli müziğe geçme istemi nasıl uyandıysa, «çok değişik sesli» toplumsal yaşama geçilmeden de kültürel gelişme sağlanamaz. Her silâhlı ve saldırılı eylemi suçlayan yasa ve hüküm için kimse «bu tür davranışlar da serbest olsun» diyemez, demez. Ama düşünce özgürlüğüne kısıtlama koymak, çağdaş batı kültürü için düşünülmemelidir derim.

— Peki, dostum, kültür ve sanat baskı içinde rahat gelişebilir mi? Sağduyulu, akıllı, basiretli yönetimin yapması gereken nedir?

Güldü:

— Bir zamanlar kibrit kutularının resimlerinde Stalin'in bıyıklarını arayanları, gazete ve dergi başlıklarındaki G harfini orakçekiçe benzetenleri, hatta İzmirde çıkan «Havadis» gazetesinin fiatını belirten 5 kuruşun 5'ini «orak» diye jurnal ederek polisi bir süre uğraştıranlar gördük. Ama sonuç hiç de o jurnalcilerin sandığı gibi olmadı, bu kuşkunun yersizliği ortaya çıktı. Sözcüklerden, terimlerden, deyimlerden, konulardan korkmanın yaşandığı Osmanlı İmparatorluğu döneminde Abdülhamit'e yergiler gene yazılmış, burnu gene karikatür konusu yapılmış, Yıldız Sarayının koridorlarındaki oyunlar kitlelere gene duyurulmuştu. 1939-46 yılları arasında basında yer alması istenmeyen pek çok haber ve konu olmuştu ama, radyosu olan ve politikaya meraklı bulunanlar, Londrayı yada Nazi işgali altında bulunmayan bir başka batı istasyonunu dinleyerek Türkiyede olup bitenler hakkında bilgi edinebilmişti. Öyle çelişkili durumlarla karşılaşılmıştı ki, örneğin Ankara Radyosunda, yayımı bir yetkili kurulca hazırlanan «Radyo Gazetesi» adındaki yorum-programın dinlenmesi, İstanbulda en üst düzeydeki bir yönetici tarafından yasaklanmış, oradan alıntı yapılarak gazeteye basılması bir süre menedilmişti.

Durdu. Piposundan duman çekti:

— Uzağı gören yöneticiler, fikir özgürlüğünden doğacak sakıncaların gene fikir özgürlüğüyle yok edileceği kanısını taşırlar. Ama, bir görüşe açıklama hakkı tanıyıp, karşıtınaysa aynı hakkı vermemek olur mu? Bu hakkı ondan esirgemek, eşitlik ilkesini kökünden yokedeceği için, akıllı ve basiretli kişilerce hemen her ülkede ve bizde itibar görmemiştir.

— Başka bir konuya geçelim ve şu soruyu getirelim ortaya: Anarşi adı verilen kargaşa bitti mi? Askeri yönetimden sonraşını nasıl görüyorsun? Ekonomik ve sosyal sorunlar çözülmeden, polisiye önlemler uzun ömürlü

olur mu? Düşünülmesi ve alınması gereken başlıca önlemler neler olmalıdır?

O çetrefil araçla piposunu temizlerken düşündüğünü biliyordum. Ölçülü ama vurgulu söz etti:

— Silâhlı vuruşmalar, kaçırmalar, öldürmeler, soygunlar anarşisi çok büyük ölçüde önlendi. İşine gücüne şimdi güven duygusuyla giden yurttaş o yakın dönemin acılarını unutmaya çalışıyor. Ne var ki, polisiye önlemlerle sağlanan bu ortamda ekonomik sıkıntıların sonu gelmedi. Örgütlenme hak ve hürriyetine çok kısıntı getirildi. Ama, buna karşılık, gene de ekonomik bunalımın ve enflâsyonun önüne geçilemedi. Buysa, bazı örgütlenmeleri ekonomik bunalımın nedeni sayma yanlışını ortaya çıkardı. Asıl sorun, güçlü para sahibi olmayı başarmak, tüccar ve sanayici kârını sınırlamak, üretimle uğraşanların çürük ve kalitesiz üretimlerini ceza tehditi altında bırakmaktır. Çok sorun var. Örneğin tanışmaz mal sahibi olanların kirayı diledikleri kadar arttırmalarını, bir yıllık peşin istemelerini, ayrıca bu miktara yakın depozito almalarını önlemek, yani orta ve alt tabakaya yaşama hakkı tanımak gerekir. Bunu sağlamakta gecikilmemelidir. Binlerce aile elli, yüz, yüzelli milyon verip bir daire alabiil yorken, asgari ücretle yaşamak zorunda bırakılanların varlığını düşünerek sosyal önlemlere el atılmalıdır.

Bir an durdu. Sonra tamamladı:

— Aç adam, yaşamak için yasal önlemlerle karnını doyuramaz. Alınacak kararlar ekonomik ve sosyal içerikli olmalı, başarısı elle tutulmalıdır. Yarınların mutlu yaşamı için «ekonomik ve sosyal açıdan güçlü elli milyon vatandaş» amacına yönelmeliyiz.

— Biraz da güncel konudan söz edelim mi? Seçim kampanyasına giren partilerin genelde topluma, özeldeyse çalışan kesime ne kadar yarar getireceğini tahmin ediyorsun?

Buruk buruk güldü:

— Seçim döneminin sorunlarıyla ilgilenmeye hiç vaktim olmadı. Geçim derdiyle uğraşmak, seçim konusuna vakit ayırmaktan alakoyuyor beni. Ama seçim günü elbette oyumu kullanacağım. Seçime katılan partilerin ne programlarını okuyabildim, ne de kadrolarının kimliklerini ve geçmişlerini biliyorum. Bu nedenle, iktidara gelecek parti hangisi olursa olsun, yaşamda önemli bir değişikliği olası sanmıyorum.

— İstersen bir de şu konuya göz atalım: Türk işçi hareketinin 50'den öncesi, 50-60 arası, 60'dan berisi nasıl gelişti? Çalışan sınıfın kazanılmış hakları geri alınabilir mi? Geri verilir mi? Sosyal yaşantımızda işçi kitlesi için daha ne gibi hakların, olanakların sağlanması gerekli?

— Türk işçi hareketinin doğuş ve gelişimini kısaca özetleyeyim: Osmanlı döneminden 1923'e birkaç işçi sendikası ve cemiyeti geçti. Bunlar yaşamadı. 1946'da Cemiyetler Yasasındaki değişiklik nedeniyle yeni sendikalar kuruldu. Bunlar hoş karşılanmadı ve 16 Aralık 1946'da kapatıldı, yöneticileri mahkemeye verildi. 1947'de yayımlanan Sendikalar Yasasıysa ne toplu sözleşmeyi, ne grev hakkını, ne de siyasetle uğraşma özgürlüğünü tanıyordu. Yardım sandığı gibi sendikalar kuruldu. Miting hakları bile çok sınırlıydı, sınırlandırılıyordu da. 1960 hareketinden sonra, yeni Anayasa, sendikal hakları ve pek çok ekonomik ve sosyal güvenceleri tanıdı işçilere. Bu haklardan hoşlanmayanlar, eskisi gibi kâr edemeyenler, yani başına buyruk davranamayanlar, ona karşı geniş bir kampanya açıp sürdürdüler, bunda da başarı sağladılar. Pek çok gerçek örtbas edildi, sendikaların aşırı isteklerde bulundukları savı yaygınlaştı. İki işçi konfederasyonunun yaşamda yer alması, sendikal anlayış farklılığı nedeniyle değişik yorumlara yol açtı ve... Ve 12 Eylül 1980'e varıldı. Bundan sonrası nasıl gelişir?

Gülümsedi:

— Onu zaman gösterecek.

— Sendikalı ve sigortalı işçi, kırsal alanda hâlâ yok gibi. O kesime bu insan hakkı ne zaman gider?

— Tarım işçilerinin ve genellikle kırsal alanda çalışanların, tümüyle sosyal güvenceden yararlanması 1945'lerden bu yana hep konu edildi ve hep «yakında kavuşacaklar» türünden yanıtlar yer aldı basında. Ne yazık ki, kentlerdeki sanayi işçilerinin bile tümünün sigortalı olmaktan uzak bulunduğu ger-

çekken, hatta sigortadan kaçırarak işçi çalıştırma alışkanlığı hâlâ önlenememişken, tarım işçileri için sosyal güvenliğin yakın bir gelecekte gerçekleşmesi beklenemez. Beri yandan, iki üç dakikalık bir sağlık kontrolundan geçecek sigortalı işçiler, bu muayene için günde dört beş saatlik zaman kaybederken, sağlık tesisleriyle hekim ve sağlık personeli açıklarını gidermek, görünüşe göre hiç de kolay olmayacak. 1972'lerde en yetkili sosyal güvenlik makamında oturanlar, SSK'nın kaç milyar lira alacaklı olduğunu bildikleri halde, prim borçlularının borçlarını ödetici köklü bir yasal çalışmayı başarıya ulaştıramadılar. Yani, hâlâ milyarlarca lira alacaklı kalan SSK'nın, beklenen sağlık kurumlarına kavuşacağını ummak bence yersizdir.

— Kemalciğim, nüfus patlamasının yanı sıra görülmemiş oranda açık ve gizli işsizlik, metropollere akın, istihdam kıtlığı, konut sorunu, ücretlerin pahalılığın çok gerisinde kalışı, işsizlik sigortasının yokluğu, toplumun bugünü ve yarını için sende ne gibi düşüncelere yol açıyor? Çözüm ne olabilir?

— Karşımızda dağ gibi sosyal sorunlar çözüm bekliyorken, yarın için, gelecek kuşaklar için umutlu olamıyorum. Nüfus artıyor, doğum kontrolu tam olarak sağlanamıyor. Açık ve gizli işsizlik hakkındaki sayılar gerçeği yansıtmıyor. İşsizler, verilen sayılardan çok daha fazladır inancındayım. Düşük ücret, işsizlerin çokluğundan kaynaklanıyor. Konut açığı büyüyor. Bu konuda her kafadan bir ses çıkıyor. Kiralar için sağlıklı bir ölçü getirilmiyor, boş dairelerin kiraya verilmesini zorlayıcı önlemler alınmıyor. Fiatlar at koşusuyla giderken, ücretlerin artışı yerinde sayıyor denebilir. Pahalılık dizginlenemezken, işçi ve memur ücretleri sınırlı bırakılıyor. İşsizlik sigortası için Çalışma Bakanlığında, hazırlanmış raporlar, yaptırılmış çeviriler basılı dururken, bu konuya çözüm getirilemeyişi önemli bir kusur toplum için. Oysa, işçi-işveren-devlet üçlüsünün güçleri oranında verecekleri primle İşsizlik Sigortası pek âlâ kurulabilir. Bu arada SSK primlerinin mutlaka geciktirilmeden ödenmesi için yaptırım getirilmelidir. Birkaç bin liralık para cezasıyla bu «prim ödememe alışkanlığı» önlenemez. Birikmiş milyonların en geç iki yılda tahsili için plân yapılmalıdır. Milyarlık taşınmazı olan ve bankalarda milyonlarca liralık tasarrufu bulunan prim borçlularını SSK'na hâlâ borçlu bırakmak haksızlık olur.

— Lâfımızın sonuna geldik dostum. Bir de şu konuyu inceleyelim: Türk toplumu batakta mı, sıçrama rampasında mı? Dünyanın en genç nüfus ortalamasına sahip ülkeler arasında bulunan bu toplumun yarınları için düşüncen nedir?

Soruma yanıtı dolaylı oldu:

— Türk toplumu, her toplum gibi lâyık olduğu idareyle yönetilir. En genç nüfus ortalamasına sahip bulunan Türkiyede Gençlik ve Spor Bakanlığıyla Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı bir araya gelip gençlere yönelik kalkınma ve başarma programları hazırlamalı, bunları da uygulamalıdırlar. Gençlere kendi dünyaları içinde yaklaşım zorunludur. Eğitbilimciler, psikologlar, hekimler spor adamları, milyonlarca genci, arkadaşlarıyla her alanda boy ölçüşecek oranda güçlü kılmayı amaçlayan program yapmaz ve bunu uygulamazlarsa, yarınlarımız için kuşku duymaktan kendimi alamam. Gençler yarınların büyükleridir. Bunun bilinciyle hareket etmeliyiz. Yöneticiler, 30-50 yaşın verileri ve alışkanlığıyla değil, o gençlerin sosyal ve kültürel istemlerini gözeterek yaklaşmalıdırlar.

KEMAL SÜLKER'İN KİTAPLARI:

Türkiye'de Sendikacılık (1955)
Dünyada ve bizde sendikacılık
Türkiye'de İşçi Hareketleri
Dünyada ve bizde işçi sınıfının doğuşu
Türkiyede grev hakkı ve grevler
Sendikacılar ve Politika
İki konfederasyon
Lâstik-İş'in 25 Yılı
Gıda-İş'in 30 Yılı
Türkiye'yi Sarsan İki Uzun Gün
Nazım Hikmet Dosyası
Nazım Hikmet'in Polemikleri
Şair Nazım Hikmet
Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı c. 1
Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı c. 2
Nazım Hikmet'in Sahte Dostları
Nazım Hikmet'in Bilinmeyen İki Şiir defteri
Sabahtattin Ali Dosyası
Anılara Yolculuk (1983)

ŞÜPHE

M. KEMAL (Sülker)

Mesuttular Üç seneden beri yeknasak bir ahenkle devam eden hayatlarında hiç bir dedi kodu olmamış, ne Nihal Lütfü'ye ve ne de Lütfü Nihale bir serzenişte bile olsun bulunmamıştı. Yalnız bir endişeleri ve yalnız bir emelleri vardı: Çocuk...

Bol bol sarfedilen doktor ve ilaç masraflarına rağmen çocukları olmuyor, Nihal bağrına bir yavru basamıyordu. Günler yıldırım süratiyle geçiyor, gitgide kaygıları büyüyor, hallerinde inkâr edilmez bir durgunluk beliriyordu. Bir Nisan sabahı Nihal sevinçten titreyen sesiyle Lütfü'nün gözlerinde saadet güneşini parlattı.

— Lütfü, sekiz ay sonra yavrumuz olacak.

★

— Nasılsın Nihal, Ülker'e bugün süt lâzım mı?

— Hayır.. Hem artık yarın sütten keseceğim: maşallah büyüdü.

Sevinçlerine payan yoktu. Nihal temizliği ne çok ihtimam gösteriyordu. Yegane meşgalesi Ülker olmuştu. Yine bir sabah bahçede anne oğul başbaşaydılar. Lütfü henüz evden gitmiş, daha idarehanesine bile ulaşmamıştı. Mamafi bugün, gitmesiyle gelmesi bir oldu.

— Şimdi işim oldu. Kırıkhan'a gidiyorum; belki bir kaç gün kalırım. Al şu beş lirayı.

★

— Ayşe... Ayşe!.. Ülker'in arabasını hazırla!

— Peki hanım. Cevdet Beylere mi gideceğiz?

— Hayır, Kenan'lara..

Nihal her ne vakit gezmeğe çıksa üzerinden kıskanç gözler ayrılmaz, gıptaya değer bir güzelliği, bir endamı var. Hele şimdi bilhassa Ülker gibi bir yavru arabada önünde gidiyor. Artık saadet ve güzelliği üzerinden yiyici nazarları eksilmiyordu.

Kenan kızken tanıdığı bir gençti. Kendisine hürmeti mahsusası vardı. Annesi Feyziye Hanım Ülker'i kucağımdan bırakmıyor, kızlarıyla Kenan Nihal'e pokerden soluk aldırmıyorlardı. Oynamak istememesine rağmen Lütfü'nün verdiği beş lira ve daha bir çok beşer lira gitmiş, hatta nişan yüzüğünü yarı fiatına Kenan'a satarak otuz lira borçtan kurtulmuştu.

★

— Lütfü Bey!. Lütfü Bey!..

— O oo, Kenan Sen misin?

Henüz şimdi Kırıkhan'dan geldim. Öğleden sonra bir davam olmasaydı bu bozuk otomobille gelmezdim.

— Tozlu tozlu eve kadar gitmeyiniz, doğru değil,, bize gidelim de temizlen.

Kenan'la Lütfü eve gittiler. Temizlendi. Ceketini giyerken kazara bir vazoyu düşürdü. Ve aksine vazoda hıfzedilen Nihal'in yüzüğünü gözleri önüne serilmiş gördü... Fikri altüst olmuştu. Hiç bir münasebet bulamıyordu ki zevcesinin yüzüğü Kenan'ların odasında vazoda gizlenmiş bulunsun. Şüpheler birbirini takib ediyordu. Bir dakika duramadı. Soluğu Nihal'in odasında aldı. Nihal'i borç meselesi hasta etmişti. Lütfü'yü görür görmez doğruldu.

Çok hastaydı:

— Ay sen misin gelen Lütfü? dedi.

— Evet, gelen benim. Kenan değil. Evlerinden geliyorum... Her şeyi anladım. Sen bir hainsin, bir alçaksın. Kim bilir hangi hastalıkla kıvranıyorsun? Ben aldanmışım. Zaten Ülker'in doğuşu, sonra Kenan'a benzemesi beni şüpheye düşürmüştü. Seni severdim. Artık zinadan olma Ülker'le git! Benim karım değilsin sen!

Nihal ses çıkarmıyordu, bundan daha zi-

Ali YÜCEL

ANTAKYA'YA SÜRGÜN GİDEN ANTAKYALI

Sürelim sürelim
Nereye sürelim
İstanbul'a
Antakya'da doğdu Kemalcık
Sığar mı İstanbul'a

Asi kıyısında yaşlı bir otel
Yatağına Fransız değmemiş
Satıldı bir teneke altına
Hastalık var sağlık var
Kemalcık var gurbette
Bir teneke sarı altın
Gö müldü toprağın altına

Sürelim sürelim
Nereye sürelim
Kafdağına
Antakya'da büyüdü Kemalcık
Sığar mı Kafdağına

İlahi Ali dedi
Babam amcama
Güle güle yemeyesin
Çaldığın sarı altınlar
Sarı mıh ola gövdene
Çakıla çakıla da
Çıkmaya

Sürelim sürelim
Kimi sürelim
Kemalcığı
Nereye sürelim
Baba ocağına

İlahi kardeş dedi
Babam Ali amcama
Allahından bulasın
Kaçırdığın altınlar
Kefen paran ola emi
Çıkmayasın sabaha

Sürelim sürelim
Kimi sürelim
Ali amcamı
Nereye sürelim
Toprağın altına

Akşam dedi bunu babam
El gün yatmayıktı daha
Bir gümbürtü duyuldu
Üç basamaklı merdivenden
Düşüp öldü Ali amcam
Çıkmadı sabaha

Sürelim sürelim
Kimi sürelim
Kemal dedemi
Nereye sürelim
Gençlik çağına

yade sinirlenen Lütfü yumruğunu sıkarak karyolaya doğru ilerledi. Ne görsün? Nihal ölmüştü. Donmuş yüzünde hala korku ve nedamet asarı pek ala görülüyordu. Bir şüphe beynini alt üst etti. Acaba sözünü duymuş muydu? Nikahlısı olarak mı ölmüştü, yoksa?.

Yeni gün Gazetesi (Antakya)
10 Ağustos 1933

Not

Kemal Sülker'in ilk yazılarından biri olan bu öyküyü HIRSIZ başlıklı öyküsü yine Yenigün gazetesinde 30 Eylül 1933 günü, O'na başlıklı bir manzumesi de Yenigün'de 7 Birinci teşrin (Ekim) 1933 Cumartesi günü yayınlanmıştı.

BABAM KEMAL SÜLKER

Tanzer OKAR

Yazılara başlık atmak bana her zaman güç gelmiştir. Tüm yazı boyunca anlatmak istediklerimi kapsayacak bir başlık bulmak için düşünürüm uzun uzun. Şimdi işim daha da zor... Çünkü -dilim döndüğünce, elimden geldiğimce- «gazeteci yazar sendikacı Kemal Sülker'i değil de, «Babam Kemal Sülker»i satırlara dökeceğim. «Babam» diye bir başlık yetersiz kalacak burada. Çünkü, -aramızdaki 43 yıllık yaş farkına karşın- en iyi arkadaşım, en güvendiğim dert ortağımdır o benim... İki ayrı kuşaktan insan böylesine dostsa eğer, bu ilişkinin temelinde dostluktan da öte bir şeyler var demek ki... Aslında onunla genç olarak iyi anlaşan sadece ben değilim. Pek çok genç arkadaşı var dertleştiği, söyleştiği, içki içtiği ve birlikte çalışmaya giriştiği. Çünkü yarınlara ve yarınları yaratacak olan gençlere güvenir babam, saygı duyar bizlere. Onun fikirlerine kesinlikle uymasa da sabırla ve dikkatle dinler görüşlerimizi. Tartışmaya girmekten kaçınmamıştır hiç bir zaman. Anımsarım. babamla gün boyu aralıksız tartıştığımız olmuştur.

Bazı yaşlılarda görülen o bilgiç, «efendim, biz gençliğimizde...» ci tavır yoktur babamda. İlerlemiş yaşına ve oldukça geniş deneyim dağarcığına karşın, öğüt vermekten hoşlanmaz hiç. Öyle ki, «Baba, ne yapacağım ben şimdi?» diye yanına gittiğimde bile «Şöyle davran, şu şekilde hareket et» dememiştir. Şimdiye kadar Yol gösterir sadece. Kararı gene yalnızca bana bırakır. Laf aramızda, bazen kızarım ona bu yüzden. Ben kızarım kızmasına da o kızacak diye ödüm kopar. Çünkü, kızmaz kızmaz da bir kızdı mı, iyi kızar. Neyse ki, siniri saman alevi gibidir babamın. Parlar, 2 dakika sonra aynı güleryüz, aynı babacan tavır, aynı hoşgörü. (Öyle olmasaydı zaten, felaketti...)

GÜZEL GÜNLER GÖRECEĞİZ ÇOCUKLAR:
GÜNEŞLİ GÜNLER GÖRECEĞİZ...»

Karamsar olmayı son derece haklı gösterecek pek çok gerekçeye karşın iyimserliğini sürdürmesi onun en önemli karakteristiği olduğundan, şu dize sık sık dökülür dudaklarından: «Güzel günler göreceğiz çocuklar, güneşli günler göreceğiz...»

Çoğu zaman ah'lanıp, of'lanarak anlatılan hapis ve sürgün anılarını o bir gülmece öyküsüymüşcesine anlatır. Güldürür dinleyenleri... Bazen katılırcasına, bazen de acı acı güldürür.

Nazım'ın dizesi aklıma bir şeyi daha getirdi: Babam çok güzel şiir okur. Ama her zaman ve her yerde değil. «Vakt-ı kerahat gelip», dostlarla içki sofrası çevresinde toplanılmışsa ve de «havasını bulmuşsa» Nazım'ın kitaplarından getirmemi ister. Başlar okumaya. Bir şiir, bir şiir daha... İçkiler tükenir, o durulur, sonra en az benim kadar değer verdiği kitaplarını kendi elleriyle yerleştirir kitaplıktaki yerine. Evimize girip, çıkanlar bilir, banyo ve mutfak hariç her yer kitapla doludur evimizde. Ve babama yapılacak en büyük hakaret, onun kalbini kıracak en büyük şey kitapların çokluğundan yakınmayla karışık söz etmektir. İşte o zaman adeta çocuklaşır. Küser, gücenir. Bir kitabı rastgele bir yere koyduğumda beni azarladığı çok olmuştur. Hele bir gazeteyi okuyup ta diğerini alırken onu yere koymuşsam epeyce paylar beni. Çünkü gazeteler kendi değişiyle, onun ekmek kapısıdır. Gazetelerden kestiği yazıları biriktirdiği dosyalarla baştan başa dolu olan odamız ise arşivi, yani dünyada en çok değer verdiği şeylerden biri... İnanır mısınız annesi öldüğünde o kadar üzülmemişti çeşitli nedenlerle 2 çuval dolusu dosyası evden götürüldüğü zaman. Bilmem, aklımdan geçen binlerce soyut düşünceyi somuta indirgeyebildim mi? Babamın benim için taşıdığı değeri, önemi ifade edebilmek çok zor... Güç olan güzel. Güzelliklerin en güzeli ise onun kızı olmak. Seni hep çok seviyorum baba...

ELLİ YILLIK KEMAL SÜLKER

Aydın HATİPOĞLU

O, Yeni Edebiyatta, ,Yurt ve Dünyada, Yürüyüşte ve Tan Gazetesinde yazarken, ben daha okuma yazma öğrenmemiştim.

Okur yazar olduktan sonra da, Kemal Sülkerin bende bıraktığı izlenim, nedense, fazla politize, kuru bir işçicilik anlayışına bağlı bir yazar olduğu izlenimiydi, Evet yıllarca DİSK genel sekreterliği yapmıştı, evet Nazım Hikmet ve Sabahattin Ali konularında ilginç kitapları da vardı. Ama nihayet bir sendika genel sekreteriydi...

1976 yılında Türkiye Yazarlar Sendikası Kemal Sülker'in 30. İşçi Yazarlığını kutlamak üzere bir toplantı düzenlemişti. Fatih Şehir Tiyatrosunda yapılan mütevazı bir toplantıydı. O gün orada nasıl tutarlı bir aydınla karşı karşıya olduğumun ayırdına vardım. Rahmetli DİSK genel başkanı Kemal Türkler de konuşmacılar arasındaydı. Ve Türkler, Kemal Sülker'in kendilerinden nasıl farklı bir kişilik taşıdığını açık yürekle vurgulamıştı. 12 Mart günlerinde topluca sıkıyönetim komutanının önüne çıkarıldıklarında, Sülker'in o koşullar altında bile 1961 Anayasasını nasıl savunduğunu yansıtmıştı. O günden sonra kitaplarını alıcı gözüyle okudum, şiire yaklaşımındaki inceliği, gözlemciliğinin derinliğini, bilincinin nasıl bir kültür birikimiyle temellendiğini, değer bilir yapısını giderek keşfettim.

Sonra Türkiye Yazarlar Sendikası yönetim kurulu üyeliğinde bir arada olma fırsatı buldum. Kimi Karmaşık sorunlar karşısında geniş deneyimleriyle, nasıl kolayca çözümler getirdiğini ,konuşmalarında, sıradan konuşmalarında bile ne denli bilgi taşıyıcı, ne denli inandırıcı olduğuna tanık oldum. Hele o doyumsuz hoş sohbet kişiliğinin tadına varma olanaklarını buldum.

Düzenlediğimiz anma tanıtma toplantılarının vaz geçilmez konuşmacılarındandı. Bir toplantıda konuşmasını önerdiğim zaman, hiç nazlanmaz, hemen o anda kürsüye çıkarsanız, hiç bir ön hazırlığa gerek duymadan, en az bir saatlik bir konuşma yapmaya hazır olduğunu sezerdim. Sadece «Yahu milleti bıktırmayalım. Her toplantıda beni konuşturmayın.» itirazını yapar, sonuna dayanamazdı. Doğaldır ki, her zaman bizim kuşaklar için son derece ilginç görüş ve anılarla önümüzde yeni ufuklar açılmasını sağlardı.

Kemal Sülker, çok genç yaşta İstanbul aydınları arasına girme şansını bulduğu için, bu gün aramızda, çok da ileri olmayan yaşına karşın, üstelik de müthiş bir bellek ve gözlem gücüyle ayaklı bir sosyal bilimler ve ebebiyat tarihi gibi dolaşmaktadır.

Onun nice deney ve yetenek cevherleriyle dolu dağarcığı, çalışkanlığıyla da birleşince, daha uzun yıllar yazın hayatımızı aydınlatacak nitelikli yapıtların birbirini izleyeceğine güven duymamıza nedendir.

Kemal Sülkerde her şey bir kültür olayı olarak ortaya çıkar. Günlük yaşamanın bile bir üslup sorunu olduğunu onu tanıdıkça daha iyi anlarsınız.

Yaşamayı seven, yaşamanın hakkını veren, yaşamaya anlam katmayı bilen bu değerli ağabeyimize değer biçmek elbette bize düşmez.

Bizim unutmadığımız bir borcumuz: ona ağzına layık bir çiğköfte yapmak. Kim bilir belki 70. yaş gününde... Sağlıkla... Esenlikle...

KEMAL SÜLKER İLE SÖYLEŞİ

Edebiyat 81: — Yazarlığınızın 50. yılındayız. Neler duyuyorsunuz?

K. S. : — Önce, sevinç.. Sonra keder... Şimdi de hüzün.. Hüzün; demek ki şu güzelim dünyada yaşadığım kadar daha yaşama olanağı kesinlikle yok. Oysa neler görmek isterdim? Bir kez, en az Fransa, İngiltere, ABD ve benzer memleketlerdeki kadar basın özgürlüğü, fikir özgürlüğü, sendikalaşma ve sendikal eylemleri silahsız ve saldırısız sürdürebilme.. Düşüncesini yazı, çizgi, resim ve sözlü olarak anlatma özgürlüğünün tümüyle gerçekleştiği, Türkiye'nin tam bağımsızlığı ve tam toprak bütünlüğü amaç ve inançlarına toz kondurmadan kardeşçe yaşayabilme mutluluğu görebileceğim en mutlu gün olacak..

Ed. 81 : — Peki sevinciniz ve kederiniz neler? Onları söylemediniz..

K. S. : — Sevincim şu, yalnız bırakılmıyor kendi köşesine çekilen yazar.. 1977 de Türkiye Yazarlar Sendikası, işçi yazarlığımın 30. yılı nedeniyle gösterişsiz bir toplantı düzenledi. Sayın Aziz Nesin, Kemal Türkler, Kemal Nebioğlu gibi sendikacılar beni yüreklendirici, Belediye Başkanı Sayın Ahmet İsvan da beni kendi yolumda ve çizgimde yazmamı övücü çok değerli konuşmalar yaptılar. Elli yıllık yazarlık yaşamımın 30 yılını işçi konularını öğrenme, öğrendiklerine katkılar yaparak sendikal eylemin yasal çizgisinde başarıya ulaşması için kalemiyle uğraşla geçirmiştim. Bir yazar için bundan daha sevindirici, mutluluk verici bir süreklilik olmaz.. Biliyorsunuz, Takriri Sükun Yasasıyla işçi örgütlenmesi sona ermiş, 1946 da kısa bir süre sendikalar kurulmuş ve daha yılını doldurmadan kapatılmıştı. 1947 de 5018 sayılı yasa çıkarılmış, işçi ve işveren sendikaları ve sendika birlikleri kurulmuştu. 1947 de yeniden başlayan sendikal yaşamı ilk günlerinden bugüne dek izlemeyi ilke bilmiş bir yazarın uzun süre edebiyat alanında ürün vermesi güçtü.

Ed. 81 : — Ama bu alanda bir kaç dergide birden sürekli yazıyorsunuz.

K. S. : — Evet, başta Edebiyat 81 olmak üzere Yazko Edebiyat, Bilim ve Sanat, Somut, Varlık dergilerinde yazıyorum. Daha önce de Vatan'da Pazar Söyleşileri olarak sanat ve edebiyat konularını işlemiş, Edebiyat Cephesi gazetesinde tanıdığım yazarlarla ilgili portreler çizmeye yaşam ve sanatları hakkında bilgi vermeye çalışmıştım. 1975'te SSK emeklisi olarak görevden ayrılınca kitaplaşmasını istediğim konuları işlemeye bol bol vakit bulabildim. 1975'ten 1983'e kadar 10 kitabım yayınlandı. Sekiz yılda 10 yapıt.. Basım olanakları elverse 1984'te üç yapıt birden okurlara sunulabilir.

Sd. 81 : — Kederiniz nedir, onu da, edebiyatın derinliklerine dalmadan söyler misiniz?

K. S. : — Tabii, asıl onu söylemek istiyordum, söyleşi olunca belli bir konuşma planı izlenemiyor. Kederim şu: Bu kadar çalışkan bir ulusuz, bu kadar eşsiz zenginlikler, güzellikler ve tarihsel anıtlar içinde yaşıyoruz, başka hiç bir ülkenin elde edemeyeceği doğa ve tarih; insan bereketi ve erdemlerle içiçeyiz, yine de Türkiye'den söz edenler ya «geri kalmış», «geri bırakılmış», ya da «az gelişmiş», «gelişmekte olan» diye bir tanımlama yapıyor kendi dillerince.. Mazlum milletlere ilk kez kurtuluşun yolunu göstermiş ve Bağımsızlık Savaşını en elverişsiz koşullar içinde en kısa sürede en başarılı biçimde sonuçlandırmış ve Atatürk Türkiyesi'ni kurmuş bir ulus için böyle söylenmesi kadar insana keder verici bir durum olamaz hençe.. Sosyal

adalet içinde kalkınmayı niçin gerçekleştiremediğimizi düşündükçe kederlenmemek olası mı?

Ed. 81 : — Çok duygulandınız.. İsterseniz yine edebiyat alanına kaydıralım konuşmamızı.. Sanatın işlevi hakkında bir kaç cümle söyler misiniz?

K. S. : — Traktörün, daktilonun, çeşmenin, evin, otelin, okulun işlevi neyse sanatın da işlevi o.. Yararlı olmak, bir işe katkıda bulunmak, gereksinmeyi karşılamak, öğretmek, inandırmak, eğitmek.. Lâf olsun diye şiir yazılmaz, sayfa doldurulsun diye roman hazırlanmaz. İnsan duygu ve düşünceleriyle çok değişik anlar yaşar. Günü gününe benzemez. Bir çiçeğin saatten saate değişmesi gibi. Sevinç, keder, üzüntü, öfke, coşku, umut, umutsuzluk, yorgunluk, tazelik, heyecan birbirinden ayrı insana özgü anlardır, durumlardır. Bu farklılıklar içindeki insana seslenecek, en çaresiz kaldığını sandığı anda o insana yaşama umudu, direnme gücü verecek öykü de vardır, roman da, şiir de, çizgi de.. İnsana olumlu etki yapmayan yapıt yok değildir. Kişiyi intihara kadar sürükleyecek yapıtlar yazılmıştır. Bunların da sanat gücü yadsınamaz. Kişiyi içkiye yönlendiren, onda hemen rakı, şarap ya da votka içme duygusu yaratan şiirler vardır, şarkılar vardır, ancak sanat gücü yüksek, fikir ve duygu örgüleri başarılı bu tür yapıtlarla beslenen kişilerin pek çoğu topluma yararlı bir iş yapamadan göçüp gitmişlerdir, ya da göçüp giderler. Sanatçı, toplumla kaynaşabildiği ölçüde sanat gücü ölçüsünde değer kazanır. Hele kısalığı ve etki gücü açısından şiir öyle bir araçtır ki, bununla çalışma şevki kamçılanır, yaratma gücü bilenir, bencillikten arınması kolaylaşır, yalnızlık duygusundan kurtarılır, Anlaşılır, anlaşılabilir, ne dediği yalnız yazanın karnında saklı olmayan, halkın diliyle yazılmış, özüyle yapısı uyum içinde var edilen şiirler yarınlara kalabilir. Çünkü o, sanatı «sanat için» değil, toplum için yaratmayı bilmiştir. Gerçekleri yadsıyan, toplumu düşünmeyen, bireyci kalan ve yararlı olmayı sevmeyen kişilerin ödüller de alsalar şiirlerini en azından sigara kadar zararlı bulurum. Sanat, topluma yararlı olmalı, insanı mutluluğa kavuşturmayı amaçlamalıdır.

Ed. 81 : — Bu anlayışınızı Türk edebiyatındaki ürünlere göre bir değerlendirme yapacak mısınız?

K. S. : — Evet, özellikle şiirimizi Cumhuriyet döneminde inceleyecek ve gelişimini, serüvenini bir kitapta, kendi anlayışıma göre okurlara iletmeye çalışacağım. Bu alandaki hazırlıklarımın bir bölümü ayrı yazılar halinde dergilerde yer aldı, alıyor da..

Ed. 81 : — İleride başka söyleşiler yapmak umuduyla sizi çalışmalarınızla bırakalım.

K. S. : — Teşekkür ederim zahmetlerinize..

CENGİZ AYTMATOV

CEMİLE

Çeviren :
Şerif Hulisi

●

DEVE GÖZÜ —
SELVİ BOYLUM

Çeviren :
Halit Aliosmanoğlu

Üç kitap birarada 225 TL.

YENİ DÜNYA
YAYINLARI

CENGİZ AYTMATOV

GÜLSARI

Çeviren :
Seçkin CILIZOĞLU

●

YÜZYÜZE

Çeviren :
İrina ve Altun Alganer

●

İki kitap birarada 250 TL.

YENİ DÜNYA
YAYINLARI

UMUTLARIN ODAĞI:

GENÇLER

KEMAL SÜLKER

Bilinir ki, insan, daha yazı yazamazken resim ve çizgi yoluyla kendi isteğini, anısını ve belki de iç dünyasını anlatma yolunu bulmuştur. Kuşkusuz bu yol sanatın doğuşunu muştulamıştır. Tarih boyunca sanatın gelişimi bireyle toplum arasındaki ilişkilerin incelenmesini gerektirmiş ve toplum içinde gençlerin yeri söz konusu edilmiştir.

Gençler, en küçük çevresinden en genişine kadar, gördükleri, duydukları, okudukları, yaşadıkları herşeyin etkisini duyar, bunların bir bölümünü özümser, çoğunu, ya da azını yadsır; kararsızlık dönemi geçirdikten sonra kişiliğini bulma çabaları gösterir. Yaşadığı toplumun sanatçıları ile ürünleri yoluyla kurduğu bağ, onda öykünme gereksinimini doğurur ve yavaş yavaş sanatçı eğilimleri, yetenekleri, sezgileri gelişir. Bu aşamada içinde bulunduğu ekonomik-sosyal koşullar ve yaşadığı dönemin siyasal yapısı birbirlerini etkileyerek bireyin gelecekteki portresinin ana çizgilerini belirler.

Çok varlıklı bir aile çocuğunun düzene başkaldırıcı bir sanattan yana olduğu görülmüştür. Buna karşıt olarak çok yoksul bir aile çocuğunun bir elleri yağda, bir elleri balda olanların özlemlerinin ve savundukları görüşlerin sözcüsü durumuna geldiği de bilinir. Yaşam boyunca görülen ve görülecek olan çelişkiler arasında bocalayanlar bireyci, kaderci, metafizik güçlere inanıcı bir yol izleyebilir. Ya da insanın daha özgür, yaşamın daha rahat, çalışmanın daha uygar olabileceğini düşünerek bu yolda sanatçı kişiliğini geliştirebilir. Ama, bu yolun dikenli olduğunu bilerek adımlarını atıp tam ustalaşacağı ve yarınlara kalabilecek gücü elde edebileceği anda yücelebilir, ya da Papaz'a kızıp oruç bozma gibi bir psikolojik gevşemede bireycilik çukuruna düşebilir. Aslolan toplumun içinde bulunduğu maddi koşulların, insanla doğa arasındaki kavganın iyileştirilmesi için iğne ile kuyu kazarcasına sabırlı olmak ve umudun sönmesine olanak bırakmamaktır. En elverişsiz koşullardan bile insan doğasına en uygun olan umudu yaşatmak ve karamsarlığın labirentlerinde bunalmamaktır.

Sanat dallarından hangisinde yetenekli ve çalışmayı amaçlamışsa gençlerin bilinçle karar verdiği sanat anlayışı onun yapıtlarında yansır, idam edilecek bir gencin, bir kişinin ipinin ilmiğinde dizeleri yoluyla çiçek yeşertir. Çünkü gençler, bugün daha iyi görüyorlar ki, toplumsal değişmeler birbirini izliyor. Saltanat dönemi, İttihatçılar grupunun yanlış kararlarıyla yıkılmış, işgaller dönemi yaşanmış ama Kuvayı Milliye ruhu şahlanmış, örgütlenmiş ve Mustafa Kemal'in derleyici, toparlayıcı önderliğinde Ulusal Kurtuluş Savaşı kazanılmıştır. Sonra yabancı parmaklarıyla isyanlar, gerici çevrelerin çıkar hesaplarıyla 31 Mart'lar yaşanmış, tek parti döneminin en kritik zamanında İkinci Dünya Savaşı patlak vermiş, bu milyonlarca insanın çarpıştığı ölüm-kalım savaşında sanatçıların bir bölümü vatanlarını korurken bazı sanatçılar emperyalist güçlerin yanında, gerçek toplumcu sanatçılar ise yeraltında direnen kitlelerin yanında, içinde yer almışlardır. Ve yapıtları silah gibi işlev görmüştür. Bu, bizim Ulusal Kurtuluş Savaşımızda da görülmüştür. Ama pek çok yazar ABD veya İngiltere İmparatorunun «Himayesi»ni en çıkar yol saydığı dönemde Hasan Tahsin gibi yarının toplumunun oluşacağını sezen yurtsever yazarları ulusal güçlere destek olmuştur.

Gençlerin önünde pek çok yaşanacak yıl var. Geleceğin neleri getireceğini, hangi yıl hangi koşullarda nelerin olacağını kimse kestiremez. Ama insanoğlunun özündeki öz-

gürlük ve bağımsızlık tohumu, doğaya egemen olma çabasının verileriyle, zulme, baskıya, teröre ve insanın insana kulluğuna boyun eğmeye «evet» demeyeceğini bilir. Afrika, Asya bunlar için kaynıyor, bilim adamları bunlar için uzayın fethini geliştirmede yeni yeni başarılar kazanıyor. Karasabanın yerini yeni yeni traktörler, balyalama araçları, tohumlama makineleri alıyor. Bombayda Angolada bu olup bitenler o akşam TV'de izleniyor. Tahıl zararlılarına karşı uçakla ilaçlama yapılıyor.

Özetle; teknik gelişiyor, teknolojide devrimler birbirini izliyor, uluslararası örgütler, ulusal yaşamda daha özgür, daha iyi bir ortam oluşturulması için karar verici duruma geliyor ve insanlık ortak değerlerde birleşiyor. Nitekim Birleşmiş Milletler'e bağlı İLO'nun, UNESCO'nun ve başka yan kuruluşlarının ilkeleri, pek çok ülkede Parlamentonun onayı ile geçerlik kazanıyor. Artık «tekbaşına ulus» dönemi düne aid bir olgudur. Şimdi Birleşmiş Uluslar topluluğu ve o topluluğun bağımsız memleketleri vardır. Sanatın evrenselliğinden de tüm ülkelerin gençleri yararlanabilmektedir. Çeviriler, başka ulusların sanat anlayışlarında görülegelen gelişmeleri kendi ülkesinin insanına duyurabilmektedir.

Diyeceğim o ki, değişme ve gelişme yaşamın kaçınılmaz olgusudur. İnsanoğlunun mutluluğunu isteyenlerle, bir avuç kişinin mutluluğunu savunanlar tarihin «Sırat Köprüsü» üstündedir. Ya o yana, ya da bu yana yararlı olacaklardır. Ulusumuzun genç sanatçısı yarattığı tipler, çizdiği karakterlerle okura ne yönde kalem oynattığını, fırça kullandığını anlatır. Yaşanan dönemin şakşakçısı olmak da vardır, eleştiricisi olmak ve iyi yönlerini gösterirken ağırlığın ne yönde gelişmesi gerektiğini belirtmek de vardır. Yarınları sezmek... İşte gençlerin en önemli gücü budur. Bir dönem, en görkemli yılını, hatta gününü yaşarken, toplumsal çelişkiler o dönemi yeni bir aşamaya çevirmiştir. Yıkılan saltanatlar, çöken imparatorluklar, ipliği pazara çıkan diktatörler tarihin ibret aynasında her zaman izlenebilir. Anlaşılır ki fikir ve sanat dünyası ile toplumun sosyal değişmeleri arasındaki sıkı ilişkiyi gören gençlerin sanat ürünleri kalıcı olacak, söz kuyumculuğuna özenenler yenik düşecektir. Yol, geleceği sezebilen için açıktır, aydınlıktır.

MİYATRO
YAYINLARINDAN
İKİ YENİ KİTAP:

BEKTAŞİ DEDİKLERİ
M. Eloğlu-O. Tansel
250 Lira

●

TÜRK ŞİİRİNDE HİCİV, TAŞLAMA,YERGİ
hazırlayan: M. Semih
300 Lira

●

YEDİĞİM TOKATLAR
Müjdat Gezen
Yakında çıkacak

Miyatro Yayınları-İstanbul
Tel: 144 96 33
Genel Dağıtım: Cem/May
Tel: 527 01 53
Özgür Dağıtım
Tel: 526 25 13

ÖRNEK YAYINLARI
Şehzadebaşı Cad. Aslantaş İşhanı No: 520 Vezneciler - İST.

- **AYDINLAR VE TOPLUM (Denemeler) 1750 TL.**
  Antonio Gramsci/Çev. V. Günyol-F. Edgü-B. Onaran
- **HÜZÜNDÜR İLK KELİMESİ (Şiirler) 150 TL.**
  Serhan Özdemir
- **ELLERİN SICAK BİR ÜLKE 200 TL.**
  İlhan Özdemirci
- **İKİ DÜNYADA ÇOCUK EĞİTİMİ ÇIKIYOR**
  Çev. Can Yücel
- **POLİTİKA SANATI (Derlemeler) 350 TL.**
  Gaston Bouthoul/Çev. S. Eyüboğlu- V. Günyol
- **BU RÜZGÂRI TOPLAYIN (Çeviri şiirler) A. Kadir 250 TL.**

— Toplu isteklerde indirim yapılır.

— Tek isteklerde ederi kadar posta pulu gönderilmesi yeterlidir.

Genel Dağıtım: ÖRNEK DAĞITIM

MERKEZ: Şehzadebaşı Cad. Aslantaş Çarşısı No: 521 Vezneciler-İST. Tel: 5201025-5201026/521

ANKARA	İZMİR	ADANA
Mithat Paşa	Cumhuriyet Bulvarı	Karasoku
34/F No. 54	No: 16/103 Konak	102. Sok.
Kızılay	Tel: 13 50 96	No: 27

BUGÜN ALMANYA'DA TÜRK EDEBİYATI NE KADAR VAR, NE KADAR YOK?

Fakir BAYKURT

1960'larda, iki ana nedene dayalı olarak çok sayıda Türk işçisi, işsizi ve çiftçisi, yurdunu yuvasını bırakıp Batı Avrupa ülkelerine göçe başladı.

Birinci neden, Türkiye'de hızını artıran işsizlik, var olan iş yerlerine kıyasla işgücü fazlalığı, hızlı nüfus artışı...

İkinci neden ise Batı Avrupa'nın endüstri, madencilik, yapı işleri, tarım ve hizmetler alanında sözdinler, ucuz iş gücüne duyduğu gereksinim...

Bunlardan birincisi itici, ikincisi çekici etkiler yaptı, göç birden hızlandı. Gerçi bu sırada Avrupalı hükümetlerle Türk hükümeti arasında sözleşmeler imzalandı, bunlarda dışarda çalışma süresi önce iki, sonra beş yıl olarak belirlendi, ama yaşam bunları dinlemedi, süreler uzadı, geri dönmek isteyenler, başlangıçtaki nedenler yüzünden dönemediler.

Batı Almanya başta olmak üzere bugün Hollanda, Danimarka, Avusturya, Fransa, Belçika, Norveç, İsveç ve İsviçre'de Türk işçileri var. Pek çoğunun eşleri ve çocukları da yanlarında. Sadece Batı Almanya'dakilerin sayısı 1 500 000'dan fazla. Son birkaç yılda türeyen «yabancı düşmanlığı» ile Türk işçilerini parayla geri dönmeye özendirme girişimleri yüzünden bu sayıda biraz eksilme olacağa benzer. Ama bunun için bütçeye konulan ödeneğin azlığı, tedirginlik verici olaylar nedeniyle dönenlerin pişmanlığı, dönme eğilimini çok az bir sayıda durdurmuştur. Çok çok 150 - 200 000...

Araştırmacılar için Libya, Suudi Arabistan, İran, Avusturalya gibi ülkelerde de epeyce Türk'ün çalışmakta olduğunu belirtmek gerekir.

Günümüzde işçi yada emek göçü artık ilgi çekici bir olaydır. İşçi sadece iş gücü ve çoluk çocuğuyla göçmüyor, aynı zamanda kültürünü de alıp götürüyor, alıp getiriyor. Yurt özlemi yüzünden yılda bir sıla izinleri yapılsa da geri dönüşlerin uzaması, bir tür kültür taşınmasını zorunlu kılıyor. İçine girilen yabancı topluma kendini kabul ettirme isteği yüzünden, özellikle müzik alanında, bu taşıma büyük olmuştur. Türkiye'de görülmeyen derecede Türkçe müzik kasetleri, yeni kurulan ve birden gelişen şirketler tarafından çoğaltılıp pazarlanmıştır. Yurttan gelip giden sanatçılar, sanatçı grupları, büyük salonlarda verilen konserler sayılamayacak kadar çok olmuştur. Tiyatro ile sinema alanları da kendilerine göre kıpırdarken, edebiyat alanındaki çabalar da belirginleşmiştir.

Önce akılda tutmak gerekir, söz konusu göç henüz 20-25 yıllık olaydır. Tempo on beş yıl öncesindeki kadar hızlı değildir, ama bir gerileme de yoktur, sadece durmuştur. Yirmi beş yıllık bir zaman dilimi içinde Türkiye'den bağımsız bir Türk sanatından, edebiyatından söz etmek elbette zordur, çünkü erkendir. Batı Almanya başta olmak üzere Avrupa ya da İskandinav ülkelerinde ne varsa Türkiye'dekinin bir uzantısı olarak vardır, bir; ikincisi, olanlar da hem onu etkilemek, hem de ondan etkilenmek anlamında ona bağlıdır. Burada

üçüncü bir nokta üzerinde de durulabilir: Söz konusu edebiyat çabaları, gelecekte Alman edebiyatından etkilenecek, bir yandan da onu etkileme demeyelim ama ona bir katkı oluşturacaktır.

Bu yazıda belirteceğim adları ne küçümsemeli, ne de abartıp olduğundan büyük göstermelidir. Büyük bir edebiyatın varlığından söz etmek zordur ama var olanı yok saymak da olanaklı değildir. Üstelik, özellikle Batı Almanya'daki edebiyat çabaları, işçilerin kendi kalem gücünün dışında, meslekten sayılacak edebiyatçılarca da desteklenmektedir. 1980 öncesi ve sonrası politika durumları yüzünden bu desteğin büyümesi, konuyu bir *exil*, sürgün edebiyatına da dönüştürmüyor. Batı Almanya'da çok sayıda Türk'ün bulunuşu yüzünden *exil*'de sayılabilecek kalemler de göçmen işçi edebiyatıyla birleşiyorlar.

1980'lardan önce, küçük ölçüde sadece çevirilerle bir Türk edebiyatının varlığından söz edilebilirdi. 1960'tan sonraki çabaların başlangıcında gene çeviri çalışmaları yer alıyor.

YÜKSEL PAZARKAYA

Liseyi Türkiye'de bitirdikten sonra Kimya öğrenimi görmek için Batı Almanya'ya gelen *Yüksel Pazarkaya* (doğumu 1940), Kimyayı bitirdikten sonra Alman Dili ve Edebiyatı ile Felsefe dalında doktorasını tamamladı. Orhan Veli, Behçet Necatigil, Nazım Hikmet, Bülent Ecevit ve Habip Bektaş'tan yaptığı çevirilerden başka, göçmen işçi yaşamından söz açan «Oturma İzni» adlı öykü kitabını yayımladı (1977), Türk şiir ve öyküsünü tanıtan antolojiler hazırladı. «Anadil» adlı bir dergiyi Türkçe ve Almanca olarak 12 sayı çıkardı. Stuttgart Halk Yüksek Okulu'ndaki öğretmenlik ve yöneticilik görevinin yanı sıra Türk edebiyatını ve kültürünü tanıtıcı çalışmalarının bir ürünü olan «Rosem im Frost» adlı kitabı da Zürich'teki Unionsverlag tarafından yayımlandı (1982). Almanya'da tamamladığı yüksek öğrenimle nitelikli bir işçi sayabileceğimiz Yüksel Pazarkaya Batı Almanya'daki Türk edebiyatı varlığının ilk adıdır.

ARAS ÖREN

Gençlik şiirlerini Türkiye'de iki kitapta yayımlayan *Aras Ören* (1939), daha önce iki kez Almanya'ya gelip giderek çeşitli işlerde çalıştı ve yaşamını kazandı. Sonra 1969'da Batı Berlin'e yerleşti. Şiir, öykü, roman dallarında çalışarak 15 kadar kitap yayımladı. Sinema oyunculuğundan senaryo yazarlığına, akort işçiliğinden yük taşıyıcılığına kadar çeşitli işlerde pişen Ören, Batı Berlin'de SFB (Berlin Hür Radyosu)'de redaktörlük yapmaktadır. Şiirlerini ve düzyazılarını Türkçe yazıp Almancaya çevirterek yayımlıyor. Üç kitaptan oluşan büyük poemi Almancasından sonra «Berlin Üçlemesi» adıyla Türkiye'de de yayımlandı (1980). Bugün de Batı Berlin'de yaşayan Aras Ören'in son yapıtlarından biri Almanca - Türkçe, yani iki dilli olarak «Der Gastkonsument _ Konuk Tüketici» dir (1982).

FETHİ SAVAŞÇI

Edebiyatın yanı sıra, geçimi için yaptığı işi kafa işçiliğine kaydırmayan, Türkiye'den kol işçisi olarak gelen ve öyle kalan ilk önemli ad şair ve öykü yazarı *Fethi Savaşçı* (1930)'dır. Kendisi 20 yıldır Münih'te Siemens televizyon fabrikasında çalışmaktadır. Şiir ve öykü kitaplarını Türkçe olarak hazırlamakta ve İstanbul'da Türkçe olarak yayımlatmaktadır. Sayısı 15'i bulan yapıtlarının çoğunu Yeditepe Yayınevi basmıştır. Özellikle «Özel Ulak», «Fırın Patlayınca» adlı öykü kitaplarında emek göçünden kesitler vermiştir. «Çöpçü Türküsü», «İş Arkadaşları» ve «Duyuyor musunuz?» adlı şiir kitaplarında ise göçmen işçilerin duygularını dile getirmiştir. Almanya'nın zor koşulları içinde üç çocuğunun yüksek öğrenimini de başaran Fethi Savaşçı dernek ve sendika çalışmalarında arkadaşlarına yardımcı olmaktadır.

GÜNEY DAL

1944'te Çanakkale'de doğan, 1972'de Batı Berlin'e gelen ve bugün de orada yaşayan *Güney Dal*, Türkiye'de Fransız Dili ve Edebiyatı okudu. Daha öğrenciyken Kazdağı köylerinde toprak ölçme işçisi olarak yaşama atılan Dal, Almanya'daki emek göçü üstüne «İş Sürgünleri, «E-5» romanları ile «Buzul Döneminden Haberler» öykü kitabını yayımladı. Romanları Almanca olarak da basıldı. Güney Dal yazı çalışmalarının yanı sıra, zaman za-

man Berlin SFB radyosunun Türkçe saatleri için röportajlar da hazırlamaktadır.

ŞİNASİ DİKMEN

Şinasi Dikmen (1945) Türkiye'de sağlık kolejinde okuyup sağlık koruma memuru olarak yaşama atıldı. Bir köylü çocuğudur. Yazmaya Türkiye'de başlamıştır. Kendi çabasıyla Almanca öğrenerek 1972'de Almanya'ya gelmiş ve Ulm'da üniversite kliniğinde hasta bakıcı olmuştur. O zamandan beri hem bu işini, hem de Almanca olarak satirsel öyküler yazmayı sürdüren Dikmen'in ilk kitabı «Wir werden das Knoblauchkind schon schaukeln» adını taşımaktadır 1983, «Biz Bu Sarmışak Çocuğu Nasıl Olsa Beceririz». Batı Berlin'de Express Verlag tarafından basılan kitap yazarın şimdiye kadar yazdığı Almanca öykülerden oluşuyor. Basım sırası bekleyen ikinci kitabının da yakında okurlara ulaşacağını umuyorum. Şinasi Dikmen, «Arkadaşlarım Türkçe yazıyor, ben Almanca yazarak sorunlarımızı Almanlara duyurma amacı güdüyorum, bunun yararlı bir iş olduğu kanısındayım» görüşünü savunuyor.

MEHMET YILDIZ

Mehmet Yıldız (1927) Frankfurt-Main yanlarında Giesen şehrinde 20 yıldan fazla teknik resim işçiliği yaptıktan sonra geçen yıl yurda dönüp İzmir'de yaşamağa başladı. Önce «Süpürgeli Bakan», sonra «Konsolos Kapısına Bırakılan Ölü» adlı iki öykü kitabı çıkardı. Mehmet Yıldız öykülerinde işçi dünyasından kesitler veriyor. Yayıma hazır romanları ve öyküleri herhalde yakında Türkiye'de basılacaktır. Yazar, Türkiye'de basılan kitaplarının kâğıt, dizgi ve baskı giderlerini kendisi karşılamaktadır.

YÜCEL FEYZİOĞLU

Türkiye'de öğretmenliği bırakıp 1972'de işçi olarak Almanya'ya gelen *Yücel Feyzioğlu* (946), üç yıl Frankfurt-Main'da bir daktilo fabrikasında çalıştı, 1975'te öğretmenliğe geçti. Halen Ruhr Havzası'nda Türk işçi çocuklarının öğretmeni olarak çalışan Yücel Feyzioğlu, ilk kitabını Almanya'da Türkçe olarak kendi olanaklarıyla yayımladı: «Kaçak». Türkiye ve Almanya'daki gazetelere Türkçe röportajlar da yazan Feyzioğlu «Direniş Yolu» adlı romanıyla işçi yazarlar arasında Türkiye'de açılan yarışmayı kazandı. Roman İstanbul'da dizildi, ama 12 Mart 1971' de yönetim değişikliği nedeniyle basımı durduruldu. «Uğultu» adlı yeni romanını bu günlerde bitirmiş olan Feyzioğlu «Keloğlan Almanya'da» adlı bir çocuk kitabı yayımladı. Feyzioğlu'nun Azerbaycanlı Anar Babayef'ten *Türkiye Türkçesine* uyarladığı «Oyun Yazarı Nazım Hikmet» adlı kitabın Almanya'daki basımı bugünlerde tamamlanmak üzeredir.

SEROL TEBER

Serol Teber (1938) Türkiye'de ruh hekimliği dalında yüksek öğrenimini bitirdikten sonra 1973'te Almanya'ya gelmiştir. O günden bu yana Türk işçilerinin ruhsal sorunlarına çare bulmağa çalışan Teber, bir yandan da bilimsel çalışmalarını kitaplaştırarak Türkiye'de yayımlamaya başlamıştır. İlk kitabı «Davranışlarımızın Kökeni» (1975)'i «İşçi Göçü ve Davranış Bozuklukları» (1980) ile «Doğanın İnsanlaşması» (1982) izlemiştir. Hekimlikle birlikte yazarlık çabalarını sürdüren Dr. Teber'in «İlk Toplum», «İlk Toplumda Sanat» ve «Saldırganlığın Ekonomi Politiği» adlı yapıtları da yakında yayımlanacaktır.

ÖZDEMİR BAŞARGAN

Özdemir Başargan (1935), Türkiye'de on yıl deniz assubayı olarak çalıştıktan sonra Batı Almanya'ya gelmiş, işçilik, çevirmenlik ve memurluk yapmıştır. Yirmi yıldır Türk işçileri arasında çalışan ve yazı çalışmaları yapan Özdemir Başargan halen Batı Berlin'de yaşamaktadır. Onun üç çeviri kitabından başka «Gurbet Sofrası» adlı romanı yayımlanmıştır (1971). Almanya'da basılan dergi ve gazetelerde Türkçe ve Almanca olarak öyküleri yayımlanan Başargan'ın yeni kitapları basıma hazır beklemektedir.

HABİB BEKTAŞ

Habib Bektaş (1950) on bir yıldan beri Erlangen şehrinde işçi olarak çalışıyor, şiirler ve öyküler yazıyor. Bektaş'ın Almanca-Türkçe iki dilli olarak «Yaşamı Kuşatmak - Belagerung des Lebens» adlı bir kitabı yayımlanmıştır (1981). Çalışmalarını sürdüren Bektaş geçen yıl Erlangen Şehri Şiir Ödülü'nü kazanmıştır. Bektaş'ın bu yıl Türkiye'de «Ka-

pıkule Nerde?» ve «Erlangen Şiirleri» adlı kitapları basılmıştır.

HÜDAİ ÜLKER

Hüdai Ülker (1951) Yugoslavya'da doğup Türkiye'ye göçen Türklerden. 1974'te Almanya'ya geldi, o zamandan beri Batı Berlin'de işçi olarak çalışıyor ve öyküler yazıyor. «Gurbet İnsanları» adlı uzun öyküsü bir kitap halinde Türkiye'de bugünlerde basıldı. Hüdai Ülker yazmayı sürdürebilirse parlak bir geleceğe sahiptir. İlk kitabı bende umutlar uyandırdı.

GENÇ KUŞAK

1960'larda işçi olarak Batı Almanya'ya gelmeye başlayanların çocuklarından da yazarlar, şairler çıkmaya başlamıştır. Bunların hepsi burada doğmamış olsalar bile çocukluklarını burada geçirmişler, delikanlılıklarını burada sürdürmektedirler. Buranın okullarında okuyup. yetişen gençler Almanca ve Türkçe dillerinde seslerini duyurmaya çalışıyorlar.

Bunlardan *Özgür Savaşçı* (1955), «Yalnayak Yürüdüler» adlı bir şiir kitabı ve «Dilsizin Dilinden» adlı dilbilim inceleme kitabı ile dikkati çekmektedir.

Akif Pirinççi (1960), «Ne yapsan sonu gözyaşı» anlamına «Tranen sind das Ende» (1981) adlı Almanca romanıyla yankılar uyandırmıştır. Bir kömür işçisinin oğlu olan *Levent Aktoprak* (1959) Bergkamen Şehri 1981 Şiir Ödülü'nü kazanmış, şimdi hem yüksek öğrenimini tamamlamağa çalışıyor, hem de Almanca olarak şiirlerini yazıp yayımlıyor. İlk kitabı «Entwicklung» 1983 Kaynar Kitabevi yayınıdır. Bir köylü çocuğu olan *Yusuf Toprakoğlu* (1963), babasının ardından Almanya'ya gelerek Münih'te çıraklık eğitimini tamamlayıp işçi olmuş ve kendi öyküsünden oluşan iki dilli, Almanca-Türkçe bir kitap yayımlamıştır: «Ich heisse Yusuf Toprakoğlu-Adım Yusuf Toprakoğlu» (1982). Alman Gençlik Enstitüsü (DJI) yayını olan kitap özellikle eğitim çevrelerinde yankılar uyandırmıştır. Ben de bu kitabı Batı Almanya'da ikinci kuşaktan yabancı gençliğin fışkırmak üzere olan sanat gücünün bir ön belirtisi olarak gördüm.

Kendisi sığınma istemi ile Alman hükümetine başvuran *Vehbi Bardakçı* (1956), «Yılanın Ağusunu Alsalar» adıyla bir öyküler kitabı yayımladı. Bu kitabında daha çok Türkiye'nin son yıllarda içine girdiği politik çalkalanmalardan söz açan yazar şimdi Almanya'daki yabancı işçilerin yaşamından kesitler veriyor.

YAZARLIĞA TÜRKİYE'DE BAŞLAYANLAR

Yazarlığa Türkiye'de başlayıp daha çok da politik nedenler yüzünden 1980 öncesi ve sonrasında Batı Almanya'ya gelmiş bir yazarlar grubundan da söz etmek gerekiyor burada. Bunlar bir yandan Türkiye'deki çalışmalarını sürdürürken, bir yandan da bu ülkede kendileri için yeni olan gerçekleri ele alıyorlar. Şimdi Batı Berlin'de kalbinden rahatsız olan *Orhan Murat Arıburnu* (1918), bu yıl «Bu Yürek Sizin adlı bir şiir kitabı çıkardı. *Mahmut Makal* (1933), *Yusuf Ziya Bahadınlı* (1927) Batı Berlin'de bir süre öğretmen olarak çalıştılar. Makal yurda dönmek üzere Berlin'den ayrıldı, Bahadınlı ise işsiz durumdadır. *Aysel Özakın* (1942) üç yıldan beri Batı Berlin'de yaşıyor. Burada yazdığı öykülerden oluşan «Kanal Boyu» adlı kitabı geçen yıl basıldı. Türkiye'de yazdığı romanlardan «Genç Kız ve Ölüm» ile «Kanal Boyu» Almanca olarak da ayrı ayrı yayımlandılar. Aysel Özakın Türkçe yazıp Almanca'ya çevirterek çalışmalarını sürdürüyor. Eleştirmen *Adnan Binyazar* (1934), Berlin Senatosu'nun Türkçe'yi okullarda Türk çocukları için resmi yabancıdil olarak kabul etmesinden sonra bu program için gerekli Türkçe ders kitaplarını yazacak bir grubun başında çalışmak üzere iki yıl önce Batı Berlin'e geldi. Eleştiri yazılarını resmi görevinin yanı sıra Batı Berlin'de sürdüren Binyazar'ın buradaki oturması uzayacağa benzemektedir.. Türkiye'de «Kurşuni Bir Siperde» (1982) adlı şiir kitabıyla tanınan *Gültekin Emre* (1951), 1981' de Berlin'e gelmiş, burada bir yandan öğretmenlik, bir yandan da Türklerin 300 yıl önceden başlayan Berlin'e geliş gidişleri üzerinde araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmanın ilk ürünü «300 Jahre Türken an der Spree» adlı kitap 1983'te Ararat Verlag tarafından basılmıştır. *Dursun Akçam* (1930), 12 Eylül 1980'den sonra Almanya'ya geldi. Bun-

dan önceki ve sonraki Almanya gezisi izlenimlerinden oluşan «Altta Kalanlar» adlı kitabından sonra iki dilli, Almanca-Türkçe «Deutsches Heim Glück allain Alman Ocağı» adlı bir kitap daha yayımladı (1982). Yardımcısı Ömer Polat'la birlikte «Demokrat Türkiye» adlı 15 günlük bir gazetenin yayımını sürdürmektedir. *Ömer Polat* (1943) beş yıldır Almanya'da eğitim uzmanı olarak çalışmaktadır. Önce Türk hükümeti tarafından işe alınmıştır. «Suç Kimde?» adlı bir çocuk oyunu Oberhausen şehrinde oynanan Polat, Yüksel Pazarkaya'nın yazdığı «Komşumuz Balta Ailesi» adlı televizyon dizisinin senaryo yazar yardımcılığını da yapmıştır.

Ben de 1979'da buradaki işçilerin yaşamını inceleyip yazmak üzere Ruhr Havzası'ndaki Duisburg şehrine geldim. Dört yıldır burada Türk işçi çocukları için bir eğitim programında çalışıyor ve yazılarımı yazıyorum. Dört yıl içinde «Gece Vardiyası» (1982), «Barış Çöreği» (1982) adlı iki öykü kitabı ile «Yüksek Fırınlar» (1983) adlı bir roman yayımladım.

Batı Almanya'daki Türk yazar ve şairlerini örgütleyen bir kuruluş olarak Ruhr Havzası'ndaki Türk Sanatçılar Derneği *SAN-DER*'den söz etmek olanaklıdır. 1979'da Bochum şehrinde bir konser ve bir resim sergisi ile açılışı yapılan SAN-DER Almanya'da yaşayan Türk ressam, heykeltraş, müziker, yazar, şair, karikatürcü, fotoğrafçı ve benzerlerini bir arada örgütlemektedir. Kuruluşunun dördüncü yılını dolduran SAN-DER, daha çok Türk işçi dernekleri ile birlikte çalışmaktadır. Yönetim Kurulu Başkanı ressam Aydın Karahasan, Bochum şehrinde bir lisede sanat tarihi öğretmenliği yapmaktadır. SAN-DER'e Karahasan eliyle ulaşılabilir: Aydın Karahasan Querenberg, Hustadtring 143, 4630 Bochum, West Deutschland, Tel. 0234-70 18 77 Başkanın adresi ve telefon numarası böyledir.

1978'de Stuttgart'ta kurulan *Ararat Verlag* Türk edebiyatından Almanca'ya çeviriler yayımlamaktadır. Bugüne kadar sırayla Orhan Kemâl, Adalet Ağaoğlu, Nazım Hikmet, Yaşar Kemal, Zülfü Livaneli ve benden kitaplar yayımlayan Ararat Yayınevi, aynı zamanda buradaki ikinci kuşağın Almanca ve Türkçe öğrenimlerini desteklemek için Türkçe-Almanca iki dilli kitaplar yayımlamıştır. On kitaptan oluşan dizinin içinde Pazarkaya, Kanık, Baykurt, Livaneli, Nazım Hikmet, Dayıoğlu, Ören ve Bektaş'ın kitapları yer almıştır. Ararat Yayınevi 1980'de Batı Berlin'e taşınmıştır. Adresi şöyledir: Ararat Verlag, Bergmann Str. 99/a, 1000 Berlin 61, West Deutschland, Tel. 030-693 50 80.

Almanya'da Türkçe kitaplar basacak bir basım ve yayınevinin varlığından söz etmek şimdilik zordur. Heilbronn'daki Uncu Kitabevi'nin desteğiyle yayıma başlayan «Anadil» dergisi ancak 12 sayı çıkabilmiştir. Duisburg'ta Kaynar, Oberhausen'de Orta Doğu kitabevleri Türkçe kitap basımına el atmışlarsa da henüz yeterli başarıyı gösterememişlerdir. Frankfurt-Main'da Infograf Türkçe kitap yayımlamaktadır, ama bu da yavaş bir tempo ile yürümektedir. Türkçe olarak basılan kitapların yayımcıları «tatmin» edici tirajı tutturamıyorlar. Böyle olduğu halde yabancı işçiler arasında en çok okuyanlar gene de Türklerdir. Bu ülkede sadece Türkler için açılmış kitapçı dükkânları vardır. Bunların başlıcaları şunlardır: Duisburg'ta Kaynar, Oberhausen'de Ortadoğu, Köln'de Türkiye ve Dost, Batı Berlin'de Kitap, Bilim, Kültür, Heilbronn'da Uncu, Aachen yakınında Hückelhoven'de Anadolu... Bu kitapçılar, Türkçe kitapları TIR denilen büyük kamyonlarla getirtiyorlar.

Bu yazıda, genel olarak Türkiye'de yada burada kitabı basılmış olmayı ölçü olarak aldığım için, Batı Almanya'da yazma yolunda çaba gösteren öteki yazarlardan, şairlerden söz edemedim.

Duisburg, 12.9.1983

HODRİ MEYDAN

müzik evi

Tüm müzik ve amatör fotoğraf işleriyle hizmetinizde.

Hodri Meydan Kültür Merkezi
Zincirlikuyu — İstanbul

çabalar

yalnızca yetimlerin bildiği
bir nefsi müdafaa sorunudur,
kentin, analı-babalı
ve maşallah'lı çocuklarına

bakıp da özenmemek.

aytunç atındal

CELAL ÜSTER İle Söyleşi

Nursel DURUEL

Celâl Üster

Yazko Çeviri Dergisi'nin bu yıl ilk kez düzenlediği Azra Erhat Çeviri Ödülleri'nin sonuçları, geçtiğimiz eylül ayı başlarında belli oldu. Çeviri Üstün Hizmet Ödülü, Azra Erhat'la birlikte gerçekleştirdiği Homerosun İlyada *ve* Odysseia *destanlarının çevirileri eski ve yeni birçok ozandan yaptığı şiir çevirileri dolayısıyla A. Kadir'e; Çeviri Ürün Ödülü de, İngiliz bilim adamı George Thomson'dan yaptığı* Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler: Tarihöncesi Ege *çevirisiyle Celâl Üster'e 5 eylül günü düzenlenen bir törenle verildi. Geçen yıl yitirdiğimiz değerli kültür insanı Azra Erhat adına konulan ödüllerin seçici kurulu da Ataol Behramoğlu, Mehmet Rifat, Bertan Onaran, Tomris Uyar, Ahmet Cemal ve Özcan Özbilge'den oluşuyordu.*

Aşağıda, Geyikler, Annem ve Almanya *adlı öykü kitabıyla Sait Faik Hikâye Armağanı kazanan Nursel Duruel'in, Ezra Erhat Çeviri Ürün Ödülü alması dolayısıyla Cellâ Üster'le yaptığı bir söyleşiyi sunuyoruz.*

N. D.: Dünya kültürünün yetkin ürünleriyle tanışmamıza olanak sağlayan çevirmenlere kendini sürekli borçlu hisseden okurlardan biriyim. Bu konuşmaya da aynı duyguyla başlıyorum. Bir kitabı okuduğunda, kendi adına yeterince beslenmiş olduğuna göre, onu çevirmeye kalkışmanda nelerin payı var?

C. Ü.: Bir çevirmen olarak, bir kitabı okuyup çok etkilendiğimde, belki de kendiliğinden o kitabı çevirme düşüncesi, başkalarının da o kitabın güzelliğini, tadını paylaşması düşüncesi oluşuyor kafamda. Kimileyin, kitabı okurken, bir yerinde **«Bu kitap çevrilir»** diyorsun kendi kendine. Kaldı ki, ülkemizin çeviri yazını koşullarında, önemli ve değerli kitapların, yayınevlerinden çok çevirmenlerin seçimlerinden, beğenilerinden kaynaklandığı kanısındayım.

N. D.: Bir kitabın çevrilmesi ağır bir iş. «Bu kitap çevrilir» düşüncesi adına bu ağır yük niçin taşınıyor?

C. Ü.: Düzenli çalışan, gerçek anlamda profesyonel bir çevirmen olmadığıma göre, para için değil. Bir tür tutku da denilebilir çeviriye. Büyük keyif veriyor bana. Bunda, dili sevmenin, Türkçeyi tutkuyla sevmenin de payı var sanırım.

N. D.: Bu tutkuyu pekiştiren, var eden öğeleri sayabilir misin?

C. Ü.: Bende bu çeviri hastalığının başgöstermesinde, çok genç yaşlarda yabancı yazınların ustalarıyla tanışmamın büyük etkisi olduğunu sanıyorum. Yabancı okulda okumamın payı da olsa gerek. Önceleri herkes gibi ben de biraz şiir çiziktirirdim. İngiliz Erkek Lisesi'nde Orta 3'deyken, okulun üç edebiyat öğretmeni Mustafa Yücel,

Tahir Alangu ve Ahmet Kabaklı'dan oluşan bir seçici kuruldan, Necip Fazıl taklidi bir şiirimle ödül aldığımı anımsıyorum. Ama yabancı yazını güzel Türkçemize aktarma isteği ağır bastı bende. İnsanın kendisinin yaratıcı bir şeyler yapmaktansa yabancı ustatları çevirmesinde sinik bir yan da var belki.

N. D.: Yani kendin doğrudan yazsaydın, çeviri yapmaz mıydın?

C. Ü.: Yapmazdım gibi geliyor. Yaratıcılık ile çevirmenlik arasında can alıcı bir yaratıcılık olduğu söylenemez çevirinin. Yazında yaratıcılık dendi miydi, acılı bir süreç, yaşanılan, düşünülen, duyumsanan her şeyi yaratıcılığın imbiğinden süzen bir serüven girer işin içine. Çevirmense hem bilimsel, hem de yaratıcı olmak zorunda olmakla birlikte, sözünü ettiğim acılı ve coşkulu süreci, serüveni gerçek anlamda yaşamaz. Her çevirdiği yaratıcının kılığına bürünmek, birbirinden apayrı özellikler taşıyan yazarların bambaşka biçemlerini özümleyip dilimizde elden geldiğince yansıtmak zorundadır. **Çevirmenlik bir yaşama biçimi değildir, oysa yaratıcılık bir yaşama biçimidir.**

N. D.: En iyi şiir çevirenlerin şairler olduğu görüşünü, senin bu yanıtının içinde nereye oturur?

C. Ü.: Bu sorunu ancak, yaratıcılığın önündeki tek engelin çevirmenlik olmadığını söyleyerek yanıtlayabilirim. Çünkü bu engelin kırıldığı örnekler de var. Sözgelimi, çevirmenlik Tomris Uyar'ın çok güzel öyküler yazmasını, Cevat Çapan'ın çok güzel şiirler yazmasını engellemiyor. Ama gene de, Cevat Çapan'ın şiirlerini düzenli olarak yayımlamaya bu kadar geç başlamasında çevirmenliğinin etkisi olduğu düşüncesindeyim.

N. D.: Az önce biraz değindin ama, çeviriye ne zaman, nasıl başladığını biraz anlatır mısın?

C. Ü.: Çeviriye şiirden başladım. Birkaç Shakespeare sonesi, birkaç Eliot. Bu uğraş, o sıralar Robert Kolej'de yayımlanan İzlerimiz Dergisi'nde sürdü. Ama bana çeviriyi asıl sevdiren, çeviriye bağlayan, Cevat Çapan'ın İngiliz Filolojisi'ndeki o olağanüstü keyifli. tadına doyulmaz dersleri oldu. O yıllarda Memet Fuat'ın yönettiği Yeni Dergi'nin yayımlanıyor olması da benim için büyük bir şanstı kuşkusuz. Memet ağabey, Yeni Dergi'de ilk kez, Juan Rulfo'dan çevirdiğim bir öyküyü bastı. Sonra Rulfo'nun öyküleri, o sıralar Cengiz Tuncer ile Aydın Emeç'in yönettiği E Yayınları'nca kitaplaştırıldı. Benim çevirmenlik serüvenim böyle başladı.

N. D.: O günden bu yana neler çevirdin?

C. Ü.: Kitaplar dışında Yeni Dergi'ye, Militan'a, Doğrultu'ya, Folklora Doğru'ya, Türk Dili'ne Türk Solu'na, Yeni Adımlar'a, Gerçek Sinema'ya birçok öykü, deneme, inceleme çevirdim. Rulfo'nun **Bize Toprak Verdiler**'i daha sonra genişleyerek **Kızgın Ova** oldu. Çevirdiklerim arasında İris Murdoch'un **İtalyan Kızı**'nı, Liam O'Flaherty'nin **Kıtlık**'ını, Dee Brown'un **Kalbimi Vatanıma Gömün**'ünü, Mao Zedung'un **Kültür, Sanat ve Edebiyat Üzerine**'sini, J. T. Murphy'nin **Stalin**'ini, İsmail Kadare'nin **Düğün**'ünü, Stalin'in **Marksizm ve Dil Üzerine**'sini, George Thomson'ın **İnsanın Özü**'nü, Han Suyini'n **Sabah Tufanı**'nı, Macciocchi'nin **Çin Deyince**'sini, Homeros'un **İlyada** ve **Odysseia** destanlarının çocuk kitabı uyarlamalarını sayabilirim.

N. D.: Bu saydıkların arasında roman çoğunlukta gibi. Roman özel olarak seçtiğin bir tür mü?

C. Ü.: Gerçekte, bugüne kadar çok değişik türlerde çeviri yaptığım söylenebilir. Öyküler, romanlar, belgeseller, kuramsal yapıtlar... Ama gerçekten de, iyi bir roman çevirmenin keyfini hiçbirine değişmem. Yalnız burada çevirmen olarak bir özlemimi belirtmek isterim: Bir yazarı bütün yapıtlarıyla çevirebilmek. Bu özlemim, sanırım, bir ölçüde George Thomson'la gerçekleşecek. **Tarih öncesi Ege**'nin ardından **İlk Düşünürler**'i ve **Aiskhylos ve Atina**'yı da çevireceğim. Doğrusu, bir yabancı yazarın ona yatkın tek bir çevirmenin eliyle dilimize çevrilmesini, sağlıklı bir yol olarak görüyorum. Günümüz koşullarında bu olanaksız gibi görünse de, gerek çevirmenler, gerek yayınevleri böyle bir ortamın oluşturulması için çaba harcamalılar.

N. D.: Bu neden gerekli?

C. Ü.: Bu sorunun yanıtını bulmak için, çok kendine özgü bir yazar olan Gabriel Garcia Marquez'in bugün dilimize çevrilen

kitaplarına bakmak yeterli kanımca. Burada, vurgulamak istediğim, Marquez çevirile rinin kötülüğü değil. Çünkü ikinci dilden d olsa elden geldiğince iyi Marquez çeviriler de yapıldı. Ama **Yüz Yıllık Yalnızlık** birde okur bulunca, hele bir de Marquez Nobel' alınca, yayınevleri Marquez çevirtmek için yarışa girdiler. Bu usta yazarın yapıtları, çol kısa bir süre içinde çok değişik çevirmenlerc Türkçeye aktarıldı. Oysa, hiç olmazsa ona yatkın tek bir çevirmenin elinden çıksaydı hiç kuşkum yok, Türk okurları Marquez'de daha derinliğine, daha büyük tatlar alacak lardı.

N. D.: Biraz da çeviri anlayışından söz edelim...

C. Ü.: Çevirinin nasıl yapılması gerektiğini açıklayanlar, «çeviribilim» kavramını ortaya atanlar var. Ben, çevirinin nasıl yapılması gerektiğini çok kesin kurallarla açıklayamıyorum. Çevirinin bir «bilim» olduğu savı, çok çekici gelmiyor bana. Ama çevirinin bir «bilim» olmasa da «bilimsel» bir biçimde yapılması gerektiğini, bir uzmanlık işi olduğunu düşünüyorum. Çevirmen, çevirdiği yazarın yazınsal biçemine olabildiğince bağlı kalmalı. Bütün bir çeviriye, çevirmenin özellikleri değil, çevrilen yazarın biçemi, ulusallığı, bireyselliği egemen olmalı. Çevirmen, çevirdiği yazara baskın çıkmaya kalktı mı, eğer Türkçeyi iyi kullanıyorsa iyi bir dil çıkabilir ortaya, ama çevirdiği yazar tümden güme gider. Örneğin, 1920'ler ABD'sinin Amerikalı bir roman kişisi, bir İstanbul efendisi olur çıkar çeviride.

N. D.: Bu söylediklerin daha çok edebiyat çevirileri için geçerli. Tarih öncesi Ege'yi çevirirken nasıl bir çalışma yaptın? Kitabın önsözünde, bu konuda daha önceki bazı çalışmaları gerçekleştirenlere teşekkür ediyorsun. Bu çalışmalar, bütün gereksinimlerini karşıladı mı?

C. Ü.: Thomson'ın bu kitabının çevrilmesinde terminoloji çok önemli bir sorundu. Kuşkusuz, Azra Erhat'ın, Sabahattin Eyüboğlu'nun, Müntekim Ökmen'in, Sedat Veyis Örnek'in çalışmaları bana çok büyük kolaylıklar sağladı. Ama gene de, Thomson'un kitabının kapsadığı kazıbilim, insanbilim, budunbilim gibi konuların terimleri Türkçede

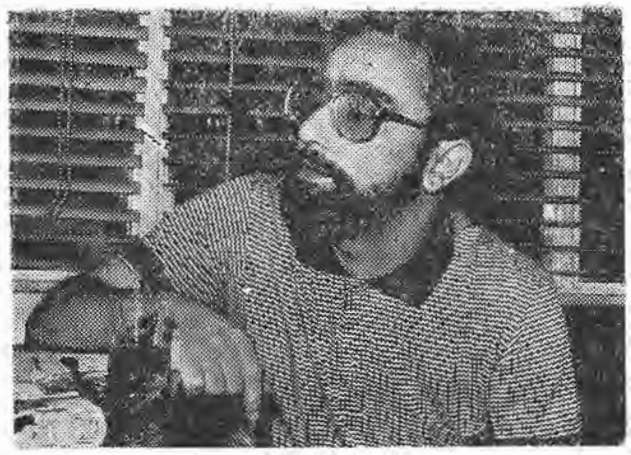

«Bir yazarı bütün yapıtlarıyla çevirebilmek en büyük özlemin»

bugün hâlâ yerleşmiş değil. Türk Dil Kurumu'nun, kimi bilimlerin Türkçe karşılıklarını ortaya çıkarmak amacıyla uzmanlara hazırlattığı öncü nitelikteki terimler sözlükleri çok yararlı olmakla birlikte, yabancı terimlerin Türkçe karşılıklarını kullanmaya, türetmeye ve yerleştirmeye çalışma konusunda bilim adamlarının çevirmenler kadar çaba ve istek göstermediği kanısındayım. Bu da, **Tarih öncesi Ege** türünden yapıtların çevrilmesini bir kat daha güçleştiriyor. Bu durum göz önüne alınırsa, Sedat Veyis Örnek'in **Budunbilim Terimleri Sözlüğü**'nün gerçekten örnek bir çalışma olduğunu vurgulamak bir borçtur. Kanımca, bir çevirmen, eğer o bilim dalının uzmanı değilse, yeni sözcükler, yeni terimler türetemez. Ama şunu yapabilir: O bilim dalında o güne kadar yapılmış çalışmalardan dil, terimler ve deyimler açısından yararlanabilir, kıyıda köşede kalmış kimi terimleri günışığına çıkarabilir. Bu noktada, asıl gündeme gelen konu, bilim adamının dil ile olan ilişkisidir.

N. D.: Tarihöncesi Ege çevirisiyle Azra Erhat Çeviri Ürün Ödülü aldın. Kitabın ödül dışındaki yankıları nasıl oldu?

C. Ü.: Kuşkusuz, bir çok okurdan gelen tepkiler sonucu, Ege gibi bizi çok yakından ilgilendiren, günümüz kültüründe bile izlerini sürdüren bir yörenin tarihöncesine değgin maddeci bir yaklaşıma nicedir özlem ve gereksinim duyulduğunun ortaya çıkması, bu kitaba verdiğim emeğin karşılığı oldu benim için. Çünkü insanlığın tarihöncesine tutu-

lan ışığın, insanlığın bugününü ve yarınını anlamamıza da yardımcı olacağına inanıyorum. Öte yandan, Melih Cevdet Anday, Adnan Cemgil, Ahmet Cemal beni bundan sonrası için de özendiren yazılar yazdılar. Ama izin verirsen, ben burada, Thomson'ın çalışmasından dolaylı olarak söz eden bir yazıya değinmek istiyorum biraz. Mehmet Ali Kılıçbey, Halil Berktay'ın bir bölümünde Thomson'ın görüşlerine dayanarak kaleme aldığı **Kabileden Feodalizme** adlı yapıtına ilişkin **«Feodalite Üzerine Uyarıcı Bir İnleme»** başlıklı bir yazı yayımladı. Bu eleştirisinde Kılıçbay, Thomson'ın ikinci elden bir yazar olduğunu; Berktay'ın kitabının Thomson'ın bütün yanlışlarını, örneğin «insanlığın ilk aşamalarında toplumsal örgütlenme tarzının evrensel olarak anaerkil olduğu» yanlışını taşıdığını ileri sürüyordu. Kuşkusuz Thomson bir kazıbilimci, bir budunbilimci değil. Ama böyle bir kitapta alınması gereken ölçüt, yazarının kaçıncı elden olduğu değil, bilimsel ve nesnel olup olmadığı olmalıdır. Kaldı ki, George Thomson'ın, Yunanlı dilbilimcilere bile seminerler düzenleyen bir Eski Yunanca uzmanı olduğu düşünülürse, **Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler** adını taşıyan bir yapıtı hazırlarken, «birinci elden» yazarların bile doğrudan inceleme olanağı bulamadığı «ilk kaynaklar»ı elinin altında tuttuğu anlaşılır. Nitekim, Thomson'ın Eski Çin'i, Eski Roma'yı değil de, özgül olarak Eski Yunan'ı incelemeye girişmesinin nedeni de budur. «İnsanlığın ilk aşamalarında örgütlenme tarzının anaerkil olmadığı» görüşüne gelince, bu yeni olmayan, bildik bir görüşür. Bunu belki de ilk savunanlar, sömürgecilik adına yeryüzünün geri, ilkel yörelerine giden Hıristiyan misyonerler olmuştur. Ama onlar da, en azından gerçekleri belgeleme yürekliliğini gösterdikleri için, bu görüşün tam tersinin güç kazanmasına hizmet etmişlerdir. Benzer «eleştiri»ler, Morgan'ın **Antik Toplum**'una, Engels'in **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni** adlı yapıtına da yöneltilmiştir. Ama nedense, bugüne kadar hiçbir kentsoylu bilim adamı, insanlığın tarihöncesine bakıldığında, çok dolaysız ve somut kanıtlar bulunmamakla birlikte, niçin uygulayımın (tekniğin) geri olduğu yerlerde anaerkil toplum düzeninin belirtileriyle, uygulayımın ileri olduğu yerlerde ataerkil toplum düzeninin belirtileriyle yüz yüze gelindiğini doyurucu bir düzeyde açıklayamamıştır. Kaldı ki, yazısında Thomson'dan birkaç yerde birden Thom(p)son diye söz eden Kılıçbay'ın **Tarihöncesi Ege**'yi de, **Kabileden Feodalizme**'yi de ciddi bir biçimde okuduğundan kuşkuluyum.

CENGİZ AYTMATOV

İLK ÖĞRETMEN

Rusça'dan Çeviren:
Halit Aliosmanoğlu

100 TL.

YENİ DÜNYA
YAYINLARI

CENGİZ AYTMATOV

TOPRAK ANA

Rusçadan Çeviren:
Halit Aliosmanoğlu

•

BEYAZ GEMİ

Çeviren :
Güneş Bozkaya

İki kitap birarada 250 TL.

YENİ DÜNYA
YAYINLARI

CENGİZ AYTMATOV

ERKEN GELEN TURNALAR

Çeviren :
Güneş Bozkaya

175 TL.

YENİ DÜNYA
YAYINLARI

ÖYKÜNME SORUNU

Cavit YILDIRIM

İlaç kutularında: «Delik Ambalajlılardan satın almayınız», bazı mallarda «Taklitlerinden Sakınınız!» yazar, görür, okuruz. Bir ilacın sahtesi, bir malın taklidi yapılıyor, yapılabiliyor.

Ne var ki edebiyat alanında bir sanat ürününün taklidinin yapılması olanaksız. Bir şiir, ancak bir şair tarafından o da yalnız ve yalnız bir defaya özgü olmak üzere yazılabiliyor. Bir roman, bir öykü vb. de öyle... Nazım, Şeyh Bedrettin'i, daha yüz yıl yaşasaydı, yazamazdı, yazamayacaktı. Aynı şekilde Gorki Ana'yı Tolstoy Anna Karenina'yı, Dostoyevski Suç ve Ceza'yı yalnız ve yalnız bir kereye özgü olmak üzere yazabildiler. İnsan, nasıl dünyaya bir kere gelirse; nasıl «Bir Irmakta Bir Kere Yıkanılırsa»: Ana-Anna Karenina Suç ve Ceza — İnce Memet, ancak ve ancak bir kere yazılmışlardır.

O halde bunlarda, bir daha yazılamayan üretilemeyen Özgünlük nedir, neresidedir? Konu, tema, içerik, biçim midir yeniden üretilemeyen? Yüzyıllardır edebiyatta aynı konu, tema çeşitli dönemlerde, başka başka yazarlar tarafından işlenmiştir, işlenmektedir. Bu duruma göre, bir daha üretilemeyen içerikle biçimin diyalektik bütünlüğüdür. Bu bütünlük, eskilerin ÜSLUP, yenilerin «BİÇEM» adını verdikleri, gizemlerle dolu terimdir. Gizemlerle dolu diyorum çünkü eskiler: «*Üslûbu beyan aynıyla insandır*» demişlerdi Modern psikolojinin gelişmelerine rağmen (karşın) insan, sanatçı insan, gizemli bir varlık olma özelliğini devam ettiriyor. İnsanın, modern gelişmiş insanın, psikolojik karmaşası gizemi oluşturduğuna göre, üslûbun gizemli bir özelliği olması, şaşılacak şey değildir. Üslûp, sanatçının yeteneğine, eğilimine bağlı olarak bazan roman, bazan şiir dallarında cisimleşebilir. Cisimleşen (hangi türde olursa olsun), kişiliğin sanatçı yönüdür. Kişilik taklid edilemeyeceğine göre, kişiliğin biçimlenişi olan üslûp da taklid edilemez.

Bilerek diyebiliriz ki, bir başkası tarafından (yaratıcısı tarafından bir daha yazılamayacak olan şey, gerçek sanat ürünleridir. Çünkü sanat ürünlerinin nesnesi (işlenen-biçimlendirilen) yönüyle, kişiliğin sanatçı yönünü ortaya koyar. Büyük sanatcılar, biçemleriyle ardıllarına ancak örnek alınacak, yararlanılacak, esinlenilecek bir kaynak olurlar. Bundan öte öykünülecek bir durum yaratmazlar, böyle bir durum yaratılmaz çünkü.

Edison ampulü, Pastör kuduz aşısını bulmasaydı, bulunacak; Marks, Kapital'i yazmasaydı, başka biri tarafından yazılacaktı. Bilimin bulduğu nesne, bir kere bulunmuş olmakla, ,konusunu bir daha yinelenmemek (Tekrarlanmamak) üzere tüketmiş oluyor.

«Sanat ise, nesnesi bir türlü tüketilemeyen, tüketilmeyecek olan, üretim ve yaratım alanıdır. Bu nedenden aynı evrensel tema, içerik bazan konu, yüzyıllarca işlenmiş olmasına karşın, yine işlenmekte devam ediyor.

Bazı eleştirmen, ,tanıtımcı ve tartışmacıların bir sanatçıdan söz ederken Türkiye'nin Dostoyevki'si, yada mukallidi, Türkiye'nin Gorki'si Mayakovksi gibi yakıştırmalarının altında aşağılık duygusu sırıtmaktadır.

ÜSLÜP, bir başkası tarafından yinelenemeyen (tekrarlanamayan) tek özgünlüktür.

GÜN GELİR BİZİM DE KIRLARIMIZDA AÇAR UYGARLIK ÇİÇEKLERİ

Ali İhsan YALÇIN

Ne zaman sana sevda şiirleri yazmaya dursam
Kederli çocuklar geçer penceremin önünden
Yüreğime bağdaş kurar bir kadın
Durmadan ağlar
Gün yirmidört saat
Tüter fabrika bacaları
Vardiyalarda öter düdükler
Buz gibi bir yel eserken
Gecekondulardan sokaklara dökülür işçiler

Ne zaman güzel şeyler düşünmeye dursam sana dair
Dünyanın uzak bir yerinde patlar bombalar
Ekranda çocuk ölüleri
Toplu mezarlar

Gün gelir
Bizim de kırlarımızda açar çiçekler
Ellerimizle diktiğimiz ağaçlardan
Toplarız yemişleri
Gün gelir
Dünyanın dört yanında söylenir türkülerimiz
Kardeş sofrasında emeğimiz
İşte o zaman yaşarsak
Yazarım sana sevdanın en güzel şiirlerini

Desen/Adnan DURMAZ

SEVDANI AK KÂĞITLARA
DÖKME KADINIM

Sevdanı ak kâğıtlara yazma kadınım
Dört duvar arasında söyleme türküleri
Gecekondularda ağlaşıyor çocuklar
Süt vermiyor kadınların memesi

«HAFTALIK NOKTA DERGİSİNDE TERCÜMAN YAZARLARINDAN RAUF TAMER LE YAPILAN SÖYLEŞİ YAYINLANDI. GAZETECİ - YAZAR AHMET KAHRAMAN'IN YAPTIĞI BU SÖYLEŞİYİ OKURLARIMIZA YARINA BELGELEMEK VE OKUMAYANLARIN DA OKUMASINI SAĞLAMAK AMACIYLA AYNEN AKTARIYORUZ.»

Sanat / Edebiyat / 81

Rauf Tamer

«OKUNAN YAZAR OLMANIN MUTLULUĞU DUYUYORUM»

Ne zaman sağ görüşte bir gazete hazırlığı başlarsa Rauf Tamer'in önüne açık çek uzatılıyor:

«— Bize gel... İşte kalem, işte çek... Kendi maaşını kendin yaz...»

İş önerenler, onun «keskin kalemiyle» aldığından fazlasını kazandıracağına inanıyorlar çünkü...

Rauf Tamer memur bir ailenin çocuğudur. Öğrenciliğinde futbolcuydu. Gazeteciliğe de spor muhabiri olarak başladı.

Onun için, bir zamanlar solcuydu» diyenler de var. Yakıştırma, onun Cumhuriyet gazetesinde mesleğe başlamasından kaynağını bulmanın ötesine geçmiyor kuşkusuz...

Cumhuriyet'ten sonra, 1960'lı yıllarda «Yeni İstanbul gazetesinde «küçük fıkralar» yazmaya başladı. Oradan, bugünkü gazetesi Tercüman'a geçti...

1970'li yıllar, «Türkiye'de tozla dumanın birbirine katılarak ortalığı zift karanlığına» dönüştürdüğü günlerdir. Kör karanlıkta insanların vuruştuğu günler...

Rauf Tamer, «çok okunan sağcı yazar» ümüne bu dönemde erişti işte... Sağın kalelerini tükenmeyen bir enerjiyle savundu. Bir tarafı yüreklendirip, «moral şırınga» ederken, «düşman üstüne» de, «taarruz üstüne taarruz tazeleyerek» görev yaptı...

«— Sağın en çok okunan yazarı olma özelliğini nasıl sağladınız?»

«— Sağın veya solun yazarı diye kendime bakmadım. Böyle bir ayırım yapanlara da saygım var. Ama çok okunan yazar o-

Ahmet Kahraman

manın mutluluğu var. Onu hissediyorum. Siyasetin dışında, vatandaşın günlük problemlerine eğilmeye atfediyorum çok okunurluğu.»

«— Yazılarınızdaki hırçınlığın gündelik yaşamınızın yumuşak ilişkileriyle çeliştiği söyleniyor. Katılıyor musunuz bu görüşlere?»

«— Katılıyorum. Tabiatımda hırçınlık yoktur.»

«— Hırçınlık kaleminizde mi billurlaşıyor?»

«— Kalemimde, politikanın çok hırçın olduğu devreler de oldu. Biz de aynı girdaba uyduk. Okuyucu böyle bir tansiyon istedi.»

«— Okuyucu mu istedi?»

«— Politikanın icabı o tansiyon kendi kendine geldi, Belki o tür hırçınlık prim topluyor, diye bize de cazip geldi.»

«— Prim yapsın diye mi, yoksa bir yanılgı girdabına girdiğiniz için mi hırçınlaştınız?»

— «Yanılgıda ısrar edecek yaradılışta değilim. Yanıldığımı kabul edip hemen özür dilediğim safhalar olmuştur. Ama Türkiye'de zaten büyük bir hırçınlık vardı. Yoksa 12 Eylül durup dururken gelmedi. 12 Eylül öncesi hırçınlık hepimize sirayet etmiş olabilir. Bu «hırçınlık» kelimesini çok iyi seçmişsiniz. Kendim yadırgadığım hırçınlıklarım olmuştur. Ama prim uğruna yapmadım. Onu yapa yapa alışkanlık haline geldi galiba.»

«— Bir dönemi birlikte yaşadık. Ve o dönemde siz en hırçın yazarlardandınız.»

«— Sizi de gördüm. Çok hırçın yazılarınızı gördüm. Bazılarını o dönemde kestim. Evde duruyor. Eve gelmiş olsaydınız gösterirdim size...»

«— Yazarın bir ödevi de bunalımlarda, doğruyu ve bu arada karanlıkta yatan tehlikeyi göstermek değil midir?»

«— Hırçınlığı sorumsuzlukla asla karıştırmıyorum. O dönemde nedir gösterdiğimiz hırçınlık? Eli tabancalı adama karşı hırçınlık göstermişimdir. Çocuklar kepenk kapatıyor. Esnaf kuzu kuzu itaat ediyor. «Devlet vardır» diyoruz. Sonra devlete dönüp «niye indirtiyorsun?» diyoruz...»

«— Taraflardan birinin yanındaydınız. Sonra otomobilcilere seslenerek «kontakları kapatmaya hazır olun diyen bir yazınızı hatırlıyorum.»

— «Kontakları kapatmaya hazır olun... Tahminimdir belki bu...»

«— Dönemin iktidarına karşı örgütlenmeye çalışılan direnişle ilgiliydi...

«— Belki kontakların kapatılacağını tahmin etmişimdir. Ama bunu teşvik ettiğimi hatırlamıyorum. İsrarlı değilim. Belki hırçınlığın zaman zaman sorumsuzluğa dönüştüğü dakikalar olmuştur.»

«— Türkiye'nin yaşadığı 12 Eylül öncesi kaosla ilgili olarak dinsel bir deyimle, «sizin de günahınız oldu» diyebilir miyim?»

«— Demeyin. Her etkili vatandaşın günahı olmuştur. Ama birçok insandan sonra sıra gelir bana...»

«— Karşı olduğunuz görüşler için sık sık «ideolojik deyimini kullanıyorsunuz. Nedir ideoloji?»

«— İdeolojik amaçlı eylemler, tutum, davranış, düşünceler diyor ve «ideoloji» deyimini bir kötüleme aracı olarak kullanıyorsunuz.»

«— Ne de olsa mevcut sistemi değiştirmek steyenlerin karşısında olduğum için

mevcut sistemi korumak.. Zaten yıllardan beri Türkiye'de kavga bu. Aldıkaçtı, Siyasi Partiler Kanunu'nu çıkarken, «düzeni değiştirmek isteyenlerle, düzeni muhafaza etmek isteyenlerin mücadelesi demişti. Bu lafı çok beğeniyorum. Aslında doğrudur. Ben ikinci kampa mensubum. Bu memlekette, insanların yüzde ellisinden fazlasının bulunduğu sistemi korumak...»

«— Larousse Ansiklopedisi ideolojiyi bir iktidarın, bir siyasal parti ya da sosyal sınıfın hareketlerine yön veren düşünce» diye tanımlıyor. O halde ideolojisiz örgüt yoktur.

«— Yıkmak fikriyle yola çıkan insan yok mu Türkiye'de?»

«— Yukardaki tanıma göre konuşuyoruz. deoloji deyimi salt solculukta ilgili değil ki...»

«— Kelimeler kifayetsiz, kelimeleri arayalım. Bana yardım edin...»

— «Bir yanlışlıktan söz ediyorum. Örneklersek her gazetenin bir ideolojisi vardır. Dünkü örgütlerin vardı. Bugünkülerin de var... Sağın da ideolojisi var.»

«— Hedef, gaye başkadır. Hizmet amacıyla yola çıkmak başkadır...»

«— Herkesin, her örgütün amacı, hedefi, ideolojisi olmuyor mu?»

«— Bir programları vardır. İdeal ideoloji diye bir şey de vardır. Bunu inkar etmeye imkan yoktur. Yıkıcı mihrakları kastederken, kelimeyi tam oturtamamış olabilirim...»

«— Bir yanlışlık yani?»

Yanlış... Yanlış olabileceğini şimdi muhakeme edebiliyorum. Zannederim o kelimenin yerine bir başka kelime aramaya başladım.»

«— Yazılarınızsa dikkatimi çeken bir başka nokta da gramer, yani dil bilgisi yanlışlıkları...»

«— Mesela?»

«— Örneğin, tek sözcüklü cümleler... Tek başına anlamı olmayan bir sözcük yazıyorsunuz, yanına da üç nokta koyuyorsunuz. Bu bir cümle oluyor. Yanlış değil mi bu?»

«— Değil, Yalnız Türkçede öyle şey yok.. Ama vatandaşın konuştuğu gibi yazdığım için, Türkçedeki kaideleri bir kenara atmışımdır...»

«— Sık sık kullanıyorsunuz böyle tek sözcüklü cümleleri...»

«— Var... Tek kelimelik satırlarım var.»

«— Anlamı olmuyor ama..»

«— Yazıda, konuşma üslubu aramışımdır. Ama bir şey söyleyeyim: Bunun tenkit edildiğine ilk defa rastlıyorum. Türkçe, gramer, yani yazı kuralları açısından gündeme getiriyorsunuz, farkındayım...»

«— Tercüman'ın başka yazarları da bu yönteme başvuruyor...»

«— Evet... Ama okuma kolaylığı sağlıyor.»

«— Orhan Kemal'in de pek çok tek sözcüklü cümleleri var. Ama onlar birer anlam taşıyor. Örneğin, «Oturdu» diyor. «Geldi» ve benzeri sözcükler...»

«— Türkçe hatası olarak bakmalıyım... Ben Türkçeye itina gösteren yazarlardanım. Türkçe hatasına tahammülüm yoktur. Türkçe hatası olarak mütalaa edileceği aklıma gelmedi. İlk defa siz hatırlatıyorsunuz..»

«— Peki, konuyu değiştirelim. Siz, 12 Eylül'den sonra da, bir süre 12 Eylül öncesi tutumunuzu sürdürdünüz...»

«— Mesela?»

«— Örneğin, mahkemelere yansımış olaylara ilişkin yorumlarınız, yazılarınız... Kendini savunacak durumda olmayan, yanıt veremeyecek kişi ve örgütlere karşı tutumunuz...»

«— İsimlendirerek veya kişileri ima ederek yapmadım...»

«— Onu da yaptınız. Bazılarının da adlarını vermediniz ama, sözlerini naklederek, onları tanımlayarak, ideolojilerini belirterek yazdınız...»

«— Bu söylediklerinizi, 12 Eylül sonrası dönemdeki tavrım içerisinde yegâne kusur olarak ben de kabul etmekteyim. Ama farkındaysanız çabucak kestim.»

«— Size yöneltilen muhbirlik suçlaması için ne dersiniz?»

«— İlk defa işitiyorum. Üzüldüm. Tam tersi, çok itina gösterdiğim konudur bu...»

«— Yazılarınız örnek gösterilerek, suçlama yapılıyor. Günlük yazılarınızı derlediğiniz. «O Kafa» adındaki kitabınızda, «bürokraside hâlâ sakıncalı insanların bulunduğunu söylüyor ve bunların ayıklanmasını

istiyorsunuz. Bu tutumunuz Mc Charty'cilik olarak nitelendiriliyor. Ne dersiniz?»

«— O Kafa'da devlet çarkını işletmeyen memurun kafası sergilenmektedir. Siz de görüyor ve yaşıyorsunuz. Vatandaşın ıstırabını anlatıyorum.»

«— Bürokratik aksamalar ayrı... Ama, «bunlar hâlâ devlet dairelerinde, bunlar hâlâ atılmadı gibi deyimler...»

«— Orada belki ideoloji bezirgânları lafını görüp bana sordunuz. Fakat ben o yazılarda sorumsuz memur tipini çizmişimdir. İşini yapmayan, vatandaşı süründüren bir de korkan tipleri...»

«— Partilerin kuruluşu sırasında da, bir yazınızda SODEP'in ilk genel başkanı Erdal İnönü'ye ilişkin bir yazınız «muhbirlik» diye değerlendirildi. Yazınızda, onun ODTÜ rektörlüğü sırasında Deniz Gezmiş'in üniversite yurdunda kalmasını, bir suçlama unsuru yaptınız.»

«— Bu çok net bir örnek... Bu yapılmaması gereken bir hareketti. Bu kadar net bir örneği 16 senelik yazarlık hayatımda 16 tane gösteremezsiniz. Yapılmaması icap ederdi. Ama akabinde de başka türlü düzeltme yoluna gitmişimdir.»

«— İnönü veto edildikten sonra vicdan rahatsızlığı duydunuz mu?»

«— Buraya bağlamadım. Ben sebep oldum diye eziklik gelmedi. Ama yazı gazetede çıktığı anda zaten eziklik hissettim.»

«— Sizin için otoriter rejime daha yakın diyorlar...»

«— Hayır, kesinlikle... Otorite...»

«— Otoriteden yanasınız öyle mi?»

«— Otoriteden kastım, disiplin, organizasyon...»

«— Otoriteden yana ama, otoriter rejim den yana değilsiniz?...»

«— Hayır... Devlet otoritesinden yanayım.»

«— Sizi faşistlikle suçlayanlar da olduğu için, daha yumuşak deyim olsun diye «otoriter rejim'deyimini kullandım.»

«— Hayır değilim.. Kesinlikle değilim.»

«— Sizce faşistlik suçlaması nereden kaynaklanıyor?»

«— Aklı başında solcu hiçbir arkadaşım beni faşistlikle suçlamadı. Ama konuşma imkanını bulamadığım tutucu komünistler belki suçlayabilirler...»

«— Peki, konuyu değiştirelim. Yeni dönemde gazetelerin, gazeteci ve yazarların işlevi ne olmalıdır sizce?»

«— Konuşmamızın başından beri sıkıştırarak bana sorduklarınızı prensip kabul edersek, işler kendiliğinden çözülür. Şitem edeceğim şimdi: Sol kampa mensup arkadaşlarımızla da röportaj yapsanız... Onlara da aynı soruları sorsanız... Ama onların da yazılarını böyle karıştırarak...»

«— Özel yaşamınızda insanlara karşı çok sıcak olduğunuz doğru mu?»

«— İnsanları severim...»

«— Peki, çalıştığınız gazetede, insanları ihbar eden yazı ve haberler yayınlandığı zaman ne duyarsınız içinizde?»

«— Haberim olursa önceden müdahale ederim. Yayınlanmaması için ricada bulunurum. Ama beni aşmışsa çok üzülürüm.»

«— İznimizle bir genelleme yapabilir miyim?»

«— Buyrun...»

«— Tercüman'da yayınlanan bazı yazı ve haberler «ihbar» kabul edilerek yazarlar, değişik kesimden insanlar hakkında işlemler yapıldı. Kitaplar toplatıldı.. Bu durumda «yarın benim de başıma böyle bir şey gelebilir» diye düşündünüz mü hiç?»

«— İhbar şeklindeki haberlerle bunları ayırıyorum. Sanki devlete hizmet etmekmiş gibi görebilir arkadaşlarımız. Ama sözünü ettiğiniz kitaplar, yazarlar çoksa üzülürüm.

Fakat fazla olduğunu tahmin etmiyorum. Sanki bir takım korsan kitapları kastediyorlar gibi... Bana öyle geldi. Ama bir yazarın on tane kitabı vardır. Bir tanesinde öyle bir üslup kullanılmıştır. Tanınmamış da olsa bir yazarın üstüne gitmemek gerekir.»

«— Toplumun yerinde saymaması için, karşıt görüşlerin söylenmesinin, tartışılmasının yararına inanıyor musunuz?»

«— Tabii inanıyorum. Bu tartışmalara hem gönlüm, hem de kapım açıktır... Ama zor kullanılmaması şartıyla.. İftira ve şantaj yapılmamak şartıyla... Çünkü bunları «demokratiktir» diye yutturan arkadaşlarımız oldu...»

DÖRT USTA ÇİZERİMİZİN KIRKINCI SANAT YILI

Hakan DERMAN

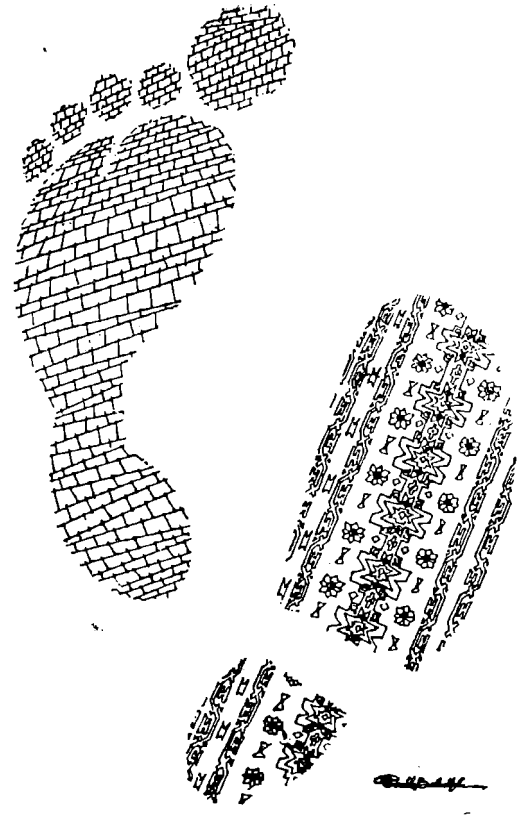

Türk karikatürüne büyük emekleri geçen dört usta çizerimizin geçen 40 sanat yılını anlatmak birkaç dergi sayfasına sığdırılmaz ama, onların bunca yıllık sanatlarının 40. yılında bir anı ve kutlama olarak bu yazıyı hazırlamayı uygun gördük.

SEMİH BALCIOĞLU

KARİKATÜRLE TANIŞMASI

Balcıoğlu karikatüre nasıl başladığını hatırlamıyor ama daha ilkokula gitmediği yıllarda eline geçirdiği kağıtlara, evinin duvar ve kapılarına çiziktirir dururmuş.. İlk karikatürü 1943 yılında «Akbaba'da çıkana dek. O yılların ünlü ve önemli dergisi olan» Akbaba'nın «Genç Fırçalar» adıyla açtığı köşeye bir karikatürünü gönderir ve ilk basılı karikatürle tanışması bu şekilde olur. Daha sonra bunu Cemal Nadir'in «Amcabey», «Akşam», «Vatan», «Dünya», «Hürriyet», «Taş-Karikatür», «Ulus», «Öncü», «Politika,» «Tercüman», «Bulvar» ve halen «Çaşraf» mizah dergisinin yönetmenliği izler.

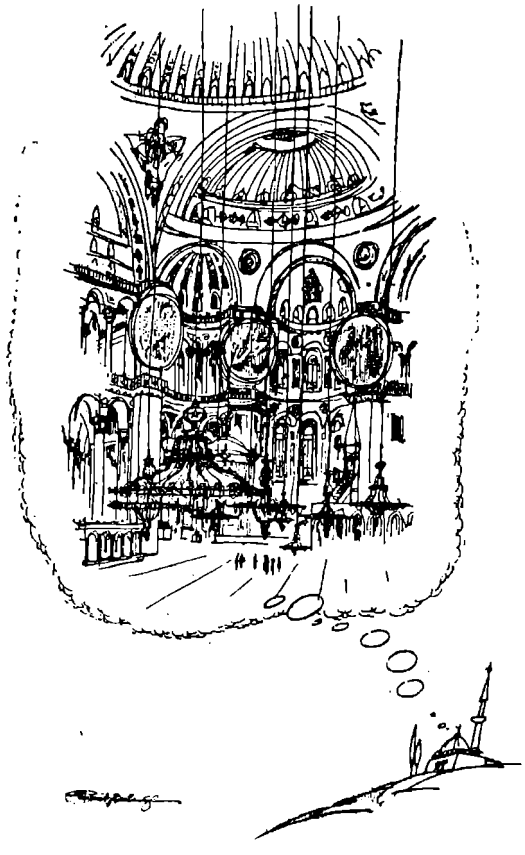

ULUSLARARASI BAŞARILARI

Yurt dışında ülkemizi başarıyla temsil etmiştir Balcıoğlu, Bulgaristan Gabrovo, Yugoslavya Skopi, İtalya Ancona, Moristica, Bordighera, Tolentino'da kazandığı 'Altın Palmiye' birincilik ödülü, Pescara'da son olarak katıldığı «Güle Güle İstanbul» adlı karikatür albümüyle 'karikatür albümü' dalında büyük ödülü kazan-

dı (1982). Üsküp, Paris, Nüvcastle ve Frankfurt'ta dört kişisel sergi açtı. Bulgaristan Gabrovo, İtalya Tolentino, İsviçre Basel'de bulunan karikatür müzelerine, Türkiye'de ise Resim ve Heykel Müzesi'ne üç boyutlu karikatür heykelleri alındı.

YURT İÇİNDE

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin ve Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin karikatür dalı ödüllerini kazanırken, yurt içinde ondokuz kişisel sergi açar. Bunların beşi ülkemizde ilk defa yapılan üç boyutlu karikatür heykellerden oluşur. Yurt içi ve dışında girdiği yarışmalardan otuza yakın ödül kazanır.

KARİKATÜR ALBÜMLERİ

Semih Balcıoğlu kendi adını taşıyan dört karikatür albümünü (1952-1962) yılları arasında yayımlamıştır. Daha sonrakiler «Yazısız Çizgiler» (1971), «12 Mart'tan Seçime» (1973), «50 Yılın Türk Karikatürü» (1973), «1. MC» (1979), «Güle Güle İstanbul» (1979) ve «Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü» (1983).

40 SANAT YILI

Balcıoğlu 40. sanat yılında duygularını şöyle belirtiyor: «40. yıldır karikatür çizdiğim halde asla yorgunluk hissetmedim. Mesleğime yeni başlamış gibiyim. Çünkü bu işler heyecan meselesidir. Heyecanınızı yitirdiğiniz anda kalemi kenara bırakmalısınız.»

●

ALİ ULVİ (ERSOY)

KARİKATÜRLE TANIŞMASI

Ali Ulvi karikatürle tanışmasını şöyle anlatıyor: «İstanbul Selimiye'de otururken, yolumun üzerinde bir ayakkabıcı dükkanı vardı. Dükkanın önünden geçerken birşey dikkatimi çekti. Dükkanın bütün pencereleri «Köroğlu» ve «Karagöz» dergileriyle kaplıydı. Her geçişimde önünde durur, seyrederdim. Ayakkabıcı sonunda beni kovdu. Böylece karikatüre ilkokul sıralarında merak sardım.» Ortaokul sıralarında ise Cemal Nadir'in çıkardığı «Arkadaş» dergisinde 10 lira maaşla çalışmaya başladı Ali Ulvi (1940).

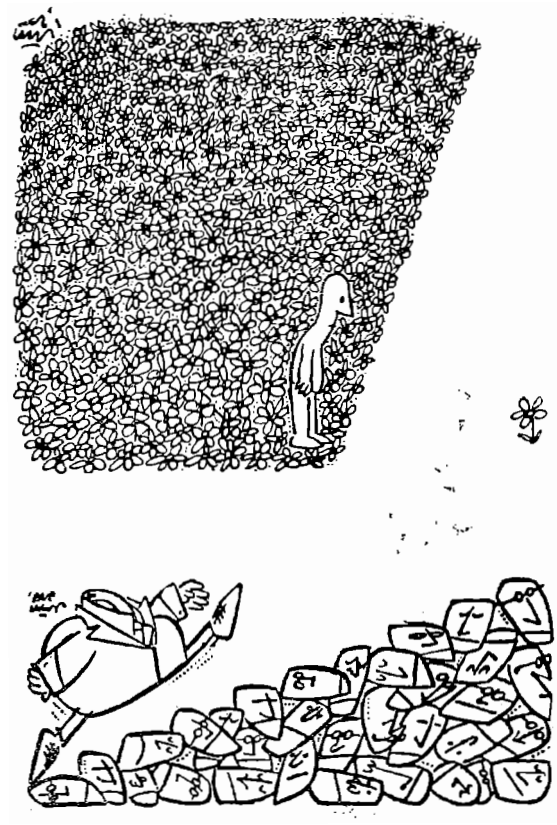

Balıkesir Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra 1944 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nün «resim» bölümüne devam edip, bitiremeden ayrıldı. Bir süre «Kadın ve Çocuk» dergisinde kapak çizdi. Sonra Kahkaha» ve «Ramiz»in çıkardığı «Mizah» dergisinde çalıştı. 1950 yılında Cumhuriyet gazetesine girdi ve günlük karikatürlerine başladı. Bir yıl Amerika'da kalıp, «Twentieth Century Fax Film» ve «Fieldston Studio» da afiş ressamlığı yaptı (1959). Türkiye'ye döndükten sonra Cumhuriyet gazetesinde 1960 yılından beri aralıksız günlük karikatür çiziyor.

KARİKATÜRÜNDEN YARGILANDI

Demokrat Parti'nin baskı dönemi sırasında «Uçtu Uçtu» alt yazılı bir karikatüründen dolayı kovuşturmaya uğradı Ali Ulvi.

İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin «Gazetecilik Başarı Armağanı» yarışmasında ödüller kazandı (1955-1980). Bunca yıldır karikatür çizdiği halde hiç kişisel karikatür sergisi açmamış ve yapıtlarını albüm halinde toplamamıştır.

40 SANAT YILI

Ali Ulvi, 40. sanat yılındaki duygularını şöyle belirtiyor: «Adettir hep böyle sorarlar ama aslında o duygular söylenmeye gerekli duygular değildir. 40 sene geçmiş, yeniden bu seneleri yaşamak isterdim. Yanılgılarımız oldu, onları tekrar etmemeye çalıştık.»

●

TURHAN SELÇUK

KARİKATÜRLE TANIŞMASI

Turhan Selçuk karikatürle lise sıralarında tanıştı. Adana'da yayınlanmakta olan «Türk Sözlü» gazetesinde ilk karikatürleri basıldı (1941). Ailede kendisinden önce karikatürleri basılan biri daha Vardı: İlhan Selçuk. Turhan Selçuk'un Anadolu'dan gönderdikleri karikatürleri «Kırmızı-Beyaz» ve «Şut» dergileri okurlarına sundular. İstanbul'a geldiğinde «Akbaba»da çalışmaya başladı. 1950'deyse «Yeni İstanbul»da günlük karikatürleriyle göründü. Aynı gazetede yazdığı yazılarda yeni bir karikatür anlayışı ortaya koymuştur. Selçuk'a göre iyi bir karikatür, az çizgiyle çok anlatım verebilen karikatürdür.

Turhan Selçuk, daha sonra kardeşi yazar İlhan Selçuk'la birlikte mizah dergilerine yönelmiş «41 buçuk» (1952) ve «Dolmuş» (1956) mizah dergilerini yayınlamışlardır. «Dolmuş» mizah dergisi Türkiye'deki mizah dergileri içinde önemli bir yer tutmuştur.

ULUSLARARASI BAŞARILARI

Yurt dışında Amerikan, İtalya ve İsviçre dergilerine sürekli karikatür çizerken katıldığı yarışmalardan çeşitli ödüller de kazanır. İtalya Bordighera «Altın almiye» birincilik ödülüne ve Aero Club'un koyduğu «Gümüş Kupa»yı almayı hak kazanır. Yine Bordighera'da «Gümüş Hurma» ikincilik ödülünü alır (1962). Yapıt göndermemesine karşın bazı karikatürleri İtalya «İpo Campa» (1970) ve «Vercelli» (1975) de ödüller kazanır.

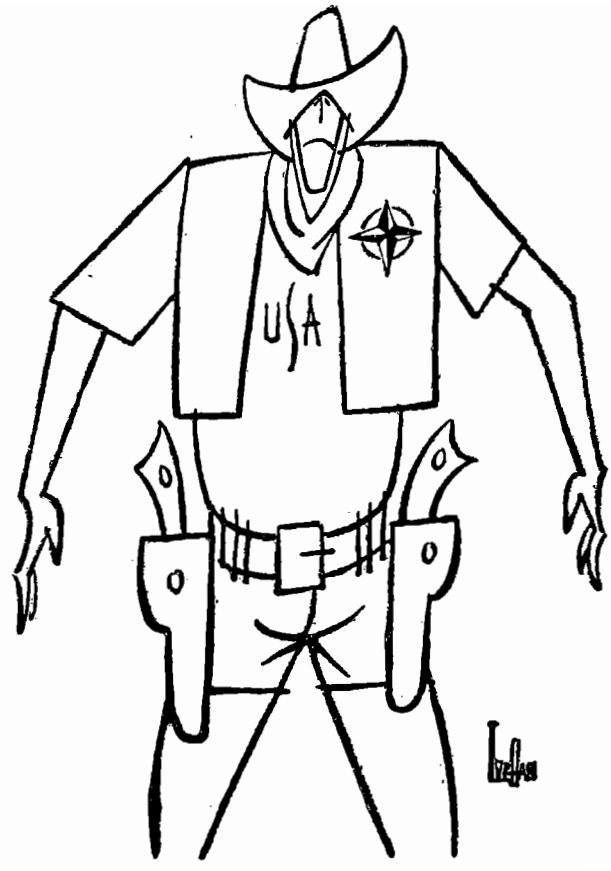

YURT İÇİNDE

İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin karikatür yarışmalarında birincilik ve çeşitli ödüller kazanır. 1971'de Sanatçılar Birliği tarafından «HALKIN SANATÇISI» seçilir. Selçuk, «Papağan»,

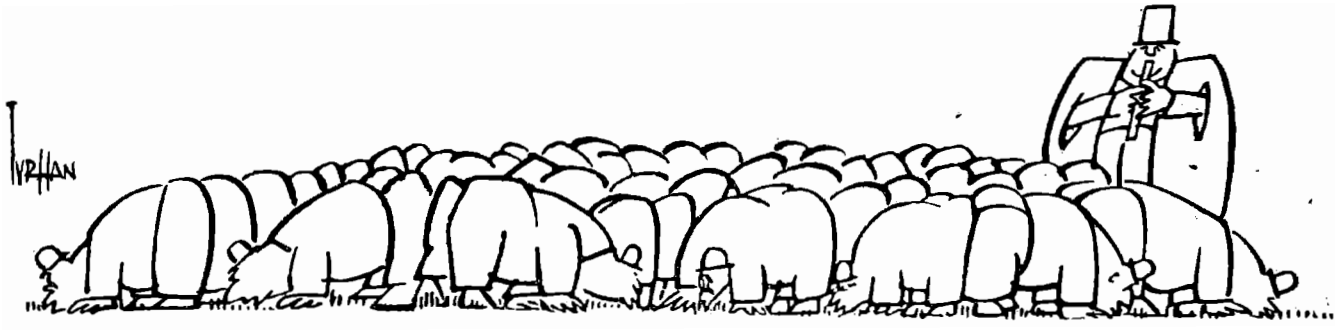

«Akşam», «Barış», «Özgür İnsan», «Cumhuriyet» gazetesinde karikatürler çizdi, band karikatürler hazırladı. Bunların en önemlisi 1957 yılında Milliyet sütunlarında doğan Abdülcanbaz'dır. Diğer bant tipleri de vardır: «Şeytanın Maceraları», «Politikacının Maceraları», Başbuğun Serüvenleri» ve «Evliya Çelebi».

Turhan'ın altı karikatür albümü vardır «Turhan Selçuk» (1954), «140 Karikatür» (1959), «Turhan 62» (1962), «Hiyeroglif» (1964), «Hal ve Gidiş Sıfır», «Söz Çizginin» (1980).

40 SANAT YILI

«40. sanat yılımdaki duygularımda hala bir amatör sanatçı gibiyim. Aynı heyecanla çiziyorum. Daha yapılması gereken çok iş olduğunu sanıyorum. Hem çizgi, hem içerik olarak yeni aşamalar araması içindeyim. Bu da başlangıçtaki heyecanımı yitirmediğimin kanıtıdır sanırım.

o

NEHAR TÜBLEK

KARİKATÜRLE TANIŞMASI

Nehar Tüblek karikatürle tanışmasını şöyle anlatıyor: «karikatürle 1938-1939 yıllarında tanıştım. O dönemin mizah dergilerini okur, ustaların karikatürlerini hayranlıkla izlerdim. Amatör karikatürcülerin karikatürleri kadar, karikatür çizebileceğimi sanarak çalışmalarıma başladım. Bu cesaretimi ancak 1943 yılında bulabildim. Çizdiğim ilk karikatürümü «Ramiz»in yöneticiliğini yaptığı «Karikatür» dergisine götürdüm. Karikatürlerime baktı ve «seni sürerler» dedi. Korkumdan bütün çizdiğim karikatürleri yaktım. Çünkü ben bir Rumeli Türkü'yüm. Belleğimde devamlı Sırplar bizi sürdü kanısı vardı. Buradan da sürülürsek nereye gideriz diye düşündüm bir an. Üç ay karikatür çizmedim. 943 yılının Eylül ayında karikatürlerimi posta ile «Amcabey» dergisine gönderdim. Yayınlandı ve o günden beri aralıksız çiziyorum.» Nehar Tüblek, «Amcabey», «Hafta», «Yavru-türk», «Yeni Mecmua», «Karikatür», «Şaka», «Akbaba», «41 buçuk», «Son Posta», «Dünya», «Akşam», «Yeni Gazete», «Hürriyet» gibi gazete ve dergilerde çizmiştir.

ULUSLARARASI BAŞARILARI

Uluslararası yarışmalarda ülkemizi başarıyla temsil etmiştir. İtalya Bordighera'da 'Başarı Ödülü' (1967), 'Gümüş Hurma' (1963), 'Altın Palmiye' birincilik ödülü (1968), Tolentino'da birincilik ödülü (1965), Marostica'da özel ödül (1971), Alla Ribalta'da 'Gümüş kupa' ve Kanada Montreal'de 4. lük ödülü (1968) kazanmıştır. Yurt içinde ise Gazeteciler Cemiyetinin düzenlediği yarışmalarda birçok ödül kazanmıştır.

40 SANAT YILI

40. sanat yılındaki duygularını şöyle dile getiriyor Tüblek: «Ben 40 yıl ne çabuk geçti, önce ona şaşıyorum. Bir de bu dönemde salt çizgiye dayanan sözsüz karikatürü kabul ettirinceye kadar gösterdiğimiz çaba aklıma geliyor. Bugünkü gençlerin bu çabaları yok. Çünkü onlara her ortam hazırlanmış. Ama gençler kendi çizgilerinde büyük başarılar elde ediyorlar.

Bundan da ağabeyleri olarak çok mutlu oluyorum.»

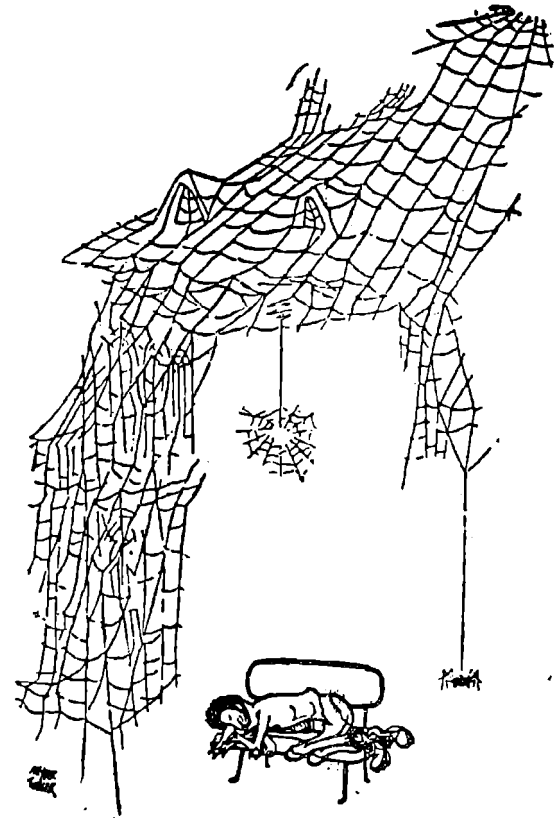

CİNAYET MAHKEMELERİ ANILARI

Teoman ERGÜL

André Gide, adalete olan saygısını, yeni bir kente gittiğinde kendisini çeken dört şeyden birinin **«adalet sarayı»** olduğunu söyleyerek somutlaştırmaktadır. Diğer yandan, böylece **adalet/yargı/hukukun** saygınlığının önemli bir ögesini de göstermiş olmaktadır.

İzmir Barosu'nun çeşitli kentlerin adalet sarayları ile ilgili sergisinin hemen arkasından **André Gide**'i okumak ilginç bir rastlantı. Bu olağanüstü anlamlı serginin açıldığı gibi sessizce kapandığını ve umulan uyarıcı etkiyi yapmadığını da hemen hemen aynı günlerde gazetelerde okumak **yargı/adalet/hukuk** adına içimizin bir kere daha burkulmasına neden oldu. (Adalet Sarayları Fotoğraf Sergisi, Özdemir Hazar, Yeni Asır/29.9.1983, sh. 4)

«Hukuk devleti« ilkesi dediğimiz kavramı tüm ögeleri ile benimseyip özümleyerek yaşamımıza geçirmedikçe, hukukçu ya da hukukçu olmayan tüm vatandaşların **«hukuk»** konusunda ortak bir yargıya varmaları sağlanmadıkça, **yargı/adalet/hukukun** sorunlarının çözümünü beklemek olanaksızdır. **«Hukuk»** kavramı evrensel nitelik ve boyutları ile yerleşmedikçe de birçok sorunun çözümlenmesi olanaksız görünmektedir. Bu yargının geçerliliğini kabul etmek için, **Mümtaz Soysal**'ın, bir yazısında, Türkiye'nin yönetim ve ekonomisindeki tüm hastalıkları Kıbrıs'a aktardığı halde, Kıbrıs'ta toplumsal denge ve düzenin İngilizler'ce kurulmuş köklü **yargı/hukuk/adalet** sistemi nedeniyle bozulmadığı tanısı üzerinde düşünmek gerekmektedir. (Mümtaz Soysal, Malzeme, Milliyet/19.9.1980)

Güncel/çağdaş sorunlarımızı, evrensel kültür hazinesinden aktardığı örneklerle inceleyen değerli hukukçu, yazar Dr. Jur. Sami Selçuk, hukuk yazınına bu konuda çok değerli bir yapıt armağan etmiştir: **Cinayet Mahkemeleri Anıları, André Gide, Ankara 1983.** Ödemeli isteme adresi: Tunalı Hilmi Caddesi No. 113/10, Kavaklıdere/Ankara, Tel. 26 73 58, 28 07 21)

André Gide (1869-1951), yazın dünyasının doruklarından biri... 1947 yılında Nobel edebiyat ödülünü de kazanmış. André Gide'in **«... ön yargıların, doğmacılığın, kuralcı adalete yansıyan uzantılarını, yargılıyanlarla yargılananların açmazlarını, çelişkilerini ve yanılgılarını; özetle adaleti adalet olmaktan alıkoyan herşeyi»** eleştiren bu yapıtını **Dr. Sami Selçuk**, babası hukukçu olmakla birlikte, hukuka yabancı ve geniş bir alana ilgisi ile ünlü bü özgür düşünceli ve çağını etkilemiş yazarın açığını da kapatan, yetkin bir çeviri yapmış. Bu küçük yapıtın çeviri ödüllerinde gerekli ilgiyi görmesini dilerim.

Yazar, yargıcı (jüri üyesi» olarak görev yaptığı oniki günlük yaşantısını, kendisini, mahkeme başkanını, savunucuları, savcıları ve yargıcıları özenle gözlemliyerek ve hukukun dışında bir sanatçı gözüyle irdeleyerek, bizim için de önemli sonuçlara varmaktadır. Örneğin, jüri sistemini Türk halkının kültür düzeyi ile ilintili olarak yadsıyanlar için **Gide**'in, diğer yargıcılar için betimlemeleri (Sh. 7, 11, 15, 80, 92); başkanların tutum ve davranışları (Sh. 48, 53/son p., 66/son p., 85, 116); yöntemle ilişkili sorunları ortaya koyuşu (Sh. 19, 53, 54, 55, 59, 85, 88, 98) önem taşıyor.

Nitekim, Fransa'da bu eleştiriler, yargıcılar ve başkan açısından **«adaleti dağıtan makinanın gıcırtıları»** olarak değerlendirilmiş ve reformlara neden olmuştur.

Ülkemizde ise, kimileri yeni ve çağdaş bir ceza yöntemi kurulması savaşımı verirken; kimileri de, özellikle **«resmi görüşü»** benimseyenler, halkımızın bilinç ve kültür düzeyinin yöntemle ilişkisi üzerinde durmakta ve çağdaş bir yargılama yöntemine karşı çıkabilmektedirler. **İzmir Barosu Başkanı Güney Dinç**, bir yazısında, çağdaş nitelikli ve **Mümtaz Soysal**'ın tanısı ile Kıbrıs'ı anarşiden koruyan Kıbrıs adalet sisteminin Türkiye'de de uygulanabilirliliğini savunmaktadır ki, **André Gide**'i okuduktan sonra bu yargıya katılmamak olanaksızdır. (Suçlamayla Birlikte, Güney Dinç, Cumhuriyet/5.4.1983)

André Gide'in yargı/adalet/hukuk ile ilgili anıları, ilgi çekici, hatta çarpıcı bir **«sonca»** ile bitiyor. **Suç ve suçluluk konusunda, tüm ulusların ve tüm insanların aşağı yukarı hep aynı düşüncelerden hareketle doğruyu/adaleti bulmağa çalıştıklarını gösteren eşsiz bir «sonca»...** Ve son olarak da tüm anıların özeti sayılabilecek bir **«soruşturma»** yanıtı...

Hukuk ve yazın kitaplıklarının paylaşamıyacağı bu yapıtı tüm hukukçulara ve hukukun önemini yadsıyanlara içtenlikle öneririm.

Ozan BENGİSU

GECE

Görünen hep karanlık
dokunduğumuz
kir

Bu ne bitmez gecedir
nasıl sıvandı bu zift?
bu yağlı kara
bir gönüllü

uzaklara
en uzaklara
TELEF
Kozasında güneşi emen pamuk
bembeyaz teslim olur
Toprağın özünden
ateşi emen kömür
sımsıcak teslim olur
Ana sütünde yaşamı emen çocuk
kendini insanın içinde bulur

kömürü
çocuğu
telefolur

AHMET DERYA VERİLCI

YÜREĞİN UMUDA YAŞAMLA SINANMASI

Nasıl bir umuttur bu
Yaşama sevdalı, ölüme gebe
En büyük mezarları yüreğimizde
Gömer eskimiş aşkları, mutlulukları
Gömer acılar üstüne

BİZİM GARAUDY

Bu haber 18 Aralık günü yayınlanan Tercüman gazeteden aynen alındı.

BASIN FUARI DOLAYISIYLA YAZARLARIN YAPTIĞI SOHBET TOPLANTISI BÜYÜK İLGİ UYANDIRDI...

ÇETİN ALTAN : «AYDINLAR İSLÂMİYET İLE AZ İLGİLENİYOR»

- **"600 milyon insanın bağlandığı Hz. Muhammed'e ben de yeniden bakmaya başladım"**
- **Şevket Roda "Önemli olan okumayı öğrenmek değil, okuyan vatandaş olmaktır"**

Basın Fuarı münasebetiyle Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen sohbette gazetelerin köşe yazarları biraraya geldi. Sohbete TERCÜMAN gazetesinden Şevket Rado, Hürriyet gazetesinden Hasan Pulur ve karikatürist Nehar Tüblek, Milliyet gazetesinden Mehmet Barlas, Güneş gazetesinden Çetin Altan, Günaydın gazetesinden Necati Zincirkıran katıldılar. Kitap ve gazete okunmasının yaygınlaştırılması üzerinde durulan sohbette yazarlar dinleyicilerin sorularını da cevaplandırdılar.

"HZ. MUHAMMED'E YENİDEN BAKMAYA BAŞLADIM"

Türkiye'de solun ileri gelen yazarlarından olan Çetin Altan sohbette yaptığı ilgi çekici konuşmada "600 milyon insanın bağlandığı Hz. Muhammed'e ben de yeniden bakmaya başladım" dedi. Hz. Muhammed'i "Büyük Önder" olarak niteleyen Altan "Cahiliye döneminde 80 bin kelimeyle konuşuluyor. Bu büyük bir meseledir. Müslümanlık aydınların az ilgilendiği aydın olmayanların çok ilgilendiği bir konudur" diyerek Kur'ân-ı Kerim'deki bazı sûrelerden örnekler sundu.

Şevket Rado ise konuşmasında okumanın gözle ilgili bir alışkanlık olduğunu çocukların büyükleri okurken görmedikleri için okuma zevkini kazanamadıklarını belirtti. Rado "Önemli olan okumayı öğretmek değil, okuyan vatandaş olmaktır. Bu konuda anne babalara büyük görev düşüyor. Çocuklara lokum, pasta veya şeker yerine kitap hediye edelim. Bunu gelenek haline getirelim." dedi.

Gazete yazarlarının sohbeti salonu hınca hınç dolduran büyük kalabalık tarafından ilgi ile takip edildi.

23 Eylül günü yayınlanan "somut" dergisinden CAN YÜCEL in bir şiiri

BU DÖNENCEDE

Dünyada dünya yok
Bu dünyadan başka,
Ne öbür,
Ne dübür...

Dünyada dünya var
Ben varım diye
O halde dünya var
Ben yoğ-ım diye...

Ben bu dünya, bu dünya,
Öldüm, oldum, olmasam ya,
Ben oldum, ben öldüm,
Var olacak yine dünya...

Ben bunları diyorum ya,
Benden ayrı, benden gayrı,
Başlamış biter mi hiç,
Dönmüyor, dönüyor dünya...

Benli, bensiz, benlen belli,
Benli bir Belkıs gibi
Dönüyor, dönmüyor dünya...

Erdoğan Demirören'in aylık ekonomi dergisi "mesaj"da bir demecini yandaki sütunda yarına belgelemek amacıyla aynen aktarıyoruz.

«EMİNİM ASGARİ ÜCRETLİLER BİZDEN DAHA MUTLUDUR»
«BENCE İNSANLARI ALIŞTIKLARI DÜZENDEN DIŞARIYA ÇIKARMAYA ZORLAMAK ONLARI MUTSUZ ETMEKTİR. ASGARİ ÜCRETLE ÇALIŞAN BİR KİŞİ ZATEN O DÜŞÜNCE VE YAŞAM TARZINA RAZIDIR»
«İşadamı olmak, daha doğrusu sanayici olmak güzel birşey. Biz sanayiciler bir hastalığa tutulmuş insanlar gibiyiz. Bizler alkolikler gibiyiz Ayıldığımız anda tekrar bir işe gireriz. Durmasını bilmeyen, devamlı mücadele eden tipleri canlandırıyoruz bizler. Acaba normalmiyiz? Bu tartışılabilir. Normal bir insan bence, sabah saat 09.00 da evinden çıkan, akşamda 17-17.30 da işini bitirip evine dönen kişidir. Dünyada ve Türkiye'de başarıya ulaşmış insanlara iyi bakmak lazım. Bunlar normal insanlar değildir. Muhakkak ters bir tarafları vardır.»

•

NEREDE «HAREKET», ORADA BEREKET

KEMTAŞ TELEF OLAN HAYVANLARI SATIN ALACAK

Depremfelâketzedelerine yardım seferberliği sürüyor. Ankara Gölbaşı'nda kurulu Kemtaş Kemik Tutkal fabrikası Genel Müdürü Vahap Vural telef olan hayvanları satın alacaklarını açıkladı.
Vahap Vural konuyla ilgili olarak şunları söyledi :
'1 Aralıktan itibaren fabrikada günde 40 ton kemik tutkal üretilecektir. Deprem felâketi çok acıcdır bilirim. Ben de Varto'daki depremde oradaydım. nsanlar ölmüş, hayvanlar telef olmuştur. Bunları yerine getiremeyiz ancak ölen hayvanların kemiğinden yararlanmak üzere satın alarak hiç değilse mal kaybının acısını bir miktar önlemeye çalışacağız. Telef olan hayvanlar dericilerin işine yaramaz ancak biz kemiğinden yararlanabiliriz ve böylece mala gelen ziyanın acısını az da olsa sarmış oluruz.'

Bir derginin kendi erdemine yaslanarak kurumlaşması kolay değil.

En ölçülü en aydınlık gerçekle buluşması yada bunun payına düşmemesi de her süreçte olası değil...

Bugüne değin dergimiz plastik sanatlar konumunda bir eleştirmenle buluşamamıştı.

Bu sayımızdan itibaren arkadaşımız HÜSEYİN KOCABIYIK dergimizin plastik sanatlar bölümünü yönetecek.

Edebiyat/81 artık Türkiye'deki Plastik olayları, tüm sergileri izleyecek ve bu konum da Türkiye'nin geleninden hareket ederek tüm dünyayı okurlarımıza taşımaya çalışacak.

Sanat /Edebiyat/81

YENİ BİR SEZONA GİRERKEN

Hüseyin KOCABIYIK

Yurdumuzda plastik sanatların yaşı, batılı ülkelerdeki durum ile mukayese edildiğinde göreceğimiz farkın nedenleri başlı başına bir inceleme konusudur. Bu yüzden bu yazıda bu konuya değineceğiz ama girmeyeceğiz.

Yazımızda 50. yılı kutlanan D. grubunun güncel olduğu bu günlerde elli yıl öncelere dönüp yarım asır evveli ile günümüze değinmek istiyoruz. Son günlerde D grubu ile ilgili yazılmış yazılar çıktığı için biz onu takip eden yıllara değinmek istiyoruz öncelikle.

Şimdi gerilere dönelim ve bazı gazete küpürlerine bakalım. 2.6.1942 tarihinde Vakit Gazetesinde Suavi Koçer şöyle yazar:

«23 mayıstan itibaren yeni yetişen genç neslin ressamları tarafından Beyoğlu Basın Birliği salonlarında bir resim sergisi açılmıştır. Güzel Sanatlar Akademisinde talebe olan bu gençler yaşlarından umulmadık bir olgunlukla realist sanat sahasında ilk adımlarını atmışlardır. Kendilerine yeniler vasfını izafe ettiğimiz bu ressamlar eserleriyle Türk resim sanatında hakikaten yani bir hava getirmektedirler. Umuma açık ve duhuliyesi serbest olan bu sergiden alınan intibalar resim karüni ve meraklılarını kuvvetli bir hisle sürükleyebilecek mahiyettedir. İstikbalde daha mükemmel eserlerin doğabileceğini müjdelemektedir.

Bu sergi resim sanatında mücerret güzelliği ifade etmek endişesi ile kıvranmadan plastik form'un muhayyel kaygusiyle ilgili olmadan serbest ve hür olarak nişan sanatını yaratmaya çalışmıştır. İnsanı dar bir çerçeve içinde kısırlaştıran şekil güzelliğinden kurtulup iç derinliğine ve içten dışa akarak halka ve realiteye inebilmek cür'et ve cesaretini gösterebilmiştir. Geçen sene aynı salonda açılan liman sergisinden sonra gençler ciddi çalışmışlar ve muvaffak olmuşlardır...

Hummain sanatın ilk tohumları atılmış, realist sanatın insanı konuşabilmiştir.»

Yazı sürüyor.

7 Haziran 1942 tarihli İSTİKLAL gazetesinde M. İlhan Berk imzalı şöyle bir başlık görüyoruz:

«Genç ve müstakil ressamlar Bana öyle geliyor ki bundan 50 sene sonra bu devrin sanatkarlarını tetkik etmek isteyen hatta tabloların tarihlerini görerek (1939, 40, 41, 42 gibi) muazzam dünya hadiselerinin birer damgası olan bu senelerin akislerini sanat eserlerinde göremezlerse hakikaten acı olacaktır»

Prof. M. Şekib Tunç 31.5.1942 tarihli Cumhuriyet gazetesinde:

«...Diğer tablolar da sefalet üzerinde durmuş onu meyhanede, umumhanede, pazarda ve iş yerlerinde göstermeğe çalışmıştır öyle görünüyor ki bu genç ressamlar artık içtimai adaletle hayatları tadil edilmeğe en çok muhtaç olan insanları düşünüyor, fırçaların büyük nüfus ve kudretini bilhassa bunların silahı uğrına kullanmaktan zevk alıyorlar. O kaaar ki onları rencide eder korkusu ile rahat insanları tuvallerinden çıkarmışlar, çıplak kadın, güzel manzara ve çiçeği unutmuşlar, kurtarılmalarını istedikleri sefil insanlar yerine bunlara bakmayı büyük bir günah saymışlardır. Asil ve ahlaki bir yönelişin bu tezahürünü genç res-

samlarımızda görmek hiç şüphe yok ki istikbalimiz için hakiki bir beşarettir. Bir resim sergisinden bu tarzda bahsetmeğe sebep de bu hakim beşarettir. Yığınların büyük hareket ve ihtilallerine tesadüf eden asrımızda bunlara karşı olan alaka da gittikçe artmıştır.»

Yazı devam ediyor.

7.6.1942 tarihli Tan Gazetesinde şöyle bir manşet var:

«Yenilerin sergisi. Hayatın içinde yaşayan,, realiteyi ifadeye çalışan halkın muhtelif tiplerini ve sosyal münasebetini aksettiren eserler görüyoruz.» Manşetin altında devam eden yazının bir yerinde de şöyle diyor»... Bu sergiye bu kıymeti veren unsurlar nelerdir. Neden yeni ressamların açtığı sergide bir yenilik, Türk inkilabının ruhuna uygun bir yenilik görüyoruz. Bizde şimdiye kadar teşhir edilen resimlerde sanat bakımından bunlardan kat kat kıymetli eserler mevcuttur. Fakat bu sergide diğerlerinden ayrı ve tamamıyla yeni olan şey sanatın sosyal bir mahiyet aldığının görülmesidir.»

Yazı devam ediyor.

Aynı gazetenin 25.5.1942 tarihli nüshasında ise Ulunay şöyle diyor:

«Basın Birliği salonlarında tertip edilen resim sergisinde bulundum ve gençliğin çok alaka gösterdiğim bu sanat hamlesini dikkatle takibettim. Sergide teşhir edilen eserlerin umumi hürriyetimden yükselen hava görüş ve gösteriştek derinlik hatta genç ressamlara fazla gelecek kadar ağırbaşlı bir derinliktir. Mevzularına kuvvetle nüfuz edemeselerde, onlarda bunu telafi edecek başka bir görüş ceyadeti, başka anlayış ve anlatış kuvvetleri olduğu için bu yoksulluğu bir noksan gibi telakki etmeye hakkımız yoktu.

Fakat onlar bütün bu «nisbi kaide»leri birden ortadan kaldırmışlar daha şimdiden fikirleri sanat mıknatısı ile çekerek eserlerinin önüne mihladılar. Ve büyüklü küçüklü çerçevelerle «realizm»e açtıkları pencerelerden bize hayatı gösterdiler.»

Yeniler Gurubu sert eleştirilere uğramadı mı? Hem de nasıl ve hem de nerelerden... Fikret Adil ise 16.6.1942 Tan Gazetesinde şu cevabı verdi

«...Bir yaz günü Halicin bir mahallesinde bir hamal arkasında bir endam aynası ile gidiyordu. Nereden çıktığı belli olmayın bir öküz hamalın arkasından yürümeye başladı ve aynada kendini görünce karşısında kendi üstüne gelen başka bir öküz var zanniyle ürktü ve hücum ederek aynayı parça parça etti. Zavallı hamal da az kalsın ölecekti. Sonra öküz kaçtı, bir sütçü dükkanına girdi. Peşinden koşanlar onu, orada bir duvar dibinde sakin bir vaziyette buldular. Halbuki duvarın üzerinde Nestle'nin meşhur kocaman inek resimli afişi vardı. Öküz aynada kendini görebiliyordu fakat reismdeki ineği göremiyordu.

Bakmak ile görmek arasında fark vardır ve bir öküz bazan ortalığı altüst edebilir.»

D Grubu, Yeniler gurubu derken Kadıköy Halkevi tarafından 24.3.1939 yılında gönderilmiş bir davetiyeye ilişiyor gözüm. Metin aynen şöyle:

Halkevinde 29 Mart 1939 carşamba günü saat 18 de Ar Komita seçimi toplantısına gelmenizi saygılarımızla dileriz.

Başka bir davetiye daha var elimde. Davet eden İbrahim Çallı. Metin söyle:

«Muhtelif sanat teşekkül guruplarının bir araya toplamış olan Cemiyetimiz ikinci Plastik Sanatlar Sergisini 18 Mart 1944 cumartesi günü saat 16 da Taksim Dağcılık Kulübünde açacaktır. Bu büyük sanat tezahürüne, sanat sever esiniz ve tanıdıklarınızla şeref vermenizi saygılarımla dilerim.

Burada *«Sanat sever esiniz ve tanıdıklarınız»* ibaresi çok ilginç.

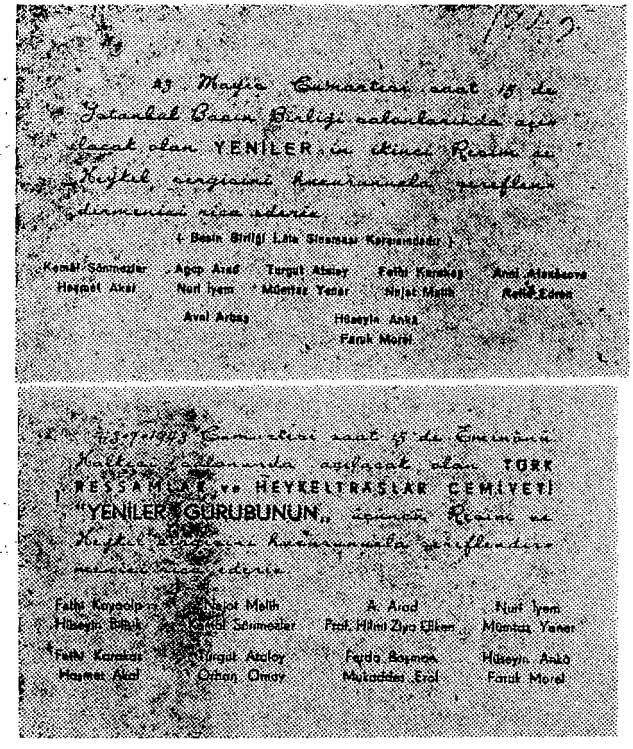

Yeniler Grubunun ikinci ve üçüncü sergilerinin davetiyeleri

Bu arada dikkatimizi çeken bir nokta var. Eser sergilenecek bir galeri olayı yok henüz. *(Bir Maya Galerisi Union Francais'e yetişecek o kadar)* Ya Dağcılık Kulübü ya Gazeteciler Derneği... Gelgelelim samimi. coşkun zincirleri param parça eden bir sanat çabası var.

Yetmişli yılların ortalarına doğru galerilerin yeni yeni kıpırtı gösterdiği sıralarda sanatçılarla konuşmalarımızda galeri sayısının azlığından hayıflanırlık. İnanırdık ki galeri sayısı artarsa sanatçının üretimi artar, özlü sanat yapıtları çoğalır. Halkın sanatcının bütünleşmesi sağlanır, sosyo-ekonomik çarpıklıkları, ıstıraplarımızı, sevinclerimizi görüp gösterebileceğimiz bir sürü pencere acılır.

Derken dualarımız kabul oldu ve geldi galeriler. Hem de ne geliş... Ne tavşan ne mantar bu kadar çabuk üreyebilir. Ne kadar velud muşuz meğer. Sanatcımız da çoğaldı birden. Bu arada sanat eserlerimizin yanında incik boncuk, bakır kap-kacak ve reçel de sat-

maya başladık. Kırk elli yıl evvelki coşku ile. Galerilerimiz defile salonları ve kokteyl salonları haline geldi. İlginçtir bütün bunlar muayyen «sektlerin» dışına çıkmadı. Bazı bankalar bazı sanatçılara nerede ise renkli fotokopi veya teksir makinaları verirken üzerinde titrenmesi gereken sanat olayını reklam vasıtaları olarak kullanmaya başladılar.

Yetişme ve yetiştirme kapasitemizin zaten çok kısıtlı olduğu şu genç sanat dünyamızda YÖK, Namık İsmaillerin. Çallıların ve Eyüboğlu'ların kemiklerini sızlatırken, bazı galeriler de daha tam sanatçı kişiliklerini bulamamış genç sanatçıları iğfal edebildiler. O kahrolası *«batı bizden çok ileride»* sakızını hiç olmazsa bu konuda çiğnemeyelim. En azından «D. gurubu»ndakilerin, «Yeniler gurubu»ndakilerin ve müstakil ustaların hatırı için. Şunu unutmayalım daha bizim içmek için kafi miktarda ayranımız yok. Tek ümidim yeni açılmış olan bu sanat sezonu yalanlasın mahcup etsin beni ve özür diletsin.

BİR KARADENİZ TUTKUSU

Ali CANDAŞ

Plastik sanatlarla uğraşısı eskilere dayanmasına rağmen ancak ikinci kişisel sergisini izleyebildik. Ali Candaş'ın. 1940 yılında Trabzon'da doğan sanatçı 1962 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra, resim-İş öğretmeni olarak Anadolu'nun muhtelif yerlerinde 11 yıl çalışmış ve 1973 yılında da İstanbul Çapa Öğretmen Okulu Resim öğretmenliğine atanmış. 5 yıl sonra da halen Resim-İş Bölümünde öğretmenlik görevini sürdürdüğü İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsüne geçmiş.

Tecrübe ve teknik beraberliği eserlerinde belirgin boyaya kalın «touche»lar halinde tuale tatbik ederken flu bıraktığı figürlerin daha da bir kuvvet kazanmasında etkili oluyor. Figürleri kendine has bir üslupla mekan içine yerleştirirken eserini tamamıyla ona bakana bırakıp empozeden uzak duruyor. Spot lekeler ve kontrast renklerle figürlerine daha canlılık kazandırırken perspektif olayını da ustaca hallediveriyor.

Ali Candaş'ın balıkçı kayıkları

Kıvanç ve umut verici bir husus «boyacı-küpü» kolaylığı ile resim yapmaması. İş Bankası Sanat Galerisi'nde izlediğimiz eserleri üç yıllık çalışmasının ürünleri. Bu, ataletinden değil sindire sindire ,seve seve ve düşüne düşüne çalışmasından, Enteresan bir nokta Ali Candaş'ın üç yıl evvelki yapıtlarında kontrast renklerin daha belirgin ve yürekli olması. Devam ettirse idi belki daha başarılı olabilirdi, rizikosunu da kabul etmek koşulu ile.

Yapıtlarında sosyo-ekonomik içerik var. Ne var ki 11 yıl Anadolu'nun muhtelif yerlerinde dolaşmasına rağmen gerek peysajlı ve gerekse diğer yapıtlarında sadece kendi yöresine bağlı kalması bir «Karadeniz «Tutkusu» nun tesirini ortaya koyuyor. Halbuki ne tek bir yöre bir sanatçının, ne de bir sanatçı tek bir yöreye aittir. Sanat ve sanatçı evrensel olmalıdır; doğanın güzellikleri, ,insanların dertleri ile.

Ali Candaş belki de içinde olduğu bazı sorunlarını halleder. Kendi kabuğunun dışına çıkarsa daha geniş ve başarılı boyutlara ulaşacaktır. Bundan şüphem yok.

Can GÖKNİL

Bütün düşlerini topla bir keseye doldur, karşılığında sana bir torba altın vereyim» dese idiniz bir çocuğa acaba razı olur muydu?

Can Göknil 3 Ağustos 1945'te doğmuş ve eğitimini takiben çalışmış, çalışmış...

Ben Eylül 1983'te gördüm eserlerini ve kendisini.

Bir sanatçının özgeçmişini yazmak o'nun sanatını yansıtmaz. Bu nedenle hiç bir detaya girmeden ben kendisine «nur ol» can demek istiyorum. La Fontaine Yunus'u bilemez iken Can Göknil hem düşleri hem torba altınları biz büyümüş çocukların önüne serip seçmenize gerek yok zaten herzaman sizindi diyor.

Düşle masal dünyası,
Kalite ile safsata kumkuması
Şöyle ki:
Billur olmayan bakır taslarda
Naiv realite dünyası
Ecinniler yok Yunus'tan tekerleme var
Ninemin beni tıngır mıngır sallaması var da;
«az gittik, uz gittik...
ve... bunun sonu yok
O kadar güzel anlatıyorki güzel renk,
oya, ve desenlerle
İster matisse, ister Hamamizade'den
Taklide yönelik zaafı yok
Akvarelleri gibi, folklor yüreği var

Kılıç-Kalkan ekibine tahammülü yok Öğretisi çok: yürekten tebrikler Can Göknil'e.

Yunus devrinde ne Frend ne Piget ve ne de Adler vs. vardı; sadece dedelerimizin dedelerinden büyük annelerimizin annelerinden bize kalan miras— masallarında başka.....

Tabii Pavlov'da bunların üzerine eğilmemişti.

Çocukları ürkütüp, korkutup ümitlendirdik bu arada onları eğitelim derken bir de «Folklor» adını verdik hem eğitip hem de sevindirelim diyerekten

Sevinç ve kıvançla sanatçı Can'ım bunu düzeltme, ve bilinçli bir toparlama çabası gördüm yapıtlarında.

Sırf bu içtenlikle gösterdiği gayret açısından çalışma tekniği sadece kendisini ilgilendirir. Ne var ki bundan sonraki çalışmalarında bende bıraktığı samimi sanatçı kişiliği izlenimi devam ettirip tarizkâr — ne galerilere ne de spekülasyonlara — olmaması en büyük temennimdir.

Sanatçının bilinçli olduğunu hissettiğim başka yönleri var ki gönül bunlarda daha yürekli ve yaygın yapıtlar vermesini ümid eder;

Şöyle ki yürekten kutlayacağım insan sevgisi ve bunu hepimizin geçirdiğimiz çocukluk dünyamızda odaklaması, bunu çeşitli yönlerde cemiyete yansıtması bunu doğa ile birleştirebilmesinden sonra sadece çocuklar dünyasında kalmayıp biraz da sakallı ve bıyıklı çocuklara getirebilirse kendisine kızanlardan fazla müteşekkürleri olacaktır.

Soyut sanat olayını empoze etmek yerine, soyut yapıtlardan kaçanları «can usülü» yavaş yavaş sevdirerek öğretmek gurur verici bir olay.

Bunların hepsi için ancak tebrikler diyebilirim.

YENİ EĞİLİMLER SERGİSİ

IV. İstanbul Sanat Bayramı programı içinde Mimar Sinan Üniversitesi (Rahmetlik İst D. G. S. A.) salonlarında «Yeni Eyilimler» adı altında bir sergi açıldı bu ayın 17 sinde.

Bir lokanta menüsüne baktığımız söylense idi, bu da herhalde «karışık çorba» dır derdik. Fakat gittiğimiz yer bir lokanta değildi...

Kimseyi kırıp gücendirmek istemiyorum. Sadece dürüstçe bakmak istiyoruz olaya. Nedi rbu yapılan, yapılmak istenen?

Bir kere sanat hiç bir zaman bir «SON» değildir. Sanatçı arar, ara rtekrar arar. Kendini aşmaya çalışır, çalışmalıdır. Bu arama çabası içinde düşünür, hisseder, bir gözlemci oloarak bakar etrafına. Bu olanaklar ölçüsünde olabilir. Fakat hiç olmazsa olanaklar üzerine gitme yürekliliği de bekienir sanatçıdan. «Olanaklar» kelimesini kullandığımız zaman da sadece maddi olanakları kastetmiyoruz. Sanatçıların kaliteli malzeme, buna ödenmesi gerek para miktarları açısından çektikleri sıkıntıları yıllardır üzülerek gözlemişizdir. Bir de en mazbut seviyede bir yaşam afturasının nerelere kadar gelebildiğini görüp bir kere daha üzülmüşüzdür.

Fakat sergilenen yapıtlarda malzeme sıkıntısı çekildiği iddia edilemez; pahalısı da vardı ucuzuda. Bir teşhir yeri, bir galeri sorunu olmadığı da ortada.

Olanaklar dediğimiz zaman sanatçıyı sanatçı olmayan diğer insandan farklı kılan ruhsal yapısının verdiği olanakları kastediyoruz. Yurt dışında hergün yüzlercesi basılan dergilere bakıp aradan «çaktırmadan» alınan kopyalarla sanat eseri ortaya çıkarmak sanatçılık olmadığı gibi sergilediği nesne de sanat eseri değildir.

19. asrın ortalarında ki Endüstriyel İhtilalden sonra iki defa dünya savaşı canavarının acılarını çekmşi ve çekmektedir insanoğlu. Bu üç büyük olay muhakkak düşündürmüştür bu dünyanın adamını. Yeni bir dünya, yeni bir yaşam tarzı yeni bir insanoğlu aranmıştır. Bu plastik sanatlara, edebiyata, müziğe yansıyacaktır doğal olarak. Statik insan yerine dinamik insanın yaratması gereken sanat ekolleri de doğacaktır, ister uzun ister kısa vadeli olsun, acılar, umutsuzlukla, korkular içinde yaşıyor insan bir asrı aşan süredir. Belki bir Tristan tızara'nın Dadaizmi, bir Picasso'nun kübizmi uzun yıllar yaşamadı. Fakat «belki» diyemediğimiz bir gerçek var ortada: hangi yeni ekol olursa olsun o devrin sanatçısının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bir Leutrec Paris'te dahi müstehcen sayılan afişleri renkli taş baskı ile basmıştır. Bir Picasso Paris'e ilk geldiği zaman tabancasındaki kurşunları gökyüzüne boşaltıp «Ben geldim» diye bağırmıştır. Bir Malewitch, bir Kokoshoka daima kendileri olmuşlardır. Bir modern sanat tarihi dersine girme kistemiyoruz; bu kadarcık örnek yetsin. Amacımız ekonomi dersleri olmadığına göre de *«Amerika'nın üretim ve tüketim sisteminin plastik sanatları nasıl etkilediğine de değinmeyeceğiz. Fakat ısrarla üzerinde duracağımız gerçek şu ; «Ne olursa olsun, daima özgün ve bu yüzden de hürmete layık».*

Yeni Eyilimler. Kabul. Fakat nasıl bir «eyilim» Biraz tembellikten kurtulup şu allahın cezası kopyacılıktan kurtulsak, yenilikleri kendi çabalarımızla getirip sanat olayının önünde dürüstçe eyilsek olmaz mı?

CEHENNEM

Taner AY

DARİO ARGENTO'NUN ÇOK KÖTÜ BİR TARİHÇİ OLDUĞUNUN KANITIDIR.

Spagetti ulusunun Sergio Leone adlı 'harika çocuğunun' sinema tarihinin Western sayfalarına yeni boyutlar kazandırdığı tartışılamaz bir gerçektir. Çünkü Sergio Leone, bir yandan USA tarihini Amerikalıdan çok daha iyi bildiğini kanıtlarken, ,diğer yandan da gerçekte wastern'in klâsik ögelerini çok iyi özümlemiş bir sinema tarihçisi olduğunu görüntülemiştir hep. Örneğin, *Batıda Kan Var* ile yeni ufuklara açılan USA'da arazi spekülatörlerinin doğuşunu, demiryollarının kuruluşunu ve erkekçe bir dünyanın ölüşünü bizlere anlatırken,, USA tarihini ne denli iyi bildiğinin show'unu yapmıyor muydu? Yine, *Yabandan Gelen Adam*'da çocuksu bir insanla (Rod Steiger) aslında kendisini ilgilendirmeyen Meksika İhtilâli'ne çeşitli nedenlerle katılmış bencil bir savaşçının (James Coburn) karşılaşmasını anlatırken oluşturduğu ihtilâl fonu başarısı Sergio Leone'nin western sinemasını çok iyi bildiği temelinde yükselmiyor muydu? Kuşkusuz, yanıtlarınızın ibresi hep «evet'i» işaretliyecektir.

Gelelim spagetti ulusunun Dario Argento denilen korku masalcısına... Sinema tarihinin başka bir sayfasına,, korku sayfasına dalıp da, yurttaşı Sergio Leone gibi ancak spagetticilere özgü bir uslûpçuluk ile uluslararası pazara Cine Citta'nın yeni 'harika çocuğu' olarak girebilecek miydi? Dahası: *Suspiria* 'başarısından' sonra ondan beklediğimiz yeni bir Sergio Leone çıkışıdır. Üstelik, işi Sergio Leone'den çok daha kolaydır. Çünkü, western'i anlatmaya çalışan Sergio Leone'nin önünde USA tarihini bilmek gibi bir bela varken, korkunun ülkesi olmaması Dario Argento'nun basamak çıkmadan doruğa yükselebileceğini imliyordu. Onun için tek engel vardı, o da korku sinemasının tarihini, klâsik ögelerini çok iyi bilmek. Ancak *Cehennem*, Darioo Argento'nun doğrudan sınıfta kaldığını bildiren bir 'karne' olarak karşımıza çıktı.

İlginçtir, ilk bakışta *Suspiria* ve *Dokuz Kuyruklu* Kedi 'özgünlüklerinden' sonra *Ceheennem*, Dario -Argento'nun sinemasının bir jansenist'i (1585-1638 tarihleri arasında yaşamış olan Jansenius'un öğretisinden yana olanlar; burada kurallara bağlı şahıs anlamında kullanıyorum) olduğu sanısını uyandırmaktadır; Canavar tipli insanlar, ruhlarını şeytana satanlar, lânetlenmiş evler, tüyler ürpertici cinayetler, efsaneler, yüzlerce, belki de binlerce yıldır yaşayan, 'büyünün' bozulmasıyla kaputuna bürünmüş iskelete dönüşen cadılar... ve korku sinemasının en korkunç ogesi olan Batı kökenli klâsik müzik! Şurası da açıktır: Canavar tipli insanlar Rupert Julian'ın 1925 tarihli *Operadaki Hayalet*'inden günümüze kadar önemli önemsiz boyut lar kazandı ama, onları *Cehennem*'in Dario Argento'su denli de gülünç kılan başka bir anlatıcı çıkmadı. Yine, *Cehennem*'deki lânetlenmiş evler ögesi, örneğin Peter Medak'ın *Dehşet*'ini (George C. Scott ile Melvyn Douglas) seyredenlere alabildiğine sevimli (korku sinemasının bir ögesi sevimli demek, kanımca en aşağılayıcı vurgulama) gelebilir. Olay örgüsü derseniz: Öldüren kim, niçin öldürüyor gibi sorulara da hiç yanıt bulamayacaksınız.

Belirtmeden geçemeyeceğim: Şuna inanıyorum ki, her önemsiz anlatının bile mutlaka savunulması gereken sahneleri ya da ögeleri vardır. Dolayısıyla, *Cehennem*'in mavi ve kırmızı renkler temelinde yükselen cross-filtre görüntü çalışmaları ile Kazanian'ı yüzlerce lâğım faresinin kemirdiği sahneyi (*Avcı*'nın eblehlere göre Vietkong yanlısı olan semirmiş fareleri bile bu denli tiksindirici değillerdi) biryerlere not düşmeyi unutmayın.

CEHENNEM GÜNÜ

SÜPER TÜKETİM TOPLUMLARININ GENÇLERİNE BİR İHTAR!

Adı Philip Caputo idi Viet Nam cehennemi öncesinde, yirmi yaşının henüz ikinci basamağında iken. O zamanlar karşısına çıkan ilk engel, yüreğini ve beynini kuşatmaya alan ilk soruydu: bayrağındaki elli yıldızı kartalın güvencesine bırakmış bir tüketim toplumunda nasıl kimlik kazanacağı. Çünkü aşk ilişkisi desek, tüm ekonomik ve kültürel doymuşluğu yaşayan ülkelerde olduğu gibi, orada da bir aşk hikâyesini «sancısız» geliştirmek imkânını sistemin aygıtları sağlıyordu bizim Philip Caputo'ya. Sonra, aile ilişkilerinde baba mitosunun yaratacağı gerilim de o ülkeye özgü değildi. Üstelik, Komformizmin batağında iken Philip Caputo'ya yayla genişliğinde' bir araba da armağan etmişti. Evet Philip Caputo ruhsal açlığın paramparça edip de, nasıl kimlik kazanabilirdi bu ortamda? Kuşkusuz, şu mahmul kimliğin de, bir sevgilinin sıcacık göğüslerinde konaklamak, aile ilişkilerine dilediğince ivme katmakla veya 'yayla genişliğindeki' bir arabayla kilometre levhalarını geride bırakmakla kazanılamayacağını bili-yordu... İşte, adına USA denilen bu tüketim toplumunda Viet Nam cehennemi, tüm Philip Caputo'lara olduğu gibi, bizim Philip Caputo'ya da kimlik kazanmak imkânını yaratacaktı. Savaşın nedenleri ise, onlar için hiç önemli değildi. Önemli olsaydı, sevişme yorgunluğuna hazırlanan yataklarında deniz piyadesi yazıldıklarını gönül rahatlığı içinde, sanki müjdelercesine söyleyebilirler miydi? Üstelik o zaman bu eylemin adı 'yazıldım' değil, de, 'yazdılar' olmaz mıydı?

Çağımızın trajik 'kahramanı' Philip Caputo, uzunca bir süre öldürmek eğitiminden geçirilir. Pusunun öldürmek, öldürmenin de bir zevk olduğu bu eğitimin temel felsefesidir. Bu felsefeyi Viet Nam'ın cehennem yeşili ormanlarında hayata geçirmek günü geldiğinde ise, ne pusu kurup da öldürecekleri bir düşmanı bulacaklardır, nede öldürmenin bir zevk olup olmadığını kavrayabilecekleri ortamı. Viet Nam'ın cehennem yeşili ormanlarında hep Teğmen Philip Caputo'nun takımına pusular kurulacaktır. Onlar için bazı zamanlar insanın beynini 'kaynatan' iklim koşullarının adı olacaktı pusu, bazı zamanlar da, görünmeyen, hep vatanları için ölmenin mutluluğunu yüklenmiş gözleri beklemenin tedirginliğinin adı.

Beklemek... görünmeyen düşmandan ne zaman ve nasıl geleceği belirsiz bir bölümü beklemek! Tıpkı Teğmen Philip Caputo gibi. Biçimi belirsiz bir ölümü beklemek de, Viet Nam'ın tropik ormanlarında onun hayatla bağlantısını ya sıfır noktasına getirecek ya da intihara insan bedeninin ilk doğal sübepı olan deliliği meşru kılacaktı. Ne var ki, şu bizim çılgın gözlü teğmenimizin intihar edecek denli soylu bir 'çocuk' olamayacağı, dolayısıyla USA adlı anlatıcısının önüne koyduğu ikinci seçeneği kabulleneceği de bir başka gerçek.

Kuşkusuz, Philip Caputo'nun bir seçenek olan delirmesiyle *Cehennem Günü*'nün mesajını değerlendirmede farklar ortaya çıkacaktır. Çünkü, anlatıya vülger bir mantıkla yaklaşanlar, adına sinema denilen kilisede katliam suçunu delilere yıkan USA'nın günah çıkarttığını da iddia edeceklerdir. Oysa, bu türden bir değerlendirme *Cehennem Günü*'nün kara mizahını hiç kavrayamamak demektir. Eğer, anlatıcının böyle bir hedefi olsaydı, pusu kurup öldürmek emrini veren Teğmen Philip Caputo'nun sorguya çekildiği odadan, 'pusu öldürmektir, öldürmek zevktir' eğitimine alabildiğine çarpıcı bir geriye-dönüşle hiç geçmezdi derim. Ne dersiniz? Yanıtınızı bilemem ama, kurşuna dizilmekten kurtulduğu an dudak kıvrımlarına çizilen acıyla, 'benim tek zaferim de bu oldu' diye söylenen adam savımı kanıtlamaktadır. Dahası: O an Brad Davis'in kişilendirdiği Teğmen Philip Caputo da değildir.

"mizah ciddi bir iştir!„
SIFIR
çağdaş dergi
yıllık abone:500 tl
yöneten : sait munzur
tlf:16 94 37
Eğmeli sk. 22/8
Aydınlıkevler. ANKARA
ÇIKIYOR

YAZKO YÖNETİM KURULUNDAN BİR İSTİFA

Seyit Nezir Yazko'nun Yönetim Kurulundan istifa ederek ayrıldı. Yazko Yönetim Kuruluna verilen istifanın tam metnini aktarıyoruz.

23 Nisan 1983 günü yapılan Yazko Olağanüstü Genel Kurulu'nda göreve seçilişimden bu yana Yönetim Kurulu toplantılarında bir noktanın sürekli ve ısrarla altını çizdim: Yazar olarak, Yazko Yönetim Kurulu üyesi olarak toplumsal sorumluluğumuzu atığımız her adımda göz önünde tutmak.

Çünkü tartışmasız bir gerçek söz konusuydu: Yazko'nun, üye hak ve olanaklarını geliştirmek, güçlendirmek görevi yanı sıra, ülke çapında bir yaratıcı potansiyeli bünyesinde toplamasından doğan tarihsel sorumluluğu da vardı. Usta yazar Şolohov'un dediği gibi, «yanlışlar **ve tutarsızlıklar karşısında yazarın bağışlamaz oluşu**» söz konusuydu, çünkü, onun milyonlarca insana ve yalnızca bugünün değil, geleceğin insanına da seslenişinden doğan büyük bir sorumluluğu bulunmaktaydı.

Bu doğrultuda tüm yayın organlarını yönlendirme, kadroları yenileme güçlendirme, kurumun işlevini somutlayıcı her türlü etkinliği azamî düzeyde gerçekleştirme, yayınların gücünü ve yaygınlığını artırma, en yetkin arkadaşlara görev iletme amaçlarının bir programla hayata geçirilmesi önerimi, katıldığım Yönetim Kurulu toplantılarında («yine mi» türünden bakış ve tavırlar sorumluluk bilincim nedeniyle aldırmayarak) usanmadan yineledim. Her defasında sudan gerekçeler getirilerek önerime omuz silkildi, Yönetim Kurulu üyeliğiyle bağışmayacak bir ciddiyetsizlikle savsaklandık. Sözgelimi, Somut gazetesinin daha tutarlı bir nitelik kazanması ve denetlenmesi önerim, (ki okurlarımızın sanat anlayış ve düzeyini geliştirmeyi, toplum karşısında insana yazar olarak demokrat olmanın hiç olmazsa asgari gereklerini göstermeyi amaçlıyordu) «kutsal yazar özgürlüğünü zedeleyici ve onur kırıcı «bulundu.» Ve böylece daha sonra değineceğim üzere yalnızca boş, seviyesiz değil, aynı zamanda yanlış, hatta zararlı şeyler yayınlandı. Bu durumda, hiç değilse, yazıların imzalı çıkması ve yalnızca yazarını bağlaması yönündeki eleştirime biçimsel hukuki kaygılarla karşı çıkıldı. Yani tarih önünde, kaçmanın kılıfı hukukî gerekçelere büründürülmek istendi. Böylece yayın organlarında yer alan ve kurum üyelerinin en azından bir çoğunun katılmayacağı ve demokrat bir yazar olmanın sorumluluğuyla bağdaşmayan yazılar, imzasız yayınlandığı için haksız bir biçimde- Yönetim Kurulu'nu ve genel olarak kurumu, okur önünde bağlar duruma getirilmek istedi; Dahası bu sonuç, defalarca itiraf edildi.

Kurumun işlevine uygun bir programlı çalışma gerçekleştirilememesi, yine bugüne kadar görüldüğü üzere Yönetim Kurulu'nda görev alanların böyle bir kaygıyı ciddi olarak taşımanilen sanat politikasının kime yöneldiği belli maları sonucunda şu noktaya varılmıştır: İzledeğildir; ama belli olan, topluma, demokrasiye ve barışa hizmet etmediği dir. Bir yandan sanat ve sanatçılar adına günü birlik amaçsız, «bu, okura ve ne verir, ne vermez» diye düşünmeksizin sayfa doldurulurken, diğer yandan ticarî gazete sahipliği havasıyla yapılan siyaset» ve yazılan başyazılar ise toplumun içinde bulunduğu koşulları kavrayan aklı başında insanları kendine güldürmekten, genç okurlar içinse kafa sulandırmaktan başka bir sonuç vermemiştir .Bu dediklerimi görmek için sayısız örnek

arasından; yaşanılan koşulları «kaçınılmaz düzenleme» kabul eden, «sorumlu özgürlük» talep eden, «80'ler Türkiyesi'nin kendi kanalından akmaya başladığını» saptayan, «Yeni kurulan partiler özgür basın istiyor» haberini veren, bize bizden başka dost olmadığı» gerçeğin keşfeden yazılara bir atmak yeterlidir. (24 Haziran, 23 Eylül tarihleri arasında çıkan Somut Gazetesi sayılarında bunları görmek mümkündür. Daha sonraki sayıları ise rahatsızlığım nedeniyle henüz okuyabilmiş değilim.) Şunu birçok toplantıda vurguladım: Yaratıcı etkinliğin, yazar etkinliğinin politik nitelik taşıması başka şeydir; Okurun karşısına güçlü bir sanat etkinliğiyle çıkamayarak işi politikaya dökmek başka şey! Bundan kaçınmak gereğini ısrarla ve pek çok kez belirttim. Çünkü, en azından, yazarın kendi işini hafife alması demektir. Bilinçli olarak öyle bir seçimin yapılmasına omuz vermesi ise hiç bir gerçek yazardan beklenemez. Yok, okurla alay edilecekse, ki, bu, sorumlu bir yazarın asla düşünemeyeceği bir şeydir- «bunu yapan imza sını kullansın» denildiğinde ise, «okur böyle istiyor» safsatasının arkasına sığınılmaktadır. Üstelik bu tersine gidişin bugün vardığı noktada sorun; sadece, okurla alay edilmesine kayıtsız kalmak da değildir, yazarlık onuru adına, çalakalem, tarih önünde hesabı verilemeyecek gidişe ortak olup olmama sorunudur. Çünkü, «iki yanlış, bir doğru» yazmakla hep yanlış yazmak arasında yalnızca nicelik farkı vardır ve sonuçta her iki tutum da mutlak yanlıştır.

Sanatçı, gününe karşı sorumluluk duyan, ama günübirlik yaşamayan insandır. Genel Kurul'un bana yüklediği görevi bu anlayışla üstlenmiştir. Ancak, bu sorumluluk, yanlışların sona ermesini Yusuf sabrıyla beklemek olamaz. Böylesinin, sabır değil, yanlışlara göz yummak anlamına geleceği açıktır. Bu nedenle, Genel Kurul'da verilen görevin gereğini yerine getirme olanağının kalmadığını anla Kurul'da verilen görevin gereğini yerine getirme olanağının kal madığını anlamış bulunarak, yine bu görevin anlam ve sorumluluğunun gereği olarak Yönetim Kurulu'ndan istifa ettiğimi bildiririm.

Seyit NEZİR

BİLİM KİTABEVİ
BİLİM VE EĞİTİM ARAÇLARI SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

KİTAP SEVERLERE DUYURU

- / **Taksitle Kitap Satımı**
- / **Aradığınız her Kitabı bulmanız için size yardımcıyız.**
- / **Her hafta cumartesi günleri saat 14.00 - 19.00 arası imza günleri ve yazarla sohbetler.**
- / **İmza günlerinde isterseniz bize bir telefon ederek Kitabınızı imzalatabilirsiniz.**

Adres / Kadıköy Altıyol Ekşioğlu İşhanı (VAKKO yanı)

Tel : 338 51 68

TOPLAMA KAMPLARINDAN MÜLTECİ KAMPLARINA

Seçkin CILIZOĞLU

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu

Oyun : **ORKESTRA**
Yazan - Yöneten : **Ali Poyrazoğlu**
Dekor - Kostüm : **Metin Deniz**
Oynayanlar : Ayla **ALGAN** / Tijen **PAR** / Beyhan **AKBAŞ** / Zeynep **TEDÜ** / Güzin **ÇORAĞAN** / Duygu **ANKARA** / Derya **ALABORA** / Nilgün **BELGÜN** / Neslihan **AKA** / Türkan **KUTAL** / Sedef **ECER** / Gözüm **RUA** / Elfe **ULUÇ** / Gülsen **TUNCER** / Oya **FİLİZ** /Zehra **ERŞAN** / İsmet **AY** / Tekin **SİPER** / Alpay **İZER** / Ali **POYRAZOĞLU** / Mert **BÜYÜKKAYA** / Altuğ **YÜCEL** / Ali **AVENK** / Yavuz **KUTAL** / Cem **ÖZER** / Cem **ÖZBATUR** / Mert **EGEMEN.**

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu, bu yıl perdesini **«Orkestra»** adlı oyunla açtı. Orkestra, dış kaynaklı bir yapıt. Ama yapıtın özgün biçimi oyun değil. **Vanessa Redgrave**'in baş rolünü üstlendiği bir film. Bu filmin çevirilişinin de bir öyküsü var. **Vanessa Redgrave**'in daha önce çevirdiği siyonizme karşı bir filmin, siyonist propaganda etkisindeki çıkar çevreleri tarafından olumsuz karşılanması, sanatçıya karşı tavır alınmasına yol açtı. Redgrave'in çeşitli gezileri ve angajmanları bu nedenle iptal edildi. Ve Vanessa Redgrave, bir anlamda ödün vermek zorunda bırakılarak, **«Orkestra»**yı konu edinen filmi bir Yahudi rejisörün yönetmenliğinde çevirmek durumunda kaldı.

İşte Ali Poyrazoğlu, **«Orkestra»** oyununu bu film üzerine kurmuş. Oyun yapısı olarak da sağlam bir kurguyu başarıyla gerçekleştirmiş. Dahası, rolleri kadrosundaki elemanlar arasındaki olanakların elverdiği ölçüde dağıtmak yerine, Broadway prodüksiyonları türünde, bu oyundaki rollere uygun oyuncular arayarak seçme bir kadro oluşturmuş. Oyuna ve seyirciye böylesine saygılı bir tutum da, zevkle izlenilen, dört dörtlük bir takım oyunculuğunu ortaya çıkarıyor. Yönetmen olarak Ali Poyrazoğlu'nu ve bütün oyuncuları ayrı ayrı kutlamayı gerektiren ve epeydir hasret kaldığımız profesyonellikte bir oyun düzeni ve oyunculuk düzeyine ulaşılıyor «Orkestra»da.

GELELİM OYUNA

Evet, gelelim oyuna. Ne hikmettir bilinmez (pekala bilinir ya, lafın gelişi öyle diyorum) her yıl açık ya da kapalı siyonizm propagandası yapan yada bu görüşteki yazarları sivrilten bir film, bir oyun veya bir kitap sürülür piyasaya. Dünya çapındaki çeşitli ödüller dağıtılırken bu kollanır; bu propagandanın sağlanması için dolaylı veya dolaysız kucak dolusu paralar dökülür. Anne Frank'ın günlüğü, yıllarca insanlara göz yaşı oldu. Hiçbir limanda kabul edilmedikleri için oradan oraya dolaşıp duran bir gemi dolusu Yahudinin filmi, gözyaşlarıyla izlendi. Remarque'ın romanları yıllar yılı en çok satan kitaplar listesinde kaldı. Şu anda bile Amerika'da, toplama kamplarında Ya-

hudilere yapılan mezalimi anlatan bir film çevrilmekte. II. Dünya Savaşında ve sonrasında çekilmiş belgesel filmler, toplama kamplarında yatmış Yahudiler, bu çevrilen filme kaynak belgeler sağlıyorlar. Bu tavrın böyle sürdürülüp gideceğine de kuşku yok.

Savaşa karşı olmak bir tavırdır. Ama duygu sömürüsüne yaslanıp, belirli bir savaşta, belirli bir tutumla mezalime uğramış belirli bir kesimin propagandasını yapmak çok başka birşeydir.

İkinci Dünya Savaşında gaz odalarına, fırınlara, sabun kazanlarına gönderilen Yahudilerin acısı, pek tabii bütün insanlığın yüreğinde olmalıdır. Ancak, bu 1.5 milyon Yahudinin yanı sıra, yüreklerimizde yer etmesi gereken 45 milyon ölü daha var aynı savaşta. İngiltere'de, Fransa'da, İtalya'da, Yunanistan'da, Yugoslavya'da, Çekoslovakya'da, Macaristan'da, Almanya'da, Stalingrad önlerinde kırılıp gitmiş, üstelik Yahudiler gibi ırkçılık çılgınlığının kurbanı olarak değil, bilinçli ve kasıtlı bir paylaşım savaşında canlarını kaybetmiş 45 milyon insan...

Poyrazoğlu Tiyatrosunda sahnelenen «Orkestra», böylesine duygu sömürüsüne dayanan bir propaganda yapıyor demiyorum. Gündemdeki bu tehlike, birkaç nedenle savuşturuluyor. Bunlardan birincisi, oyunun gözü yaşlı bir melodram haline getirilmeden yorumlanışı.

Fania Goldstein'ın, **«Bizi kendilerine benzetmeye çalışıyorlar. Onlar gibi olmamak, insanlığımızı, onurumuzu yitirmemek için yapmamız gereken tek şey, paylaşmaktır,»** sözüyle simgelenen yorum, oyunu belirli çevrelerin tezgahına düşmekten kurtaran bir yaklaşım oluyor.

Tehlikeyi önleyen ikinci neden de, aradan geçen sürecin ve olayların, seyirciye kazandırdığı bilinç oluyor. Seyircinin büyük çoğunluğu, özellikle Marangozun **«Ya birgün bizler de aynı şeyi yaparsak. Bunları herkese anlat, anlat ki tekrarlanmasın,»** demesiyle, günümüzdeki bir takım olayları düşünüyor sanırım. «Orkestra»yı seyrederken, gözlerimin önüne, üstüste yığılmış, ne olduğunu ve neden olduğunu anlayamadan gözü açık gidivermiş yüzlerce, binlerce insan geldi. Bunlar ne gaz odalarına yığılan-

Kuşaktan kuşağa çok anlatıldı ama... İşte Şatila Filistin mülteci kampı...

lardı, ne de toplama kamplarında iskeletleşenler. Gözümü kapadığımda beliren ilk görüntü, Sabra ve Şatila kamplarında Yahudiler tarafından kıyıma uğratılan Filistinlilerdi.

Demek bir olayın tekrarlanmasını, hem de söz konusu mezalime uğrayanlar tarafından tekrarlanmasını önlemek için, kuşaktan kuşağa anlatmak yetmiyor. Bu, tarihin tekerrürüne sığınarak veya hafıza-i beşerin nisyanı ile avunarak açıklanamaz. Kapitalizm, dün çıkarlarını kollamak için Hitler gibi bir deliyi bulmuştu. Bugün de, ırkçılıkta da Hitler'den geri kalmayan İsrail'i kullanıyor aynı amaç için. Ne o günkü savaşın temel nedeni Hitler'in ırkçılığıydı, ne de bugünkü İsrail azgınlığının nedeni Yahudi ırkçılığıdır. Oyuna bu açıdan yaklaşınca, bilinçli bir öfke birikimi ortaya çıkıyor. Dilerim herkes «**Orkestra**»yı bu gerçeklerin açısından seyretsin.

Tehlikeyi ortadan kaldıran nedenlerden birisi de, oyunun melodrama kaçmayan yorumu olduğu kadar, olayın da günümüz insanı için artık melodram niteliğinden çıkmış olması. Her kıtada binlerce kişi Amerikan emperyalizminin ve uzantısındaki güçlerin çıkarları adına telef edilirken, işkence odaları günün 24 saatinde çalışırken, insanlar hapishanelere, sürgünlere, darağaçlarına gönderilip dururken, kimsenin yüreğinde 40 yıl önce öldürülenlere acı duyacak yer de, mecal de kalmadı. Herkes acıları nereden tutacağını şaşırmış durumdayken, oyunların, filmlerin, kitapların duygusal sömürü yapma tehlikesi söz konusu bile olmaz.

Olayların içinde bilinciyle yaşayan seyirciler, «**Orkestra**»yı böyle izliyorlar. Bunun bilincinde olmayan seyirci de, zaten «**sanat uğruna feda edilmiş lepiska saçlardan**» başka birşeyle ilgilenecek yapıda değil. O yüzden, onlar açısından da bir tehlike yok.

Bütün bunlara karşın, sağlam bir oyun oynama kaygısının ötesinde amaç gütmediğine ve iyi niyetine inanmak istediğim Ali Poyrazoğlu, yine dengesi kıl üstünde oynayan bir oyun seçmiş. Bu kadar iyi hazırlanmış, bu kadar iyi oynanan bir oyunun, oyuna gelmesine yüreğim elvermediği için, dilerim ki o kıl payı denge bozulmasın. Ben olsam, en azından kendi kendimle böyle bir muhasebeye girmek zorunda kalmamak için, kesinlikle karşısında olduğum bir görüşüm dolaylı da olsa savunusunu yapma tehlikesine düşmektense, iyi de yorumlansa, iyi de oynansa bu tür bir oyundan vazgeçmeyi yeğlerdim.

SAKSAĞANIN KUYRUĞU

Yazan	:	**Ephraim KISHON**
Yöneten	:	**Muazzez KURDOĞLU**
Dekor - Kostüm	:	**Refik ve Hale EREN**
Oynayanlar	:	Yusuf **ADONİ** / Meral **KÜÇÜKEROL** / Fikret **HAKAN** / **Burhan GÖKHAN** / Erol **GÜNAYDIN** / Işıl **YÜCESOY**

Fikret Hakan, 15 yıl aradan sonra yeniden tiyatro deneyine girdi. Üstelik bu kez bir tiyatroda oyuncu olarak değil, bizzat tiyatro kurarak bu işi üstlendi. Fikret Hakan gibi sinemada ün yapmış, toplumun hemen hemen her kesiminde tanınan birisi tiyatro yapmaya kalkışınca, bunun epey yankısı oluyor. Nitekim öyle de oldu. Gazetelerin ilavelerinde, haftalık, aylık aktüalite dergilerinde bu konuda haberler çıktı, bol bol yazılıp çizildi.

Yapacağı şey, daha yapmadan önce böylesine yankı uyandıran kişi, oldukça ağır bir sorumluluğun altına giriyor demektir. Fikret Hakan da bu sorumluluğun altına girdi ve ne yazık ki altında kaldı. Fikret Hakan, Yeşilçam koşullarında başarılı bulduğum bir sinema sanatçısıdır. Hadi «Tiyatro yapmak nereden aklına esti» demiyorum da,

şu oyunu kotaranları, yani Muazzez Kurdoğlu'nu, Refik ve Hale Eren çiftini şunca insan içinden cımbızla mı seçip çıkardın diye sormadan edemiyorum doğrusu.

Hangi yanlışın neresinden yapışmalı? Ephraim Kishon'un **«Ve Bir Saksağandı Jüliet»** oyununu nereden bulursun? Onu buldun diyelim, o prologla, epilogu yazmak nereden aklına düşer? Resmî tiyatrolarımızda alışıldığı üzere, oyunculukta belirli bir yılı doldurup, kıdem alarak yönetmen sıfatına kavuşan ve yönetmenliğin tiyatroda oyunculuktan ayrı bir uzmanlık dalı olduğunu hiç mi hiç farketmeyen, çağını çoktan doldurmuş o kadrodan Muazzez Kurdoğlu'na, neden yeni kurulan bir tiyatronun ilk oyunu teslim edilir? (Bu nedenin, söylenildiği gibi, tiyatro bünyesindeki bir takım akrabalıklar adına yapılmış bir seçim olmasına gerçekten yeğlerim). Devlet Tiyatrosunda yıllarca kendilerinden başkasının varolmasına olanak tanımadan, dekorları ve kostümleriyle bütün oyunlara bir tek anlayışın çizgilerini vurmuş olan Refik ve Hale Eren, Devlet Tiyatrolarının koca koca sahnelerinde yutulabilen hantallığı bu oyuna da taşımışlar. Sahnenin üzerine abanan- ve bir tanesinin -simetri sağlamaktan başka işlevi olmayan- o iki burç mudur, balkon mudur, sütun mudur, her neyse, onlara ne gerek vardı? Kapının üzerindeki, yonca biçimli, o kan kırmızısı motif ne anlam taşıyor? O kukuletalı keşiş harmanisi nereden çıkıyor? Karşılığı olmayan, olsa da anlamsız bir yığın soru...

Eğer bu yıl Fikret Hakan'ın aklına tiyatro yapmak gelmeseydi, hiç değilse Adalet Cimcoz'un kemikleri sızlamamış olacaktı. Bundan yirmi yıl kadar önce, yine böyle sinemacıların bir tiyatro girişimi olmuştu da, Adalet hanım, **«Peki, dublajı kim yapacak kuzum?»** diye sormuştu. Fikret Hakan, bu sözü bilir sanıyorum, ama unutmuş olmalı. Hem de kötü unutmuş.

mış. Erol Günaydın'ın güzelim oyunculuğu bile, bu keçiboynuzunu çiğnenir kılmaya yetmiyor.

Gala gecesindeki çiçek ve kürk kalabalığı, bu oyunu ayakta tutar mı, tutmaz mı pek kestiremiyorum. Benden oyunculara ve de seyredeceklere sabırlar dileği...

Oyunun olanca yükü, tiyatro deneyimi olduğu için sahnede belirli bir rahatlığı olan Işıl Yücesoy ile baştan sona bir ustalık sergileyen Erol Günaydın'ın omuzlarına yıkıl-

Gabriel Garcia Marquez
ŞER SAATİ
İngilizce'den Çev.: Seçkin Cılızoğlu
"Klâsik roman yazma geleneğini köklü bir biçimde aşan Marquez'in en önemli yapıtlarından biri."

1982 NOBEL ÖDÜLÜ

★

Heinrich Böll
KATHARINA BLUM'UN ÇİĞNENEN ONURU
Almanca'dan Çev.: Ahmet Cemal
"Böll, bu kitapta; toplumun herhangi bir üyesinin iftiracılara kan gerektiği zaman nasıl acımasızca ezildiğini; erdem, onur, namus gibi kişiyi 'insan yapan' kavramların tereddüt edilmeden nasıl ayaklar altına alındığını anlatıyor."

1972 NOBEL ÖDÜLÜ

Genel Dağ.: Cemmay
Ankara Dağ.: Adaş
İzmir Dağ.: Datic

FIRINCI ŞÜKRÜ DELİ VAHAP VE ÖTEKİLER

Seçkin CILIZOĞLU

Yazan ve Yöneten : **Ferhan ŞENSOY**
Dekor - Kostüm : **Ortaoyuncular**
Piyano : **Serdar Kalafatoğlu**
Klarnet : **Göksun Doğan**
Oynayanlar : Mehmet **KESKİNOĞLU** / Rasim **ÖZTEKİN** / Levent **YILMAZ** / Sedef **BEDİZ** / Nefrin **TOKYAY** / Arzu **BİGAT** / Levent **ÜNSAL** / Ulvi **ALACAKAPTAN**

Ortaoyuncular topluluğunun yeni oyunu, Ferhan Şensoy'un yazıp yönettiği «Fırıncı Şükrü, Deli Vahap, Nuri ve Ötekiler».

Ferhan Şensoy'un bundan önce yazdığı, uyarladığı, yönettiği oyunlara baktığımız zaman, tiyatro klasikleri oynamanın ya da tiyatro klasiği olmanın peşinde olmadığını görüyoruz. Ortaoyuncular Topluluğu, işlevini çok iyi saptayan ve gerçekleştiren bir tiyatro. Amaçları, öncelikle tiyatro yapmak ve de bu arada bir şeyler sıkıştırıp söylemek değil. Olaylar karşısındaki düşünce ve tavırlarını, meslekleri tiyatro olduğu için, tiyatro aracılığıyla ortaya koyuyorlar. Yani, önce söylemek istedikleri birşey var, bunun için de kendilerine en uygun anlatım biçimi tiyatro olduğundan, o yolu seçiyorlar. Ferhan Şensoy'un oyunlarında aktarılanlar, pekala bir gazetenin günlük fıkrasında, güncel olaylara ve eleştiriye ağırlık veren bir mizah gazetesi veya dergisinde de konu edilebilir. Ve tıpkı onlar gibi, okunduğu zaman işlevini yerine getirir ve bir başka ortamda güncelliği ile varolma durumunu yitirir. Yaşamakta olduğumuz koşullarda, tiyatroya en gerçekçi yaklaşımın bu olduğunu düşünürsek, Ortaoyuncular Topluluğunun işlevini ve bunu yerine getirme yöntemini iyi seçtiğini kesinlikle söyleyebiliriz.

«Fırıncı gükrü, Del Vahap, Nuri ve Ötekiler» de,bu dediğim anlayışla yazılıp sahnelenen bir oyun. Görsel olay, kağıt üzerindekinden çok daha etkili olduğu için, Şensoy'un oyunu bugün altı çiizlmesi gereken gelişmeleri gerektiği gibi vurguluyor.

Toplumda birşey olamamış ne kadar "birey" varsa, bunların «birşey olma» özlemi içinde politikaya nasıl tırmandıkları konu ediliyor oyunda. Bildiğimiz, gördüğümüz, üstelik gına getirdiğimiz bir tırmanma bu. Ama toplumda, onca değişime karşın, hâlâ değişmeyen birşeyler varsa, bunu dile getirmek doğru olduğu kadar, izlemek de güzel oluyor. Ferhan Şensoy da, zevkle izlenen, zekayla örülü bir oyun çıkarmış ortaya. Bilgiçlik taslamadan, sade vatandaşın anlayacağı dille, onun seçeceği kelimelerle ve onun tanıdığı tiplerle kurulmuş oyun. Şükrü, Vahap, Nuri ve Ötekilerin tümü, belleğimizi biraz yoklayınca adlarını hemen bulup çıkaracağımız, her çevrede, her kesitte karşılaştığımız kişiler. Oyunu seyrederken, bu insanlara kızmıyoruz, acımıyoruz, aşağılayarak alay da etmiyoruz. Çaresizliklerini ve çıkmazlarını bilerek, halden anlayarak bu çaresizlik ve çıkınazlara gülüp geçiyoruz. Onlar sahnede ve yaşamda rollerini oynuyorlar. Vatandaş rolü verilen bizler de, gülmekle yetiniyoruz şimdilik. Her iki taraf da gerçek vatandaş olabildiği zaman durumun değişeceğini bilerek... «Fırıncı Şükrü, Deli Vahap, Nuri ve Ötekiler» güncel eleştiri işlevini yeterince yerine getiriyor. Belki biraz daha kısaltılabilse, daha da yoğunlaşacak. Örneğin, Nuri'nin «sıkışma» sahnesi gibi bazı tek sahneler çıkarılsa oyun hiçbir şey yitirmez. Ayrıca aday adaylarının adaylık umudunu yitirmelerinden sonraki olaylara da gerek duyulmayabilir. Oyun birinci bölümü ile, yeterli ve doyurucu oluyor. Uzatmak, taşlamanın giderek etkisini zayıflatıyor.

Başta ilk kez ağırlıklı bir rolün sorumluluğunu üstlenen Rasim Öztekin olmak üzere, Mehmet Keskinoğlu, Ulvi Alacakaptan ve Levent Yılmaz çok başarılı tipler çiziyorlar. Sedef Bediz, özellikle koro sahnelerinde, aykırı bir donukluk içinde. Nefrin Tokyay canlandırdığı iki ayrı rolde de, yadırgatıcı değil. Ferhan Şensoy'un oyunu ve oyun düzeni, seyirciden anında tepki isteyen bir oyun. Beklediği bu tepkiyi de, seyircilerin kahkaha ve alkışlarıyla alıyor. Gülen ve alkışlayanlar, dolaylı olarak kendilerine de güldüklerinin farkındalar mı, işte onu bilemiyorum.

YAŞAMI YAZIKLADILAR

Güngör GENÇAY

21 Yüzyıla geviş getiren ve yaşamaya ters
başlayan bir sabah
Gülleri yazıkladılar grenada da sevdayı
Gülmeyi yazıkladılar
Aydınlığa beklentili çocuklar
Alışılmamış gölgelerden
ve de siyahından namluların
korkmadılar
sırt verip doğanın ana güzelliğine
yorgun yollara baş
sabaha adımlarını koydular

«DÜNYAYA BARIŞ» İSİMLİ POLİTİK ŞARKI FEVTİVALİ TÜRKMENİSTANDA YAPILDI.

MOSKOVA (TASS — UBA) Sovyetlerin Türkmenistan eyaletindeki Askhabad kentinde «Dünyaya Barış» isimli politik şarkı festivali yapıldı.

Festivale katılan tiyatro öğrencileri ve amatör şarkıcılar arkadaşlık, birlik ve anlayış üzerine konuşup tartışıyorlar. Festivalde dinleyicilere değişik dillerden savaş karşıtı şarkılar sundular.

●

LEİPZİG FİLM FESTİVALİ YAPILDI.

Leipzig 26. Belgesel, Kısa Metraj Sinema ve Televizyon Filmleri Festivali 18 Kasım'da başladı.

«Dünya Barışı İçin Dünya Filmleri» sözü ile simgelenen bu geleneksel festivale, 180'in üzerinde film ve Avrupa, Asya, Latin Amerika, Afrika ülkelerinden 60 film yapımcısı ve Birleşmiş Milletler, Unesco, Filistin Kurtuluş Örgütü komiteleri katıldı.

Festivalde yer alan filmlerin yaklaşık yarısı, sosyalist ülkelerin iflmlerinden oluşuyordu. Filmlerin ana teması barış ve uluslararası detanttı.

●

NEW YORK'TA TÜRK ŞİİRİ PROGRAMI

18 Kasım 1983 Cuma gecesi, New York'un önemli kültür merkezlerinden YMCA'deki «Writer's Voice» (Yazarın Sesi) adlı edebiyat bölümü, iki saatlik bir «Türk Şiiri» programı sunmuştur.

Programı düzenleyen şair ve çevirmen Murat Nemet - Nejat, açış konuşmasında, Türk şiirinin genel gelişimini anlatmış ve Pir Sultan Abdal'dan başlayarak Ece Ayhan'a kadar çeşitli şairlerden örnekler okumuştur.

İngiliz asıllı Amerikan şair ve çevirmeni Brian Swann, Halman'la birlikte yayınladığı Melih Cevdet Anday'dan seçme şiirler kitabından birçok şiir sunmuştur.

Talât Halman, İslâmiyet öncesi Türk şiirinden, Divan ve Halk şiirinden, Orhan Veli Kanık ve Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan çeviriler sunarak bilgi vermiştir.

Fatih Çokar, Karacaoğlan'ın «Elif»i ile Orhan Veli'nin «İstanbul Türküsü»nü yaylı tamburla söylemiştir.

«Yazarın Sesi»nde şimdiye kadar A.B.D.'nin ve çeşitli ülkelerin birçok şair ve yazarları, eserlerinden örnekler okumuşlardır. «Türk Şiiri» programı, «Yazarın Sesi»nin sunacağı uluslararası dizinin ilki olmuştur. Programın tümü banda alınmıştır ; büyük bir kesimi, A.B.D.'nin en geniş radyo şebekesi olan National Public Radio'da yayınlanacaktır.

●

TALÂT HALMAN'IN AMERİKA KONFERANSLARI

Talât Halman, Amerika'nın çeşitli büyük kentlerinde, Türk tarihi ve kültürü konusunda konferans turnelerine çıkmaktadır.

10 Kasım 1983 günü Cincinneti'de «Türkiye : Gökkuşağı Ülkesi» başlıklı konuşmasında, eski Anadolu uygarlıkları, Selçuklu - Osmanlı kültürü, bugünkü Türk sanatları üzerinde durmuş ; 11 Kasımda, Louisville kentinde «İstanbul Tarihi» konulçu bir konferans vermiştir.

Halman, 15 Kasımda, Dallas kentinde, Topkapı Sarayı'nı ve Osmanlı uygarlığını anlatmıştır. Geniş ilgi gören bu konferans için, 1.350 Amerikalı 7 şer dolar (1.750 şer lira) ödemiştir.

Her konferanstan önce veya sonra Halman onuruna, yüzlerce kişinin katıldığı resepsiyon veya ziyafetler verilmektedir.

Kültür ve tarih konferanslarının hepsinde, Halman düzünelerle slayd, göstermekte, Türk mnüziğinden ve şiirinden örnekler de sunmaktadır.

●

«S.S.C.B.'de İSLÂM» VE «DİNMEYEN» KİTAPLARI TOPLATILDI

HAVASS Yayınevi tarafından yayınlanan Abdullah Vakhabov'un yazdığı «SSCB'de İslam» ve yine aynı yayınevi tarafından yayınlanan Aytunç Altındal'ın yazdığı, 1978 yılında yayınlanan «Dinmeyen» (Şiirler) isimli kitapların basımı, yayımı, dağıtımı, bulundurulması, taşınması ve Sıkıyönetim bölgesine sokulmasının 1402 sayılı yasanın 3 C maddesi uyarınca yasaklandığı 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının 10. 11. 1983 tarih ve adli müsavirliğin 1983/170 sayılı emriyle bildirilmiştir.

ANTHONY QUİNN «ZORBA» Müzikalinde Oynuyor

WASHİNGTON (UBA) — Nikos Kazancakis'in ünlü romanı «Zorba», 15 yıl aradan sonra yeniden müzikal olarak sahneleniyor. Ancak, bu kez Zorba rolünü Zorba filminde canlandırmış ve bundan dolayı Oscar adayı gösterilmiş olan Anthony Quinn oynuyor.

Geçtiğimiz hafta Broadway'de başlayan oyun konusunda Quinn ile görüşen bir gazeteci şunu sordu : «Zorba filminde rol alışınızdan bu yana 18 yıl geçti. Bu rolü sizden daha genç ve dinamik birinin oynaması uygun olmaz mıydı?»

Anthony Quinn bu soruyu gülerek karşıladı ve şöyle cevapladı:

«Zorba gerçek bir erkeğin oynaması gereken oyun dur. Şimdilerde gerek televizyonda, gerek ortalıklarda bir sürü ince belli, dar kalçalı delikanlı dolaşıyor, ama görünürlerde doğru dürüst erkek yok. Üstelik Zorba filminde oynadığım zaman, yeterince olgunlaşmamıştım, saçlarımı beyaza boyamam bile gerekmişti. Şimdi ise tam uygun çağdayım.»

●

Bayan King, Reagan'ı suçladı:

«BEYAZ SARAYI İŞGAL EDEN KİŞİ, ZENCİLERE HAKARET ETTİ»

Washington (TASS/UBA) — Irkçılar tarafından öldürülen Amerikan zenci lideri Martin Luther King'in eşi Coretta King, «Başkan Reagan, bütün zencilere hakaret etti,» dedi.

Martin Luther King'in doğumgününü ulusal bayram olarak kabul eden Kongre kararıyla ilgili bir konuşma yapan Bayan King, «Beyaz Sarayı işgal eden kişinin konuşma tarzı, hakaret niteliğindedir. Başkan'ın deyimiyle «Halkın hizmetkarları», sadece ve sadece yaklaşan seçimlerde zenci oylarını düşünerek, siyasal çıkar açısından bu karar lehinde oy verdiler. Başkan Reagan'a gelince, bu kararı imzalarsa, kongre üyelerinin baskısıyla ve istemeden imzalayacağını açıkladı.' Bu hakareti kabul etmiyoruz,» dedi.

BEDRİ BAYKAM AMERİKA'DA OTUZUNCU SERGİSİNİ AÇTI.

İstanbul (UBA) — Türk ressamı Bedri Baykam, Cumhuriyetin 60. yıldönümünde, San Francisco'nun ünlü şehir galerisinde sergi açtı. 28 Ekim tarihinde açılan olan sergi, Bedri Baykam'ın dünyanın çeşitli yerlerinde açtığı 30. Kısısel sergisi olacak.

1957'de Ankara'da doğan Bedri Baykam, iki yaşında resim yapmaya başladı. Altı yaşındayken Ankara, Bern ve Cenevre'de ilk kısısel sergilerini açtı. Sekiz yaşındayken, resimleri New York'taki Greer galeride satılmaya başladı. «Resmin Mozartı» ve «21. yüzyıl sanatının kurucusu» diye adlandırılan Bedri Baykam,, Sorbonne Üniversitesinden mezun olduktan sonra California Güzel Sanatlar okulunda çalışmalarını sürdürdü.

●

SOVYET EDEBİYATI FESTİVALİ YAPILDI

MOSKOVA (TASS/UBA) — Sovyet Edebiyatı Baykal Bölgesi festivali, İrkutsk'da yapıldı.

Moskova, Leningrad, Minsk, Kishiev ve diğer şehirlerden gelen yazar ve şairler festivale katılmak üzere İrkutsk'da toplandılar.

BOLŞOY'UN BAŞ BALERİNİ ROMA'DA ÜÇ YIL YÖNETMENLİK YAPACAK

Bolşoy Balesinin eski baş balerini Maya Plisetskaya, Roma'daki Teatro dell Opera'nın bale topluluğunu yönetmek üzere bir anlaşma imzaladı. Üç yıllık sözleşmeye göre Plisetskaya'nın çalışmaları Aralık ayında başlayacak.

56 yaşındaki balerin, Sovyet kompozitörü Rodion Shchedrin ile evli.

●

NEW YORK'DA MÜZİSYENLER NÜKLEER SİLAHLARA KARŞI BİR KONSER VE GÖSTERİ DÜZENLENDİ

Nükleer silahlara karşı olan müzisyenler ve öteki sanat dallarının temsilcileri 24 Ekim'de New York'ta bir gösteri yaptılar

New York İsrail Filarmonik Orkestralarının müzik yönetmeni Zubin Mehta'nın yönettiği «Müzisyenler Nükleer Silahlara Karşı» adlı bestenin icrasında ikiyüzden fazla sanatçı yer aldı.

Violonist Itzhak Perlman'ın ve soprano Jessye Norman'ın katıldıkları konserde sinema oyuncusu Paul Newman ile Sovyetler Birliğinin A. B. D. büyükelçisi de konuşma yaptılar.

Konserin geliri, «Toplumsal Sorumluluk Taşıyan Fizikçiler» kuruluşuna ve Nükleer Silahlar Konusunda Öğrenim Vakfı»na verilecek.

●

NORMAN MAILER'IN YENİ ROMANI TAMAMLANDI

Ünlü Amerikan romancısı Norman Mailer, «Sert Erkekler Dansetmez» adlı son romanını tamamladı. Ancak, romanın ne zaman yayınlanacağı konusunda kesin bilgi verilemiyor. Bunun nedeni de, Mailer ile yayınevi arasında çıkan anlaşmazlığa bağlanıyor.

Bundan önceki kitaplarını Little, Brown and Co. yayınevinde bastıran Norman Mailer, geçenlerde Random House yayınevi ile 54 milyon dolarlık (yaklaşık 15 milyar lira) bir anlaşma imzaladı. Anlaşmaya göre, yazar yayınevine dokuz yıl içinde dört roman teslim edecek ve bu anlaşma, yazarın öteki yayıneviyle olan yürürlükteki anlaşması bittikten sonra geçerli olacak. Ne var ki Norman Mailer'in bir başka yayıncıyla anlaştığını öğrenen eski yayınevi, «Yeni kitabınızı yeni yayınevinize verin,» diyerek romanı geri çevirdi. Yayınevleri ve yazar arasındaki anlaşmazlık çözüme bağlanırsa, «Sert Erkekler Dansetmez» adlı kitabın yılbaşına kadar piyasaya çıkması bekleniyor.

●

DEVLET OPERA VE BALESİ PERSONELİ ARASINDA VEREM HASTALIĞI GÖRÜLDÜ

ANKARA (UBA) — Devlet opera ve balesi personeli arasında verem hastalığı görüldü.

Genel müdürlük konuya ilişkin yaptığı açıklamada, personelle, bakmakla yükümlü olduğu kişilerden 530'unun taramadan geçirildiğini, 32'sinin durumunun şüpheli görüldüğünü belirtti.

Durumu şüpheli görünenlerde yapılan ikinci tarama sonucu bazılarının ayakta tedavisinin yapıldığı, bazılarının ise, çeşitli sanatoryumlara yatırarak tedavilerine başlandığı, kontroldan geçmemiş olanların da taramalara katılmaları istendi.

●

KARTAL TİBET'E FOTOROMAN ÇALIŞMASI NEDENİYLE 7 MAAŞ CEZA VERİLDİ

İSTANBUL (UBA) — Devlet Tiyatrosu sanatçısı Kartal Tibet'e fotoroman çalışması nedeniyle iki maaş ceza verildi.

Devlet tiyatroları yaptığı son toplantıda kurallara aykırı davranışlarda bulunan sanatçılara çeşitli cezalar verdi. Bu arada devlet tiyatroları İstanbul bölümü sanatçısı Kartal Tibet de izinsiz fotoroman yönettiği için 2 maaş ceza aldı.

Daha sonra toplanan yönetim Kurulu Tibet'in bu tutumunu devam ederek filim çalışmaları yaptığını tesbit ederek beş maaş daha ceza verdi. Böylece Kartal Tibet'e toplam yedi maaş ceza verildi.

TÜRKMENİSTAN'DA BARIŞ FESTİVALİ YAPILDI.

AŞKABAD (TASS — UBA) — Türkmenistan'ın başkenti Aşkabad'da yapılan politik şarkı festivalinin tetması «dünya gezegenine barış» çağrısıydı.

Öğrencilerin katıldığı festival, eğitim kuruluşlarının amatör sanat kolları tarafından gerçekleştirilen bir tiyatro gösterisiyle başladı.

Dostluk, kardeşlik ve barışın konu olduğu oyundan sonra, dünya ülkelerinden gelen temsilciler savaşa karşı şarkılarıyla festitvali sürdürdüler.

●

SOVYETLER BİRLİĞİNDE DEVLET ÖDÜLLERİ VERİLDİ.

Moskova (TASS/UBA) — Sovyetler Birliğinde edebiyat, sanat ve mimari dallarında verilen Devlet Ödülleri açıklandı. SBKP Merkez Komitesi ile SSCB Bakanlar Kurulunun yaptığı değerlendirme sonucu, Cengiz Aytmatov «*Gün Yüzyıldan Uzundur*» adlı yapıtıyla, Alexander Çakovski de «*Zafer*» romanıyla, roman dalında Devlet Ödülü kazandılar.

Diğer edebiyat dallarında verilen ödüller de şöyle dağıldı: Şiir dalında, «*Yeşil Kapılar*» adlı kitabıyla İvan Drach, «*Motifler*» adlı yapıtıyla Vladimir Sokolov, edebiyat eleştirisi dalında «Dostoyevski ve Dünya Edebiyatı»nın yazarı Georgy Fridlender, aralarında «Lenin Paris'te» (yönetmeni Sergey Yutkevich) ve «*Özel Yaşam*» (yönetmeni Yuli Raizman) adlı filmle-

YAZARLIĞININ 50. YILINDA KEMAL SÜLKER KİTAPLARINI KADIKÖY BİLİM KİTABEVİNDE IMZALADI.

Kemal Sülker yazarlığı'nın 50. yılını 12 Kasım 1983 günü Kadıköy Bilim Kitabevinde okurlarına kitaplarını imzalayarak kutladı.

«Kitaplarla geçmiş bir elli yılın bundan güzel kutlamasımı olur» diyen Sülker'in imza gününde, ayrıca Melisa Gürpınar. Rıza Zelyut de kitaplarını imzaladılar.

Saat 14.00'de Kadıköy Bilim Kitabevinde başlayan imza gününede yazarın okurları ve dostları katıldılar.

SUAT TAŞER ÖLÜMÜNÜN BİRİNCİ YILINDA ANILDI...

Bir yıl önce 16 Kasım'da ölen kırk kuşağı ozanlarından Tiyatro yönetmeni ve çevirmen Suat Taşer Ölümünün birinci yılında İzmir'de Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ve İstanbul'da Enis Fosforoğlu Tiyatrosu sanat Merkezi'nde yapılan törenlerle anıldı. 16 Kasım günü İzmir'de ailesi yakınları ve öğrencileri sanatçının mezarı başında toplandılar. Burada yapılan anma töreninden sonra aynı Akşam Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi salonunda olan bir anma töreni yapıldı.

Törende saygı duruşu sonrasında sanatçının eserleri ve kişiliği üstünde çeşitli konuşmalar yapıldı.

Öte yandan Suat Taşer'in toprağa verildiği 17 Kasım günü'de Enis Fosforoğlu Kadıköy Sanat Merkezin de saat 18.00 de bir anma töreni düzenlendi.

Törende Kemal Sülker, Enis Fosforoğlu, Tahir Özçelik, Mehmet Çerezcioğlu ve Tanju cılızoğlu birer konuşma yaparak Suat Taşer'in çeşitli yönleri üstünde durdular.

Törene katılan Suat Taşer'in öğrencisi Esin Afşar' da gitarist Tarık Öcal eşliğinde hocasının çok sevdiği bir şiiri seslendirdi.

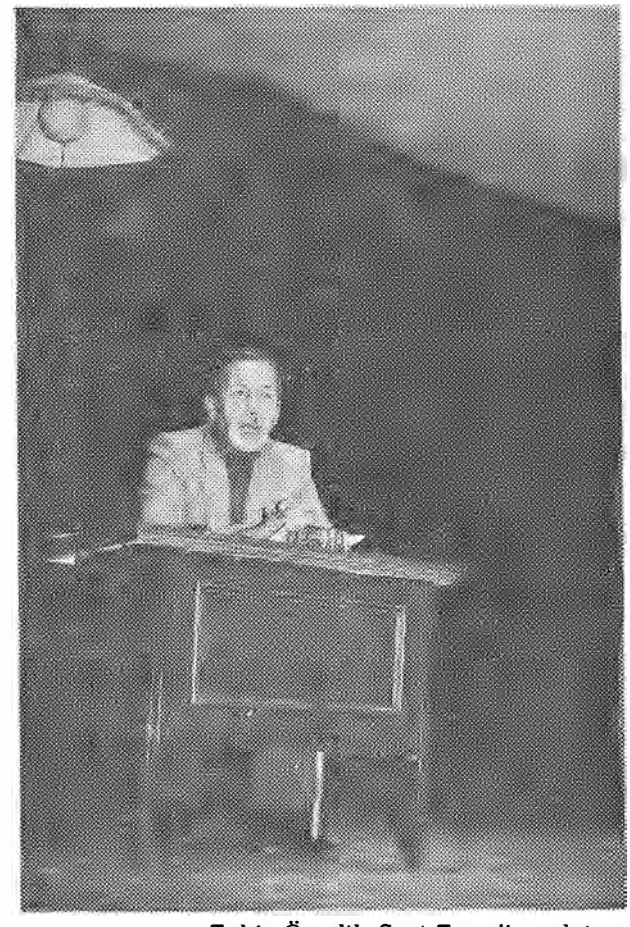

Tahir Özçelik Suat Taşer'i anlatıyor

NEVZAT ÜSTÜN ÖDÜLÜNÜ İNCİ ARAL ALDI.

Nevzat Üstün öykü ödülü bu yıl İnci Aral'ın «Kıran Resimler» adlı kitabına verildi. Feryal Zeynep Balcılar'ın «Düğüncüler» adlı kitabı «Basrı ödülü» ne değer görüldü.

5 Kasım günü Rıfat Ilgaz, Seher Karabol, Adnan Özyalçıner, Alpay Kabacalı'nın katılmasıyla toplanan seçiciler kurulu, toplantıya katılmayı öteki üyeleri Çetin Altan, Talip Apaydın ve Muzaffer Hachasanoğlu' nun raporlarını da gözönüne alarak ödüle katılan 36 yapıtı değerlendirdi ve yukarıdaki sonuca vardı.

Seçilecek kurul ayrıca bu yıl ödülü katılan yapıtların genel değerlendirmesini şöyle belirledi: «Seçiciler kurulu» katılan öykü kitaplarında hem nitelik hem nicelik bakımından yüksek bir düzeyle karşılaşılmasını, Türk öykücülüğünün bu dönemde küçüm semeyecek bir çizgide olmasını, yaşlı-genç çok sayıda yazarımız bu yazın türüne ilgi duymakta ve katkılar getirmekte olmalarını toplumsal bireysel sorunları öyküleştirmekte bulunmalarını vurguladı.»

Nevzat Üstün ödülü, yönetmelik gereği önümüzdeki yıl şiir dalında, 1985'te ise yine öykü dalında verilecek.

1983 NEVZAT ÜSTÜN ÖDÜLÜNE KATILAN YAPITLAR.

MUZAFFER ABAYHAN — BİZ
MUZAFFER ABAYHAN: BİZ BİRBİRİMİZE BENZERİZ
ŞABAN AKBABA: ÖRÜMCEK AĞINDA ÇIRPINAN CANLAR
TAKİ AKKUŞ: ÖYKÜLER
HÜSEYİN AKYÜZ: BEYAZ GÜVERCİN
İNCİ ARAL: KIRAN REİMLERİ
KEMAL ATEŞ: NÖBET GÜNÜ
REFİK AYDIN: TER SOĞUDUKÇA
FERYAL ZEYNEP BALCIMAR: YİNE BİR GÜLNİHAL
MUSTAFA BALEL: GURBET KAÇTI GÖZÜME
KAZIM CANATAN: BENİM TATLI GELİNİM
ALİ İLKE CEYHAN: ÖYKÜLER
BEDRETTİN ÇALIŞKUR: YARALI KIRLANGIÇ
SİNAN ÇAYA: OYUNBOZAN DİYARE
FAHRETTİN DEMİR: ACI PUSUDA
İBRAM ERDEM: GÜZEL İNSANLAR BİR SES BİR İZ YAŞANANI DUYARAK
İFFET İNAN: YAŞAM OYUNCULARI
TARIK DURSUN K.: İMBATLA DOL KALBİM
SEVDA KAYNAR: SAVAŞLARDAN BİR SAVAŞ
AYSİN UĞUR KEZER: SABAH TEZ OLSA
HASAN KIYAFET: GÖRÜŞGÜNÜ
METİN KÖKTEN: TİK
NECATİ MERT: YAĞMURUN ISLATAMADIĞI
SELÇUK OKSAL: DOKUZ KÖYDEN KOVULAN AYNA
CELAL ÖZCAN: DÜĞÜNÇÜLER
SABRİ CEMAL ÖZÇAKIR: BİR DEMET GÜL
SALİM SACI: GÜLDÜRME İNSANI
RECEP SELAHATTİN: ANANIN ADI, BABANIN ADI
MEHMET SEMİH: GÖZLÜKLÜ BEYEFENDİ/HURDA KRALI
DOĞAN SOYDAN: DELİKLİ KURUŞ
KUTLUAY ŞAKAR: ÖYKÜLER
REFİK TOPKAN: SAAT ZEMBEREĞİ (ÖYKÜLER I - II)
GÜRKAN UÇKAN: GABRİEL
ŞEVKET YÜCEL: BİR SEVGİ ADAMI

cem yayınevi

SABAHATTİN ALİ

BÜTÜN ESERLERİ

Hazırlayan: **Atilla Özkırımlı**

- **KUYUCAKLI YUSUF**
- **KÜRK MANTOLU MADONNA**
- **İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN**
- **YENİ DÜNYA**
- **DEĞİRMEN**

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Samim KOCAGÖZ

FAKİR BAYKURT'LA

Kara kuru, ince bir delikanlıydı. Şu yazıya başlarken merak ettim, Şükran Kurdakul'un 'Şairler ve Yazarlar Sözlüğü'ne baktım; Fakir'in doğum yılı 1929. Demek oluyor ki benden 13 yaş küçük. En küçük kardeşim Halil de benden 14 yaş küçüktür. Fakir Baykurt, 'Edebiyat 81'de 1 Şubat 1983'de yayımlanan bir yazısında, benim anımsayamadığım, birlikte olduğumuz günlerin ayrıntılarını yazmış; çok sevindim. Bu yazısını yazmakta olduğum anılarımın arasına alacağım izin verirse. Günü gününe anılarımı yazmadığım için ayrıntıları unutmuşum. Bilirim, Fakir'in belleği çok güçlüdür. Tanık olmuştum: Bir kalabalık öğretmenler toplantısında onca öğretmenin adını biliyordu. Bense, beni görmeye gelen yeni, genç şair ve yazarların hemen adını bi ryere yazarım, bir daha karşılaştığımızda aklımda kalsın isterim adları. Önemli gelirse bir yazıları, şiirleri, bir daha unutmam adlarını. Diyeceğim o ki, Fakir'in ilk yazıları yayınlandığında, hıemen adı -o sılar_ aklımda kalmıştır. Sonra -kendisinin de yazdığı gibi- beni görmeye geldi. İlk birlik te oluşumuzda onun küçük bir kardeş, diyeyim denli sevdim. Hemen her kitabına eleştiri sayılmasa da yazı yazdım. Kişiliğine olan saygım ve sevgimin dışında yaptıkları ettikleri, yazdıkları benim için çok büyük önem taşıyordu: Onun kişiliğinde -yakından tanıyınca- bütün Köy Enstitüleri gözümde canlanıyor, bütün bu okulları bitirenlere karşı, bu okullardan yetişen yazar ve şairler yüreğimde canlanıyordu, onlara sevgim ayakta duruyordu. Nedenine gelince:

Bizim yenilikci edebiyatımızın başlangıcından bugüne her zaman Anadolu, köy olomuştur. Ne ki başlangıçta hep İstanbul'dan ötesi gezi yazıları niteliğini taşır. Birkaçı bir yana ilk adımlarında edebiyatımızda hikâye, roman hep İstanbul'u anlatırdı. Türkiye, diyelim Anadolu insanı yok gibiydi edebiyatımızda. Asıl insanlarımız, insanlarımızın sorunları, genel anlamda Cumhuriyet'le girmiştir edebiyatımıza. Kendimizi anlatmaya asıl 1940'larda başladık. Köy Enstitüleri olayı, Anadoluya, köyümüze, asıl kendimize açılan bir pencere değil, büyük bir kale kapısı oldu. Fakir Baykurt gibi, Mahmut Makal gibi, Talip Apaydın gibi yazarlar, bizi aldı bu kapıdan içeriye soktular. Gerçi Sadri Ertem, Sabahattin Ali, Crhan Kemal, Samim Kocagöz gibi yazarlar bu işte önceden vardılar ama, bunlar kimi çevrelerce köylü sayılmıyor, -yine o sıralar- aferin.. maşaallah'larla geçiştiriliyordu. Köy Enstitülü yazarlar ortaya çıkınca, iş bir politika olayına dönüştü. Alev alev günümüze değin yandı tutuştu! Lâfın özeti kimse yurdumuzdan, Anadolu'dan, köyümüzden, Türkiyenin insanlarından söz edilsin istemiyordu... Uzun yıllar sanki kimi çevreler, bir sömürgeci gibi davrandılar. Anadolu Köyü, uyanmasın istediler... Bu kavga 60'lı yıllara değin sürdü. Sonunda teslim oldular! Oldular ya köyleri, insanlarımızı kendi işlerine gelir biçimde eğitmeyi akıl ettiler...

1950 sonrasının bu kavgalardan anımsayabildiğim örnekler var: Başta Nurullah Ataç, 'Bir köy köy tutturmuşsunuz' diye çıkış

yaptı. Yine o sıralar sayın Ataç'ın dediği dedik, çaldığı düdüktü. Baktım herkes sus pus olmuş. Meydan-ı hamiyete ben atıldım. O yazdı, ben yazdım.. Biraraya gelince kavga ettik rahmetli Ataçla. (Anılarımda bu olayları ayrıntıları ile yazıyorum.) Sonra birçok yazar yazdı çizdi.. Bizim dediğimiz oldu: Doğu Anadolu'ya değin edebiyatımız insan aramaya gitti. (Bekir Yıldız'ın hikâyelerini düşünün...)

Bu kısa yazımda diyeceğim odur ki, Fakir Baykurt'a bir kardeş gibi sevgimin yanında bu sevgimi güçlendiren yazarlığının onuru vardır. Yazdığı anı yazısında -benimle birlikte olduğu günleri- niçin kendisine bu denli yakınlık gösterdiğimi anlatmış, ben de nedenini açıklayayım dedim... Üst tarafı edebiyat tarihçilerinin, eleştirmelerin işidir.

REMZİ KİTABEVİ

AYIN KİTAPLARI

Platon (Eflatun)

DİYALOĞLAR

Sokrates'in Savunması — Gorgias — Menon — Kratylos
İon — Hipparkhos — Kleitophon
Büyük Fikir Kitapları Dizisi

Rene Passeron

SÜRREALİZM

Sanat Ansiklopedisi
Çeviren : **Sezer Tansuğ**
Sanat Dizisi

Dostoievski

KUMARBAZ

Dünya Yazarları Dizisi

Adalet Ağaoğlu

OYUNLAR

Evcilik Oyunu — Tombala — Çatıdaki Çatlak
Sınırlarda — Bir Kahramanın Ölümü
Çıkış — Kozalar — Kendini Yazan Şarkı
ve
Yasal Olarak Aklanan

FİKRİMİN İNCE GÜLÜ

Yeniden Bütün Kitapçılarda

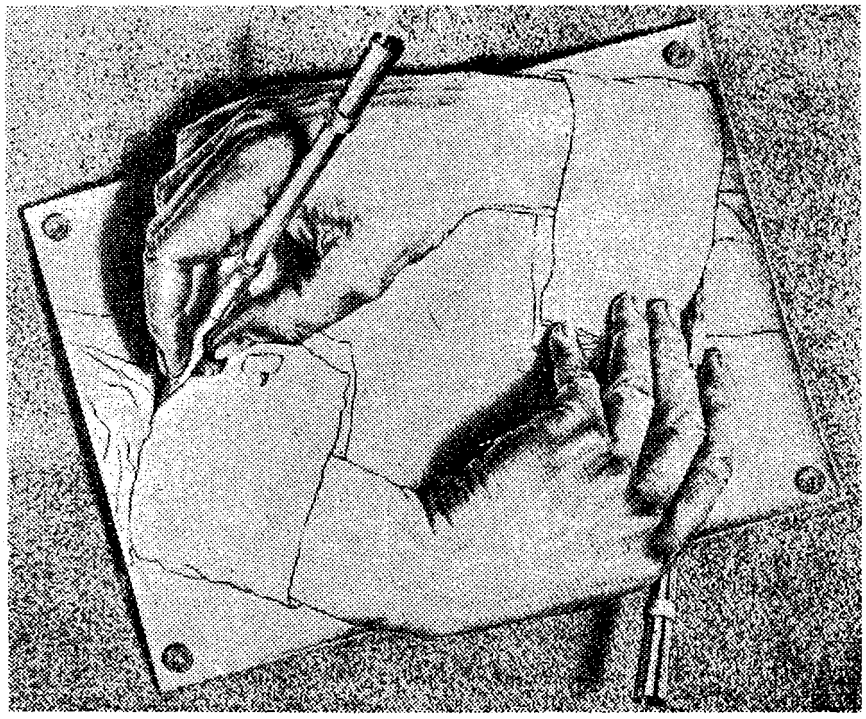

Haşim ŞAHİN

BİR CAN OLAMADIK SENİNLE

S. Döngel'e

Fırtınalar canevimde,
Bir tutuklunun ömrüyüm...
Dağlara yürüyen rüzgâr mı olsam,
Evden kaçan bir çocuk mu yüreği buruk.

Neden böyle donuk, bunca yıkık
Fıratça deli yüreğim.
Çağlara koşan çağlayanken ereğim,
Bir can olamadık seninle...
Dağları delen Ferhat mı olsam,
Leyla dilenen Mecnun mu sevdası yenik.

Oyyy fesleğen gülüşünü,
Kumru bakışını özlediğim yar.
Köhnemiş bir kucaktaysa bedenin,
Kan çiçekli gönlümdedir hayalin...
Kol gezdiren eşkiya mı olsam,
Taze bir gül mü boynu bükük.

SÖMÜRÜLEN BİR COŞKU

Genç yazarların çoşkularının ilk durağı, ürünlerini dergilerde yayınlamak.

Gençler, yazdıklarına yayın olanağı aramanın, ürettiklerini sergilemenin ilk aşaması olarak bunu görüyorlar.

Bu ilk aşama geçildi mi bu kez yeni bir tutku başlıyor. Kitaplaşmak. Bir ayak önce kitaplı şair, kitaplı hikayeci, kitaplı yazar olmanın sıçramasına geçmek.

Bu tüm ustaların dün geçirdikleri bir dönemdir. Kaçınılmaz, tartışılmaz, erdemli bir coşkudur bu.

Ne var ki, bu çoşkunun bugün bir yerlerde sömürü aracı olduğunu üzülerek görmekteyiz.

Türkiye'nin ekonomisi son derece zor bir dönemece girmiştir. Bırakın küçük işletmeleri, kurumlaşmış holdingler bile ekonominin sancısını duymakta, var olmak yada yok olmanın çırpıntısını yaşamaktadırlar.

Herkes için para yoktur ortada. Aile bütçesinden başlayarak tüm boyutlarda bir para darlığı yaşanmaktadır.

İşletmeler artık borçlanarak üretim yapamamakta, üretmek için nakit para sağlanması gerekmektedir.

Yayın piyasası bu konumun çok daha zor bir yerinde debelenmektedir.

Bu arada bir yayın kooperatifinin varlığını sürdürebilmesi için aradığı taze parayı gençlerin bir ayak önce ürünlerini kitaba dönüştürmek sevincini sömürerek sağlamağa çalıştığını üzülerek görmekteyiz.

Sokaktan geçen genç sanatçılar bir yıl sonra kitapları basılacağı belirtilerek ortak yapılmaktadır, ortaklardan toplanan paralarla kooperatifin ayakta tutulmasına çabalanmaktadır.

Dergilerinde yer vermedikleri gençlere kitaplarını basma umudu yaratarak ortak yapmak.

Türkiye ekonomisinin debelenmesinde varılan erdem boyutunun bu belki de en masum örneklerinden birisidir.

Ama gençler bilmelidirler ki, ürünlerini kitaplaştırmak coşkusu sömürülmekte, kooperatif ayakta kalabilmek için gençlerin üstünden onların coşkusunu kullanarak bir çıkmaz sokağa sapılmaktadır.

Bu tavrın gençlere olanak tanımak olarak tanımlanması mümkün müdür?

Bu çıkmaz sokağın sonucu bizce açık seçik bellidir.

Burada gençleri uyarma görevimizi üstleniyoruz. Kitaplarını basmaya söz vererek paraları alınan gençlerin yapıtları aynı kooperatifin dergisinde öncelikle yayınlanarak gün ışığına çıkarılamazlar mı acaba?

Nevzat ÇELİK

ŞİMDİLİK

Bütün güzelliğini kuşanıp gelmişsin
Saçların şelale omuzlarında
Bu kış kıyamette
İlk yaz çiçekleri mi, göğsünün çatalına takdığın
Parmak uçlarını avuçlarına yedirmen de yetmedi
Yine paramparça tel örgüde gözlerin
Topla gözlerini sevdiğim
Senin güzelliğinle demlenmek istiyorum bugün

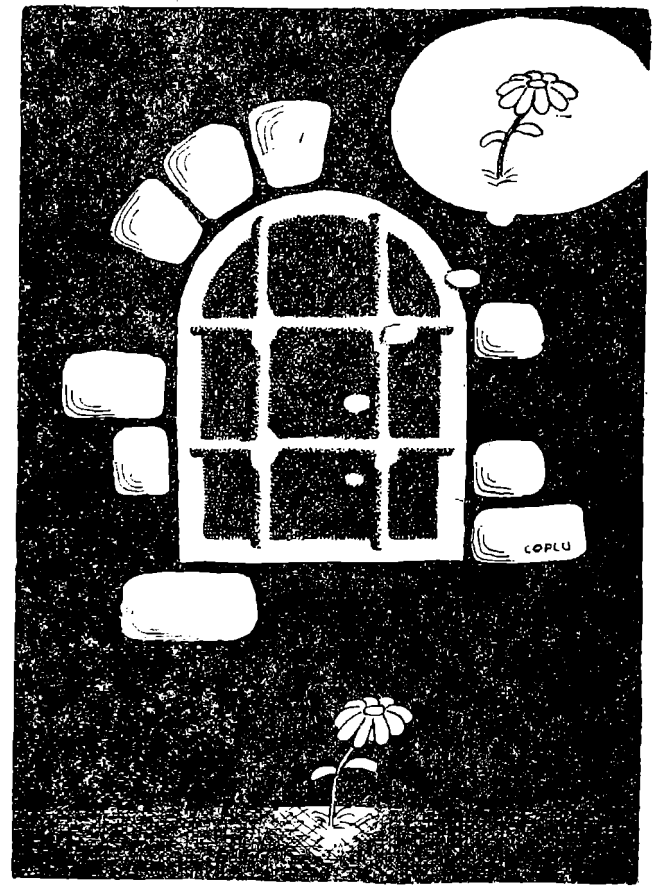

Desen/Orhan Çoğuplugil

SINANMAK

Biliyorum sokaklarda
Kartopu oynuyor çocuklar
Üşüdüm, açıktım demeden
Buz üstünde sınıyorlar
Miniminnacık gövdelerini
Tam zamanıdır
Sınayın çocuklar
Sokaklarda her zaman
Buz tutmuyor kar

AÇ GÖSTER

Haydar ÇAMALAN

Şimşekler çakarsa bir gün gözlerinde
coşarsan ırmaklar gibi
yüreğinde asılı duran acılarını
kuytularda sakladığın sancılarını
aç göster o gizli yaralarını
aç göster
anaç toprağın koynuna düşen
son güz yağmurlarıyla
hasretini silkip atarsan
zaman arşınlayıp ağır adımlarla
yaşanmadan geçen yıllarını
bir sevda uğruna
doğacak sabahlar senindir

TORBADAKİ EKMEK

Nasuh ÜNAL

Koyunlardan birkaçı sürüden ayrılmış, aşağı ekinlere doğru yönelmişlerdi. Hasan eğilip yumruk gibi bir taş aldı yerden. Doğruldu. Tam koyunlara savuracaktı ki, abisi Bekir'in:

«Hasan, taş atma koyunlara.» diyen sesini duydu.

«Ne diye atmayacak mışım? Gitte kendin çevir o zaman. Zaten hep beni hep beni gönderiyorsun.» der gibi baktı Bekir'e.

«Taş atma koyunlara. Birine birşey olursa görürsün o zaman sen. Babam çarkına sıçar ha...»

Hasan, suçlu suçlu bırakıverdi elindeki taşı. Gönülsüz gönülsüz yollandı koyunlara doğru. Vardı, çevirdi. Sürdü yukarı doğru. Sonra elindeki değneği sağına, soluna, ota çalıya çarpa çarpa kendince oyuna daldı.

Bekir güneşe baktı. Güneş, ancak bir adam boyundan fazla yükselmiş, dağların sırtını yeni kızdırmaya başlamıştı. Eliyle sırtındaki dolu torbayı yokladı. İpi hafiften gevşemiş, torba yürüdükçe sarkıyor rahat vermiyordu. Çözüp, yeniden bağladı. Sıkınca sağlam... Yeniden sallanıp durmasın diye.

Torba, azık torbası. Alı al, moru mor yünden dokunmuş... Ala, sarıya, yeşile bezenmiş. Sarısı en parlak, alı en kırmızı, yeşili siyah en koyu. Dal dal, ışık ışık. Hergünkünden daha dolu bugün.

Bekir, bu sabah,

«Ekmek, yiyecek çok koy. Yumurta da koy, soğan da...» diye diye doldurtmuştu torbayı.

«N'olacak bu kadar ekmek? Hepsini yiyebilecek misin sanki?» diye soran bacısına,

«Pek mi lazım? Sana na....» deyip, kendisinde daha ekmek, daha çökelek... koyup alabildiğince doldurmuştu azık torbasını. İçindekileri sıkıştırıp daha da doldurmaya çalışmıştı bu sabah. Hiç yaptığı iş değildi ya... Her gün yarı esner, yarı uykulu, torbaya bakmaz sarınır çoğunlukta Hasan'a verir-giderdi. Ayaklarını sürüyerek... Ya bugün?.. Bir yandan torbaya yiyecek birşeyler tıkıştırmış, bir yandan da «şunu ver, bunu ver. Hadi bu çabuk.» deyip durmuştu. Anası,

«Acelen mi var? Kovalayan mı varsa oğlum?» dediyse de kulak asmamıştı bu sabah.

Kendi kendine oyuna dalmış, koca kafalı tohumları dökülmeye başlamış bir dikenle uğraşan Hasana,

«Topla da sür onları bu yana. Gidelim gayrı» demişti.

Hasan, oyununun bozulmasından hoşnutsuz, değneğini sarı dikenin boynuna yapıştırdı. Kocaman sanı kafa pat düştü yere.

Hasan,

«Gidelim mi? Erken değil mi daha?» laf olsun diye söylenerek koyunları toplayıp yatağa doğru sürmeye çalıştı.

Bekir,

«Hasan, sen önden çek.» dedi.

Hasan buna gururlandı, şişindi. Elindeki değneği ensesinden omuzlarına koyup kollarını da sopaya attı.» Tos, tos» diyerek, düştü koyunların önüne. Bakan gören de kırk yıllık çoban sanırdı. Bir de ıslık tutturdu.

Birbirine sokulmuş, sanki sohbete dalmış koyunlar, yatağa varanda birer ikişer çökme-

ye başladılar. Koyu ardıç gölgelerine...

Önde giden Hasan, hergün gölgesinde oturdukları yukardaki ardıcın dibine çoktan varmıştı Bekir de vardı. Torbayı çıkarıp iplerini topladıktan sonra Hasanın yanına koydu Bekir daha oturmamıştı ki gözleri sağı solu fırdönen, adımına dikkat kesil geleni gördü. Baktı, köylüsü hem, arkadaşı hem de... Sanki ne zamandır onları bekliyormuş gibi, hemen çıkıvermişti ortaya. Keyifli, elini kolunu sallaya sallaya bir solukta indi yanlarına.

Diz çöküp yanlarına otururken,

«Merhaba. Nerede kaldınız yahu?» dedi. Rahat bağdaş bile kurmadan çöktü. Bekir, güneşi gösterip,

«Anca...» dedi.

«Doğru doğru anca...» diye onayladı öbürü.

Şimdi Hasan da tanımıştı onu. Dün de onlarla birlikte ekmek yemiş, abisi Bekirle konuşmuşlardı.

Murat da aynı köydende ya, Hasan ne bilsin. Ne zamandır okula gitmiş, köye yılda bir iki kere gelir dönerdi. Bekirle birlikte okumuşlardı. Yalnız bu kadar mı? Kasabadaki ortaokula giderken bir köhne odacığı, bir kalemi kitabı istek_lerini düşlerini paylaşmışlardı. Gün gelip, yaşlı babasının gücü yetmediğinden Bekir okulu bırakınca, paylaşılanlar, tatlı ama uzak anılar olup geçmişte kalmadı. Paylaşılanlar, tatlı, düşler olup uzak duvarlar ardına çekilmedi. Murat her köye gelende kafa kafaya verdiler. Geçmişi yad etmeye değil... Bugüne ve yarına ilişkin... İşte bugün de paylaşılan, bir torba ekmekten öte... Bekir, Hasan'a baktı. Hasan, umursamaz gibi sırtını ağaca yaslayıp kaykılmıştı ya, yine de gözleri kulakları onlardaydı. Bir ağasına bir Murata bakıyor, Murat'ın gözleriyle karşılaşınca indiriveriyor gözlerini. Pek çok çocuk gibi o da, konuksever, meraklı, büyümüş de küçülmüş.

Murat, günlerdir su görmemiş, yapış yapış, kazık gibi olmuş saçlarına daldırdı parmaklarını. Gür, kıvırcık saçlarının içinde gezdirdi... Hızlı hızlı kaşıdı. Gözlerini Hasan'a dikip,

«Ne o vay?.. Koyunlar doğdu mu ha?» diye laf attı.

Hasan gözlerini yere daha eğip, yanıtlamadı. Kışları soğuktan, yazları topraktan çatlayıp sertleşmeye başlamış parmağını şalvarının yırtık yerine soktu. Daha yırtmaya çalışır gibi çevirdi parmağını, çekti. Kızardı.

Bekir, yetişti Hasan'ın imdadına.

«Var kuyudan su dol gel de, ekmek yiyelim. Acıkmadan mı daha?» dedi.

Yine mi ben diye istesizlendi önce. Gözlerini kaldırıp baktı ikisine de. Neden sonra birden kalktı. Dün gizledikleri çalının dibinden kaptı sapı kırık testiyi. Toprak testi çoktan renk atmış, bozarmış. Eskisi gibi soğuk tutmuyor artık suyu.

Biran önce gidip gelmek istiyordu. Hasan. Meraktan... Hızlı hızlı yollandı kuyuya.. Yürümüyor, koşuyordu.

Vardı dereyatağına. Eğri meşe ağacının altında, kuşkonmazların gerisine iyice gizlenmiş gibiydi kuyu. İki kara taşın arasından nazlı nazlı sızıyordu. Mal maşat, koyun kuzu içsin diye kuyudan aşağı doğru sekiz on bent sıralanmıştı. Daha ilk koyun burnunu suya sokmadan bentlerin dibindeki miller ayaklanır, ikinci üçüncüden sonra su çoktan bulanırdı.

Hasan, suyu bulandırmadan özenle doldurdu testiyi. Aldı eline, döndü gerisin geri. Yola koyuldu ya, bu sefger gelirken olduğu gibi hızlı gidemiyordu. Tek eline alsa testinin altı yere değecekti nerdeyse. Derenin içinden çıkışta, köyden yana baktı. Evler zor seçiliyordu. Yere bıraktı testiyi. Köyde olup diğer çocuklar gibi oynamak geçti içinden.

«Ağam bırakmaz ki...» diye söylendi.» Okullar açılsın da görür. o. Yalnız başına gütsün koyunlarını o zaman.»

Testiyi oraya bırakıverip, köye doğru alıp yatırmak geçti kafasından. Geldi geçti...» Olmaz» dedi. Vaz geçti.

Testiyi iyice kavrayıp doğruldu ki, köyden doğru gelen iki jandarma ilişti gözüne Baktı. Elini gözlerine siper edip iyice baktı. Diğerlerini de gördü. Biraz önce yanlarına geleni düşündü, işkillendi. Hiç birşey dememişlerdi ona ya. bilmez miydi o hiç. Anası onun içini boşuna mı» şeytana anahtar uydurur o» diyordu.

Yatağa doğru hızlandı. Elindeki testi ağır ağır ağır geldi, iki eliyle kavrayıp kucakladı. Arkasında kovalayan varmış gibi hızlandı.

Nefes nefese vardı. Baktı. Abisi bıraktığı yerde, ardıca sırtını dayamış, yalnız başına sigara içiyor. Ağasını yalnız ve öyle sakin görünce rahatladı biraz, soluklandı. Yeniden hızlandı...

Bekirin tepesine dikilip, elinden testiyi bile bırakmadan, «Ağa, çandırmalar geliyor» dedi.

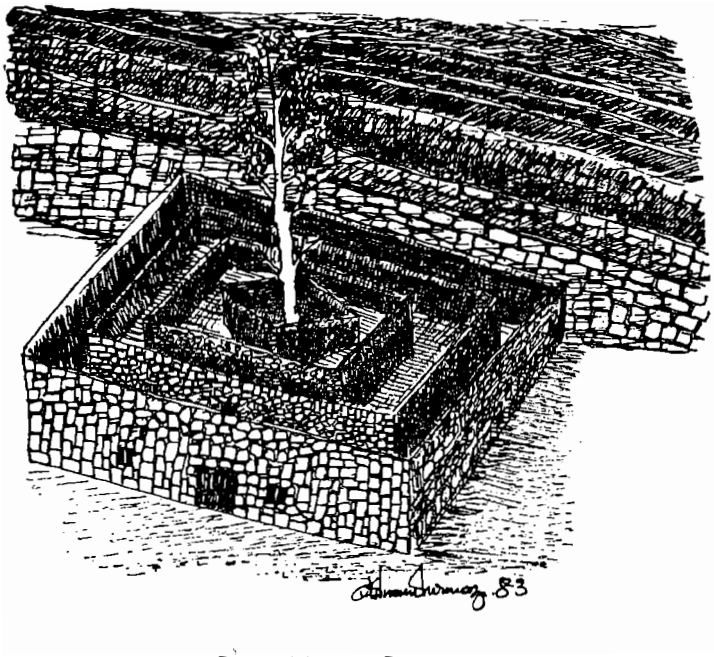

Desen/Adnan Durmaz

Sesi soru doluydu ama,» Öbür adam nerede?» der gibi...

Bekir,

«Nerde?...» diye sordu.

«Köy yanda, gelirlerken gördüm.»

«Çok mu?...»

«Oho çok çok...» dedi. «Mavi şapkalı da var, demir gibi şapkalı da var. Ordu, ordu. Ohoo köy dolu... «Gerisini duymadı Bekir, Vardı tepeye, ilerdeki büyük kara taşın üstüne çıkıp baktı.

Kafası boşalmıştı sanki. Hiç, birşey düşünemiyordu. Geri döndü, boş gözlerle baktı. Döndü yine baktı jandarmaların geldiği yöne. Durdu bir zaman öyle? Neden sonra indi, geldi. Oturdu. Hiç birşey yokmuş gibi, açtı torbayı. Ekmekleri çıkardı. Elini yeniden sokup iki ymurtaya da buldu, çıkardı. Boşaltmıştı ne var ne yok... Dolu torbadan iki ekmekle iki yumurta kalmıştı yalnızca.

«Gel otur da ekmeğimizi yiyelim» dedi Hasan'a.

Yumurtalardan birini soymaya koyuldu. Gözleri, bir yumurtaya, bir jandarmalara geldiği yöne gitti geldi, gitti geldi. Yeni yeni hücum etmeye başladı düşünceler beynine. Muratı görmüşler ola? Nerden bilmişlerdi burda olduğunu? Onlar için mi geliyorlardı? Bu yanda kimsecikler yoktu bu sıralar. Kim gördü ola? Tarla işleri çoktan bitmiş, kimseler uğramaz olmuştu bu taraflara. Gördü de kim haber verdi acep? Peşpeşi sıra sıralanıyordu sorular...

Ortalık jandarma doldu bir anda. Koyunlar huysuzlandı, bir yarısı ayaklandı kalktı.

Birisi,

«Başka kimse yok mu burda?» diye sordu Bekir'e.

Ama yanıt beklemeden yeniden yeniden sordu:

«Kimseyi gördün mü buralarda?»

«.....»

«Kim vardı burda?»

«Yok kimseyi görmedim ben» dedi;

Çavuşun sorularından çok kendi sorularıyla uğraşan Bekir.

Pek inandırıcı bulmamış olmadı ki, yeniden sıraladı sorularını çavuş:

«Kim vardı ulan burda?»

«.....»

«Kimseyi gördün mü buralarda?»

«.....»

Çavuş Bekir'in bu sessizliğine çok bozuldu. Bağırdı, sövdü. «Yok görmedim» den başka yanıt çıkmadı Bekir.den Kafasını kaldırıp bir kez bile bakmadı çavuşa. Çavuşun sorularından çok kendi sorularıyla doluydu kafası. Kendi sorularını yanıtlamaya çalışıyordu: Gördüler mi ola? Kim gördü acep? Ya gördülerse? Ya bulur-Gördüler mi azep? Suratına inen dipçiği görmedi bile. Sallandı, sendeledi. Yere kapaklanıyordu ki kardeşi gözüne ilişti. Hasan'ın gözlerini buldu: Hasan kocaman kocaman açmış gözlerini. Hayretten mi?... Şaşkınlıktan mı?... Korkudan mı?... Değil, hiçbiri değil. Bekir, Hasanın gözlerinde ne yaş gördü, ne korku. Güvercini gördü. Toparlandı doğruldu. Boş bulunduğuna, kendine kızdı. Yenisine hazırlandı. Hazır bekledi yenisini.

ÇİÇEKÇİ ÇOCUK

Metin SEVER

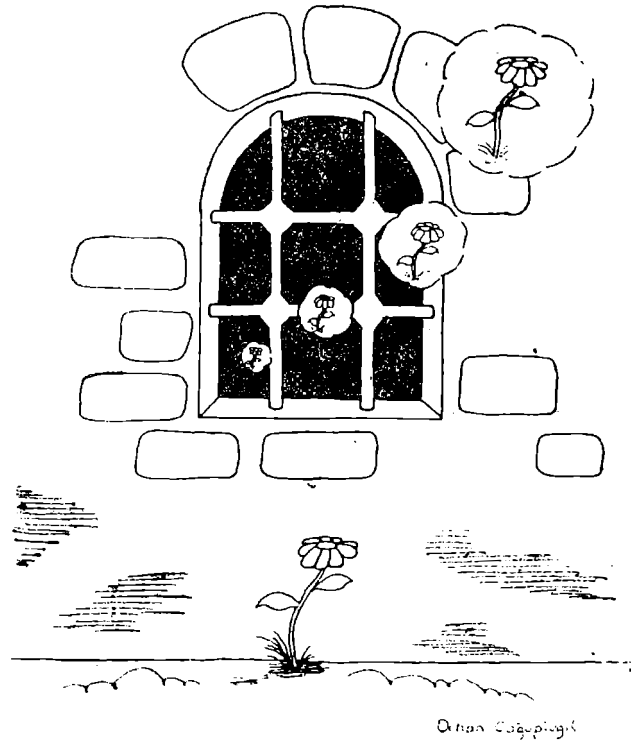

Desen/Orhan Çoğuplucil

Sarhoş masalarına çiçek
derleyen
çocuk
daha yaşın ne ki senin
gözlerinde bulutlar ağlıyor

yarın sana
okullarda
kocaman harflerle
çiçekleri sevin
koparmayın diye yazdırırlarsa
sakın ha şaşırma
biz 1946'da
çocukları öldürdük Hiroşima'da
sonra dünyanın dört yanından
çiçekler götürdük mezarlarına
şimdi çiçek sattırıyoruz sokaklarda

Bir demet gül
Muhammedin
İsa'nın
Tanrı'nın
ve kulakları sağır gözlerin önünde
örseliyorsa çocuk yüreklerini
bil ki yaşam acının biley taşında
yaralı bir cemredir sevda

Sesinin elleri
yaşamın ateşten ırmağında
alınterimle yunduğum sözcükleri
atacan bir sokak çocuğu gibi
yüreğimin kavında ateşledi
İlk dizeyi
bir çiçeğin özsuyuyla
toprağın alnına ben yazdım
son dizesini
çocuklar yazacak.

HİÇKİMSE

Serap GÖKALP

(Yaşama o kalın ahlaksal zarın arkasından bakanlara ve zarın dokunulmazlığına.)

Fatma, bir devlet dairesinde daktilo memuruydu. Dakikada seksen yanlışsız harf basar, yazıları çok temiz, kurallarına uygun yazardı. Çalışkandı. Kendi işlerini erken bitirdiyse ötekilere de yardım ederdi.

Sabahları aynı saatte evden çıkıp, aynı duraktan otobüse biner, işine gider, akşamları ekseri aynı saatte aynı taşıtla, aynı yollardan dönerdi. Yalnız çarşıdan alacağı bir şey olursa, işini de çabuk bitireceğine inanıyorsa, akşam iş dönüşleri, dükkanların çokça olduğu caddeye geçer, alışverişini tamamlar hava kararmadan eve dönerdi.

Herkesin, özellikle pazartesi günleri birbirlerine sorduğu o can sıkıntısı soru; «Hafta sonunda ne yaptın?» sorusu onu hep bunaltırdı. Çünkü ne cuma günü hafta sonu için planları olur, ne pazartesileri eğlenceli bir hafta sonu yaşamış olurdu. Onun yorgunluğu-kendisi ayrımında değildi ama-ağır ağır yürüyen birinin ayak sesleri gibi tek düze yaşamı yüzündendi.

Evlenemedi. Evlenip çoluk çocuğa karışmak, kocasına çizgili kumaştan pijama dikmek ona pek cazip gelmese bile kız kurusu olmak hoş bir şey değildi.

Ama öyle bir tekdüzenliğe yapışıp kalmıştı ki ne koluna girip sinemaya gidebileceği bir kocayı, ne cinsel zevkleri, ne bugün ne pişireceğim derdini özlemiyordu.

Arkadaşlarının hepsi evlenmiş, şişmanlamış, bu işi başından savmış kişilerin peltekliğiyle, bir vurdumduymazlık içinde, yün örüyor, dantel örüyor, daha çok yiyorlardı.

Fatma daktilo tıkırtıları arasında, beyaz kağıtlara duygusuzca bakarak, artık giyimine de özen göstermeyerek, yaşayıp gidiyordu. Üstündeki siyah etek, sekiz-on yıllıktı. Kazak desen kendisi örmüştü ne zaman örmüştü unutmuştu. Onun bu, eşyaları aşırı temiz kullanması bile bir insanı çileden çıkarabilecekken, o donuk bakışlarıyla, gülümsemeyi aklına getirmeden ara sıra konuşuyordu. Öyle ki kimsenin parlatamadığı bu cilasız kızla bir süre beraber olanların üstlerine bir ağırlık çöker, karamsarlaşır, sus pus olurlardı.

Sigara içmezdi, kendisine hiç yakışmayan bir biçimde, gözlerine sürdüğü mavi boyadan başka mak yaj yapmazdı. Hele nezle olduğu zaman hiç çekilmezdi. Burnu tıkanır, hım hım konuşur, gözleri sulanır, yüzü kızarıp şişerdi. Hoşlandığı hiç bir şey yoktu. Hiç bir konuda fikrini söylemez, insanlarla tartışmazdı. Derdi var deseeen, derdi bile yoktu.

Annesine ayıp olmasın diye akşam bulaşıklarını yıkar ,ara sıra gittiği ev gezmelerinde eli boş kalmasın diye örgü örer, iş olsun diye pazar alışverişini yapar, çürük çarık ne varsa alır getirirdi.

Sabunla ve kaynak suyla yıkadığından mıdır, yoksa içinin matlığından mı, saçları bile sert; mat ve didik didikti.

Ona baktığınızda, sadece, yaşamayı angarya sayan bu insanın buralarda ne aradığını düşünür, başınızı çevirir geçer giderdiniz.

Sonraları daireye yeni memurlar geldi. İşler paylaşıldı. Daha az yazıyı daktilo eder oldu. Yeni gelen kızlardan biri ondan hızlı yazıyordu. Başlangıçta onunla mücadele etmek isteğini aklından geçirdiyse de vaz geçti. Daha ağır yazmaya başladı. Giderek salla başını al maaşını memurlardan oldu. Kendisine sorulan soruları bile daha ağır cevaplamaya başladı.

Kaldırımlar üstünde yürüyen ince topuklu ayakkabıları giderek eskidi, yerine aldıkları ise daha kalın, kısa topuklu, estetiği pek olmayan, daha çok rahatlığı düşünülmüş yaşlı ayakkabılarıydı. Artık modayı da izlemesi gerekmediğini düşünüyordu.

Bir sabah odasına girdiğinde, servistekilere günaydın bile demeden; «bu odada kötü bir koku var hissettiniz mi?» dedi. Memurlar, hayır anlamında çenelerini kaldırdılar. Nasıl olur, kokuyordu işte.

Ertesi gün koku devam etti. Gene Fatma'dan başka kimse duymadı. Dördüncü gün Fatma masasında otururken kendi kendine konuşmaya başladı. Önce kimse oralı olmadı. Yüksek sesle konuşmaya başlayınca yeni gelen;

«Fatma abla neyin var?» dedi. Fatma cevap vermedi. O gün öğle paydosunda yemeğe de gitmedi. Masasında öyle oturmuş, hâlâ kendi kendi kendine konuşuyordu. Ne yapmaları gerektiğini düşünürlerken, Fatma, ayağa kalkıp: «Bu oda kokuyor diyorum size!» diye bağırdı. «Ölüm kokuyor, duymuyor musunuz?! Azrail dolaşıyor! Dayanılmaz! DAYANILMAZ!»

Koşarak pencereye gitti, servistekilerin aptal bakışları arasında kendini aşağıya attı...

A.a.aaaaaaa...

Dışarıda kar vardı. Cadde buzlanmasın diye kürenen karlar, kaldırımların kenarlarına yığılmış, sıçrayan çamurdan, havanın isinden, apartmanların kül kömür artıklarından grileşmiş, taşlaşmıştı.

Bcalardan gri dumanlar kıvrılarak çıkıyor, iş yerlerinde sigara dumanıyla dopdolu odalarda insanlar ağır ağır hareket ediyordu. Fatma, camı kırarak, dışarı; pis karların içine düştü ve öldü.

O öldükten hayli zaman sonra odacılardan biri dip-köşe temizlik yaparken, çelik dolaplardan birinin arkasından bir fare ölüsü çıkardı. Hayvan kurumuş, adamakıllı eskimişti. Faraşın içine alıp, çöpe attı.

Bundan memurlara söz ettiğinde,

«A, a» dedi kızın biri. «Kokuyor kokuyor dediği acaba bu fare leşi miydi?»

«Kimin?» dedi öteki memur.

Remzi Demir

UZAKTAKİ SEVGİLİYE MEKTUP

Sürgü sürülmüştür ağzına bu kentin
Uzaklaştıkça dudağımdan dudağın
Yol uzar ayrılık daha da dudağın
Kuru yel esişleri yelek cebimde
Deniz dilini yutmuş
Ve güneş renk değiştiriyor akşamüstleri
Aynı renktedir bütün dünya o saat
Sevişen bütün dudaklarda intihareder gün batımı
Ve ölmüştür gece yarısından sonra
Açılıp kapanan gözlerinde sevda artıkları
Balıkçı ağlarındaki yürekler
Çaresiz insan sevdaları
Bir yana dursun el sallamalar
Sevgili mektupları geciksin
Yanaklarda kurusun gözyaşları
Dokunmak yok mu saçlarının mavisine
Kahreden o ya...
Güneşin akşam rengi tutkulanıyor saçlarında
Yanaklarının tazeliğinden öperim.

Desen/Adnan Durmaz

ACININ YEŞERDİĞİ SEVDA

En ince ayrıntısında duyulmuşsa hüzün
Tutuklanmışsa, yaşamın girdabında umut
Acılar pıhtılaşmışsa üst-üste
Sözümüz yok
Yaşam sürgün vermektedir.

GİZ

Yeminli açmamaya
Bulut yüklü tomurcuklar
Gelmesine gelir
Kelepçede tutsak bir bahar
Morfinsiz bir gece
Kısık bir soluma
Döllenen korku
Titreşen dudaklar
Ve
İntihar
Gizinde ilk yazı taşıyan
Öpülmemiş dudaklar

SEÇKİN İMZALARLA ÇIKIYOR!

ASY

ANADOLU SANAT YAYINLARI

YAYINCILIK VE GÜZEL SANATLAR Ltd. Şti.
Beyazıt, Çadırcılar Cad. No : 24 İSTANBUL
Tel : 527 77 05

Şevket AKTAŞ

YÜREĞİMİN UTANGAÇ HÜZNÜNÜ GİZLEYİP

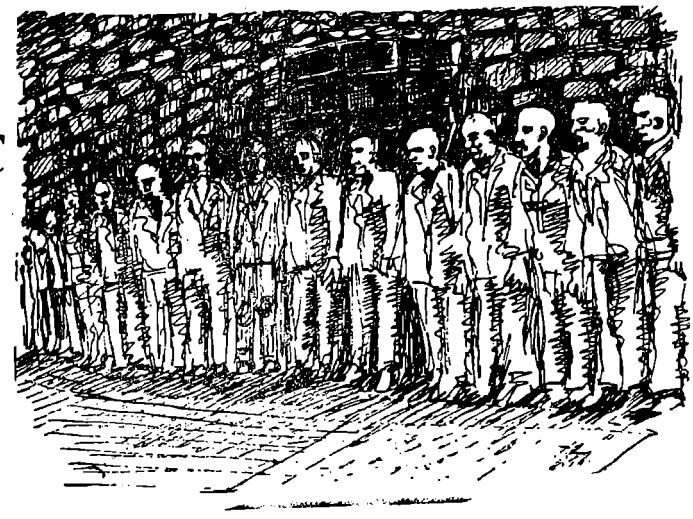

Desen/Aanan Durmaz

Oturup düşünsem seni
Kanadı kırık turna türküleriyle
Yalnızlığı yüreğine kör bıçak
Gurbet kuşlarına dönüyorum
Geceler mahzun sığırcıklarla dönüyor başımda
İnmeli, kör, sağır suratlara karşılık yinede
Yüzümde en bıçkın gülümseyişlerle çıkıyorum
Yüreğimin utangaç hüznünü gizleyip
Yüreğimin utangaç hüznünü gizleyip
Oturup düşünsem seni
Karanlığa çökertilen kadın sesleri delecek beynimi
Hasretliğe tuz basılan han odalarında
Oturup düşünsem seni
Coşkun tutamaz odalar sokaklara vururum
dudağımda ısırık yaraları,
Eksilen gülüşler,
Kanlı mendil,
Dudağımda seni düşünmenin bedeli...

BOĞAZIMDA ÇOĞALAN BİR HIÇKIRIK

Ak güvercinlerin kanatları
kurşun öldürürdü gördüm
Sabahların mor yüzüne
Bilirdim neden gri ağlardı gök
Susmaya yüreklenirken tam
Boğazımda
Çoğalan bir hıçkırık...

İhsan ÖZBEK

BAŞİMİZ YUKARDA

yalnızız!
çıplak bir su yılanı kadar yalnızız.
ellerimiz bırakıp gitmiş bizi.
ellerimiz yani insanlar
sanki yelin önündeki biz değilmişiz.

yitirmişiz!
yitirmişiz kırmızı karanfili çiçeklenmeden.
sevdanın en yangın çağında
aldığımız herşeyi
bir gecede vermişiz.

ne uyku yorgunluğunda
yalnız kalmışlıktır bu,
ne de bir sevdanın ezikliği
diyemeyiz ki elimizden gelen bu kadar
diyemeyiz ki güneşi örter hep bulutlar
daha çok inançtır yaşamak biliriz.
biliriz, doğum sancısıdır sessizlik.
başımız yukarda, yürür gideriz.

SUÇLAMA MI, ELEŞTİRİ Mİ?

İbrahim OLUKLU

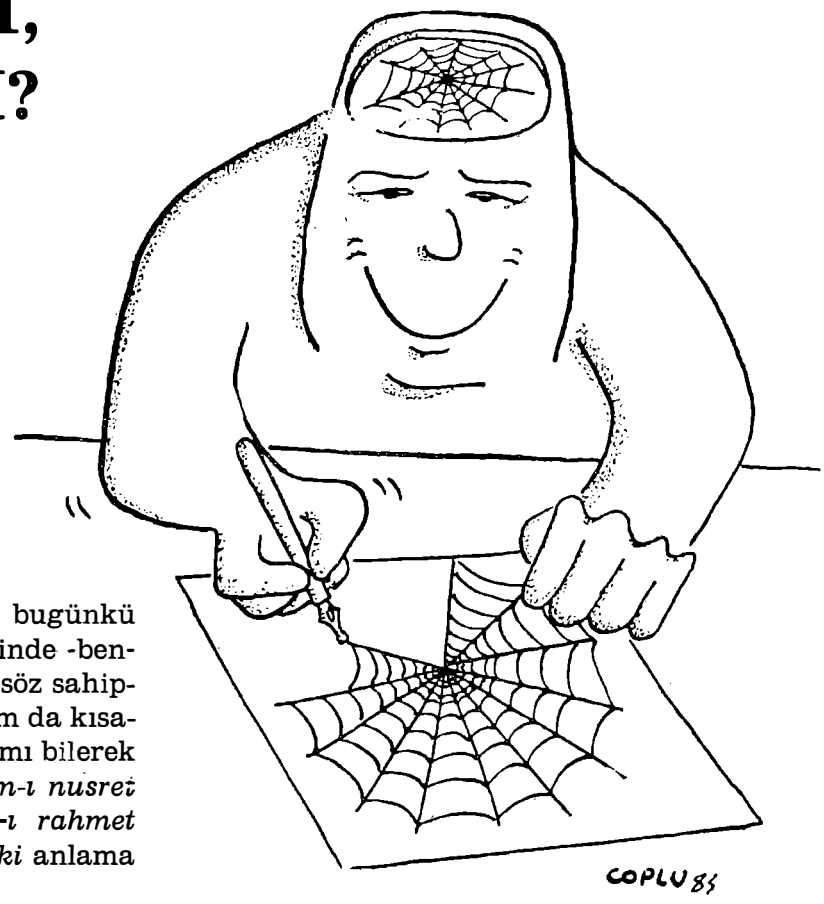

Desen/Orhan Çoğuplugil

Yazın dünyamızın yaşadığı bugünkü eleştiri ortamının bulanıklığı içerisinde -bence- bulandırıcılık yapan sözlere ve söz sahiplerine, belki tümünü yakalıyamasam da kısaca değineceğim. Doğallıkla sınırlarımı bilerek ve Namık Kemal'in: «*Durur ahkâm-ı nusret ittihad-i kalb-i millete/Çıkar asâr-ı rahmet ihtilâf-ı re'yi ümmetten*» *ikiliğindeki* anlama sadık kalarak.

Behiç Duygulu'nun Yazko Edebiyat'ın Kasım 1982 tarihli sayısında Kemal Ateş'in Toprak Kovgunları adlı romanını eleştirirken yazdıklarını okuyunca 'olamaz' demiş, yine Yazko Edebiyat'ın Mayıs 1983 tarihli sayısında Dinçer Sezgin'in «*Bir Eleştirinin Düşündürdükleri*» başlıklı değinisini okuyunca az da olsa rahatlamıştım. Bundan sonra Toprak Kovgunları'nı inceleme; eleştiri ve değini yazılarını da göz önüne alarak iki kez okudum. Bir yazı hazırlamak için gereken fişlemeleri de yapmıştım...

Behiç Duygulu andığım yazısında köy insanını «cinselliği tek ve vazgeçilmez zevk aracı» olarak gördüğü için -kendince- eleştiriyor, bununla kalmayıp köy çevresinden çıkan yazarların 'büyük bölümü'nün de aynı tutum içinde olduğunu belirtiyor. Böylesine suçlayıcı bir dile karşılık, Dinçer Sezgin daha ağırbaşlı bir değini koyuyor ortaya. Bu olgunluğu zedeleyen eksik bir alıntının yanında, o da bir suçlama yapmaktan geri duramıyor: «Edebiyatımızda cinselliğin yozlaştırılması köy kökenli yazarlarla değil, kentsoylu yazarlarla başlar.» Neresinden tutsanız elinizde kalacak yanları olan iki yazı. İki yazıda da suçlama ağırlıkta.

Toprak Kovgunları'nı incelemeyi tasarlarken romanı 'zaman'a bağlı olarak değerlendirmeyi düşünmüştüm. Bunları düşünürken yazın dünyamızda bir suçlama kampanyası başlatılmış görüntüsü çıktı ortaya. Ben de o incelemeyi geriye bırakarak, bu duruma değinmek gereğini duydum.

İşte Haziran 1983 tarihli Gösteri'de yayımlanan Selim İleri'nin yazdığı «Roman Sanatı'nın Düşündürdükleri «başlıklı yazıdan bir bölüm: «*Roman sanatını bir yana bırakalım; doğrudan doğruya somut bir roman üzerinde tartışılırken bile, eleştirinin söylemi, çağını çoktan kapatmış bir inanışla, hemen hep yerici, kusur keşfedici bir edaya bürünüveriyor*

bizde.» Bu yargı belki doğru, belki yanlıştır. Üzerinde tartışılabilir. Oysa hemen ekliyor Selim İleri: *«Edebiyatımız yaratıcı eleştirmeden yoksun.» İşte bu yargı başkalarını da eylem alanı içine aldığından durum değişiyor. Eleştirmenlerimiz yalnız bu tümceye karşılık olarak kaleme sarılırlarsa sanırım haksız sayılmazlar. Gerçekten Selim İleri ilk yargısıyla kalsaydı okuyucusuna 'tam' etki yapacaktı. Ama olmadı; çünkü okuyucu o tümcenin tuzağına düşürüldü.»*

Somut'un 17 Haziran 1983 günkü sayısında Demirtaş Ceyhun'la yapılan konuşmayı suçlama mı, eleştiri mi diye şöyle bir tartarsak sözlerimin anlamı sanırım daha iyi kavranabilir. Dahası var Somut'ta...

Gelelim 3 Haziran 1983 gükü Cumhuriyet Gazetesi'ndeki Mehmed Kemal'in *«Damda Saksağan»* başlıklı yazısına. *«Adlarını vermiyeyim»* diyor Mehmed Kemal eleştirdiği -suçladığı- ozanların. Birinci ozan öztürkçe akımından haberi yok diye de suçlanıyor Mehmed Kemal'ce. Öztürkçe akımını düşünerek Mehmed Kemal'in aynı yazısından şu alıntıyı yapacağım: *«Yeni şiirimizin uzun yıllar VEZİNDEN ve KAFİYEDEN* (altını ben çizdim. İ. O.) *yoksun kalışı bu gibilerin ayranını kabartmıştır»* Öztürkçe akımının savunucusu olmak demek, bu akımın gereklerini en iyi ben yerine getiriyorum demek olmasa gerektir. Aynı yazısında Mehmed Kemal, Özdemir İnce'yi son yapıtı *«Yedi Derya'lar Geçsen'*in ilk şiiri olan *'Azar Azar'*ın altına düştüğü bir not nedeniyle suçladıktan sonra bakın ne diyor» *«Orhan Veli, bir dizede 'Urumeli Hisarı'na oturmuşum' diyor, deyişinin bir anlamı var. Peki bununkinde ne var? Tatara titiri...»* Eleştiri ortamını bulandıracak tuzaklı bir söz daha. Oysa Özdemir İnce o notunda *'bence'* sözcüğünü yazarak sözlerinin Mehmed Kemal'i, ya da bir başka okuyucuyu bağlamıyacağını baştan belirtiyor. Ve aynı Özdemir İnce: *«Ama biz kendi şiirimizi kuralım, unutmayalım ki şiir sıradağında doruk bir tek değildir,»* de diyebiliyor. Bu sözlerin yazarı bir ozanın şiirlerini *«Tatara titiri...»* sözleriyle hafife almak, daha doğrusu o ozanla ve şiiriyle 'gırgır' geçmek, en azından okuyucuya saygısızlık demektir. Şimdi Özdemir İnce oturup Mehmed Kemal'i bir güzel eleştirse, Mehmed Kemal'in bilgisine on bir adet kendi şiir kitabını ve altı adet çeviri şiir kitabını sunsa, ardından bir şiirindeki başlığı kullanarak *«Ham le Et Ya Kafir»* dese bilmem Mehmed Kemal'in durumu nice olour? Ustalar bilirler, dolma tüfeklere sıkıyı çok basarsan tüfek geri teper; söz tüfeğinin de sıkısını ustalıkla yapmak gerekli sanıyorum...

Ya işte böyle Fikret Otyam usta. *«Güneşin, sarı-al ilk ışınları»* içinde kalmış şeftalilerden yerken bir yol dur ve sözlerimi tamamlayıver ayaküstü. Söz senin: *«Salt kendi ürettiklerini ,kendini sevmeyi aşmalı insan dediğin, istediği kadar ünlü olsun,böyle duyularla, yoğrulmasına karşın ünlü, saygın olsun, sorarlar günü gelende bu dünyanın hesabını yaşarken de öldükten sonra da.»*

IŞIKLARLA OYNAMAYIN

Enver ERCAN

Hasan Hüseyin'in son şiirleri «Işıklarla Oynamayın» adıyla, geçtiğimiz günlerde Bilgi Yayınevi tarafından kitaplaştırıldı.

Ozanın, olgunlaşırken «ulu bir yalnızlık» bireyciliğine sapmadan, toplumsal kimliğini koruduğunu; yaşamın büyük yürüyüşünün sancılarını yüreğinden eksiltmediğini bu son yapıtında da görüyoruz.

«Işıklarla Oynamayın» iki bölüm. İlk bölüm olan «Arı inler bal içinde» uzunlu-kısalı yirmidokuz şiirden oluşuyor ve «Kaval» den bu yana tutarlı bir biçimde sürdürdüğü tavrından ödün vermeyen Hasan Hüseyin'in gür sesi hiç eksilmiyor. İşte, yapıta ad olan şiirden bir bölüm:» (...) ışıklarla oynamayın dedim ben size/ yararı yok karanlıkta sürek avının/dedim ben size /yanlış kalemlere kayar elleri yazıcıların/tutanaklar yanlış yazar/dedim ben size.

Karanlığı az kullanın/kirliler kokar bir gün bir gün yanar bu ışıklar sırıtır suratlarınız/kirlilere sığınmayın dedim ben size/yararı yok oynaşmanın törensel aklıklarda/kaçın kaçabilirseniz uzak sulara/ışıklarla oynamayın/dedim ben size.»

Puslu bir bireysellikten öteye geçemeyen karanlık dizelerin ozanı değil, Hasan Hüseyin. Küçük insanın büyük savaşımını kaypak sözcüklere sığınmadan,, şiri nin imbiğinden süzerek, somut bir biçimde koyuyor ortaya. Yaşama yeni anlamlar katmaya, ayrımına varamadığımız noktalarına dikkatimizi çekmeye, kuru bir söylevciliğe düşmeden sorular-yanıtlar getirmeye çalışıyor sürekli. Yerinde de sağlam bir bilinçle üstüne gidiyor düşmanının en sert çıkışlar patlıyor şiirinden

Yine aynı bölümdeki «Ve günlerden pazardı» şiirin de, sürekli yenilenen yenilendikçe değişen yaşamda, yerini iyi belirlemeyip, küçük hesaplar peşinde ufalanıp yitenlerden birini dizeleriyle silkeliyor, ozan:» (...) bir erkekte cemil vardı/-bileceksiniz- işçiyle emekçiyle ilgisi yoktu/hafif sünnet çaylarında gıgıy çalardı /iteleyip onu bunun bunun şunun sevda sıtmalarına/ /iğdiş keyfi yapardı/ve inciler araklayıp ansiklopedilerden/arasına kendisini katardı/gizlenerek görünmekti en çok sevdiği/sağ cebinde sol cebini arardı yedi kendisini kullanalı mehmet âkif rahmetlik/erketemiz tek kandillik yanardı/ve günlerden pazardı.

«Şükrü babanın bahçesi» adlı ikinci bölüm ise, dört şiirden oluşuyor ve aynı adı taşıyan uzun bir şiirle başlıyor. Bu şiirde, Şükrü baba ile Gülşan anayı onların kendi küçük, derdi büyük evrenini, ozanın, bu evrende «bir kalbur cücük»ten biri olarak geçen çocukluğunu, yıllar sonra «allahın bol, yoksulluğun kol gezdiği» o yerlere yeniden dönüşündeki buruk izlenimlerini buluyoruz.

Yapıtın en önemli çalışmalarından biri olan bu uzun ama sık dokulu lirik şiirde Hasan Hüseyin'in özgün söyleyişindeki tüm özellikleri duyumsuyor, ozanın şiirinin kaynağına ulaşıyoruz; Pir sultan'dan, Dadaloğlu'ndan beslenen kaynağına...

Şiirden Şükrü babayla ilgili bir bölüm: (...) babamızın elleri sığmazdı işe/iş küçüktü iş kaçak elleriyse babamızın/gönderde bayrak/o taştan o taşa tatlı canını/ sanki dokuz canlıydı/sanki masal kahramanı/ yiğit babamız tırmanırdı yüce dağa aşıp gelirdi/sıvanırdı bataklığa/geçip gelirdi/yolunda da uğurlardı her zaman/(...) durmadan vururlardı adamcağız/ durmadan öldürürlerdi/durmadan diriltirdi düşerdi yola/durmadan direnirdi/patiska mendilinde kan içinde bir aslan ekmek diye bırakırdı her akşam önümüze/nasıl da üşüşürdük serçeler gibi/mendilin içindeki o aslan ölüsüne/ dağıtırdık o yenilmez babamızın sıkıntısını bataklığı derelere akıtır gibi.»

Ozanın, şiirinin genel yapısındaki en önemli özelliklerden biri olan «ince alay», bu yapıtın da, tüm şiirlerinin dokusunda seziliyor. Fakat, Hasan Hüseyin'de «ince alay», kendinden soyutladığı topluma tepeden bakarak «şiirsel tadlar (!)» yakalamak yerine, bir parçası olduğu toplumun bu çelişkili, bu aksak yanlarına dikkat çekerek eleştiri getirebilme çabasından kaynaklanıyor.

Örneğin, «Kalın bir şiir için incecik saptamalar» da/(...) dilekler düğümlerler de dağdaki tek ardıça/ yapışmazlar yakasına orman kaçakçısının/bir vuruşta devirirler de devleri masallarda/sokaklarda tek çarık keloğlandırlar Sövmeyin analarına avratlarına/ kan çıkarırlar bırakıp üçgünlük piliçleri tilki ağzına/ gurbet ilde kurt avına çıkarlar/(...) hem söverler şıppadanak milyoner olanlara/hem de şıppadanak varsıl olmak isterler/yatarlar piyangoya spor toto'ya» deyip, Anadolu insanının eleştirel-gerçekçi bir yaklaşımla, toplumsal kesintini verirken,» (...) hem seversin beni neyzen'in diye/hem de serhoş diye destan edersin/demeyin bana dostlar/saptadım ince ince abarttım kalın kalın ben gönlümü böyle gördüm gönlümce» dizeleriyle şiirini sürdürerek de konuya bakış biçimini ortaya koyuyor.

Yapıt, gelenekseli, evrenselde eriterek özgün bir yapıya ulaştıran güçlü ozanın, güçlü şiirinin yeni bir uzantısı...

Işıklarla oynayanlar var olduğu sürece, «Işıkların la oynamayın» diyecek Hasan Hüseyin'lerin de sürekli var olması dileğiyle...

Işıklarla Oynamayın Hasan Hüseyin Bilgi Yayınevi 250 TL.

Erdinç İSKÜR

ARALIK... KAPILARDAN SIĞAMIYORUM

aralık kapılardan sığamıyorum
seksenüç benim yılbaşım değil, saçlarımda erimiyor beyaz/Karlar
dost meclislerinde rakılara tuz olurum/Gelemem
Tebrik kartlarında kendimi yalanlayamam
ikibuçuk, ikibuçuk harcayamam «iyi dileklerimi» /bağışlayın
beni dotlar

parazit yayınlar salıyorum dört bir yanıma
kulaklarınızı mart kedileri tırmalar/dinlemeyin
ellerimden düşen suvari mızrakları anlar beni
bir de kadınım/varsın olsun
yanlış anlar

kaç ocağa davetliyim/olsun saklamayacağım bu ateşi
hissedin ellerimin yokluğunu omuzlarınızda
sarhoş olan arkadaşlar/orospuları unutmayın
Kerhânelerde döllenen yasak çocukları
Matkaplar bu gece delemeyecek rüyalarınızı
Varsın olsun/Tebrik kartlarım bu yılbaşına sığmayacak
açık zarflarda rahat durmaz «iyi dileklerim»
ikibuçuk, ikibuçuk. Islanmadan yollanmaz onlar
/Bağışlayın beni dostlar.

KEMAL BAYRAKÇI

KARŞILIĞI OLMAYAN

bir elim dostluğum sıcacık alnında
dünyanın canalıcı nabzında bir elim
çiçeğe suyun değerini öğretmekle başladım işe
aşkla sarıldım gülü incitmeyen yağmur damlasına
öpüp öpüp bir seni yaşadım ölüp ölüp bir seni
sevda yanım hayata bağlanmış türkü tadında
bıçak tavında inancıma yürekler bandığım yanım,

bir çiçek ilkyazı heceleyince
kendini gülünce bir çocuğun ağzında şarkı
yeryüzüne yayılan sesleri topladım sulara
derlerdim ışıkları yaşanmamış umutlara
içimde büyüyen sen misin yoksa yalnızlık mı
vurur beni günışığına körpe sabahlar
bir ışık dalması göğsüme düşünce

acıyla sınanmış aşklara yüreğimi verdim ki güle-
sin

tanımayasın ağıtların mendilini
bir tas sıcak sevgiyle besleyesin
su yatağı gözlerini.

AHMET OKTAY'İN «ZAP» ŞİİRİNDE YAŞAM İMGESİ

Muhsin KIZILKAYA

Ta orada, Hakkarinin oralarda akar Zap suyu. Kaynağı Hoşap Kalesi etekleri, sonu Basra Körfezidir. O Hoşap kalesi ki, kel, sivri bir tepeye oturtulmuş, açık bir elin beş parmağı gibidir. İçinde mir (bey)ler oturmuş, yüzyıllar boyu kendi başına buyruk kesilmişlerdir, orada. Kaçakçılar oraya koşmuş, talancılar oraya sığınmış, kız kaçıranlar ondan medet ummuş, hatta Yaşar Kemal bile, «Ağrı Dağı Efsanesi»ndeki kızı oraya kaçırtmıştır.

İşte bu kale, bu görkemli görünüm, Zap'ın ilk kaynağını eteklerindeki kayalıklar arasından yeryüzüne çıkartmış ve ona yaşam katmıştır.

Korkunçtur Zap. Görenler bilir ululuğunu. Bin dilden türkü çağırarak akar Üzümcü'ye, Biyadır'a, Musul'a. Ozan Ahmet Oktay'ın şiiri şu dizelerle başlar, yöre halkının yaşamıyla özdeşleşen zap imgesiyle:

«Uğultun sızıyor gecenin mineralinden» Bu uğultular yazılmamış bir türkünün notalarıdır kimi zaman. Kimi zaman da, yanık bir kavalın eşlik ettiği ecelsiz bir ölümün ağıtı...

Tarih eskidir Zaptın. Bilinmeyen çağlardan uğıldaya uğıldaya bugüne gelmiştir, sarp kayalıklara, yaban keçilerine yar olan dağlara, yol vermeyen geçitlere, yatağı geniş suskun ırmaklara inat. Yatağın oymuş oymuş, yer edinmiştir kendisine, taş devrinden kalma söylenceler içinde, *«safran ve kil sözcükleriyle bir söyleşi taşılısı efsanelere ait, şansız ölüler kumsalı dorukların borasıyla yarışan»* diyor ozan, Zap'ın tarihini zap'ın ağzından dinlerken.

Zap akarken pek kum bırakmaz, yanına yöresine. Ama o, tarihiyle varolan insanın «ölüler kumsalı»dır doğduğundan beri. Aldığı ölüleri, azgın sularına katıp, taştan taşa vurarak, insan kemiklerini kum edip, kumlarına katmıştır, belki 'zapın kumu yok' diyenlere kum larını göstermek için.

Ozan şöyle anlatır zap'ın doğuşunu. *«Yeni doğuyordun daha kalker sancımalarıyla, ay ay şavkını görkemli bir yabanılıkla soluyan büyük tırpan.»* Zap 'büyük tırpanla', ölümle varolmuş. *«Kurt dişlerini falcılar avuçlarında»* gördükten sonra, *«saydam belleklerin burcuna haykıran»* bir çocuk girer araya.

Çocuk zap boylarında yaşayan halkın yaşantısını, hemencecik özetleyiverir bize. *«Aslını»* ve *«faslını, ayın ondördü buğdayda»* arar. *«Sözcüklerin gizemli yalımıyla», «kuruyan dere yatağı yüzleri», «sıska koyun sürülerini ve kaçakçı kervanlarını»* gördüğünü ağzından kaçırır.

Nasıl kaçırmasın *«ağzından fırtına küflenen»* çocuk? O koyun sürülerinin sütünü, kap bulamadığı için, lastik papucuna sağıp içmedi mi? Kuruyan dere yatağının taşları arasına gizlenerek, bit kırmadı mı? Düşman aşiretten öc almak için, «ayın ondördü buğday»larını daha filizken yolmadı mı? O anlatmayacak da, kimler anlatacak.

Sevgileri yok mudur onların? Elbette vardır. Ama,

«neyi sevecek onlar?
soylu gece atlarını
ışıyan buz çiçeğini

barajın şahdamarını» mı? Belki tümünü.

Zaptaki çocuk, *«sonsuz bir hayrettir». «Tahta köprülerden, yıkık değirmenlere»* çağrılır ve işte orada yazgısı açıklanır.

«Anılarımız yok bizim/senin de olmayacak/ölülerimiz sayılmıyor/ senin sayılmayacak»

Birinin yazgısı tümünün yazgısıdır, ağız birliği etmişcesine. Aynı mayadan yoğrulmuşlar, aynı ağacın dallarıdırlar. Aynı dağın pancarı, aynı kökün otlarıdırlar. Aynı tabaktan, aynı aşı yemişler, aynı tabakadan kaçak tütün sarmışlar.

Kış gelir, pir gelir zapa. Kar, tavuk tüyü gibi iner yere. Yeri bir anda beyaza keser. Bu dönemde Zap suyu bulanık, çamurlu akar. Yıllardır değişmeyen uğultusuyla, dağları sağır edercesine, yine akar dağlara dağlara. *«Kapalı yollar»* nereye gidersen nafile, kâr etmez. İşte o zaman, başlamıştır ora insanının kış uğraşı. Varsa, yoksa avcılık. Faklar kurulur kurt yollarına. Kimi zaman, karın içinde saatler boyu gözlenir bir tilkinin yolu, postu uğruna. Sarılır babam, sarılır, sarı Şemdinli tütünü, soğuğa, kara, tilkiye, kurda kuşa, geçit vermeyen dağa, azgın zapa inat.

«Ayın ve kanın kokusu ve tütün
Kehribarsı, can yoldaşı üzücünün, sabahçıl su kuşuyla karşılayan ilkyazı, ölülerin çetelesini tutan
Aynı tadı veren Türkçe'de de öteki dillerde de tütün»

Tütündür, onun içindeki sıkıntıyı, derdi, gamı gideren. *«Üzüncünün can yoldaşı»* tütündür.

«Bu tuz katık et/bu gurbetçiliğin, katık et bu yokgesini avuçlarına koyar» ve yazgısının altını, bir daha kalın bir çizgiyle çizer.

«Bu tuz katık et bu gurbetçiliğin, katık et bu yoksul ölümün kabul et» Çocuk, zaten kabul etmiştir bunları, bunada dünyaya gelmekle Ama öğretmenimin, bir daha anlatmasında yarar vardır.

Tipi, fırtına ve şapa (çığ) kurban alır her kış, zapın aldıkları yetmiyormuş gibi. Buralarda doğa kendi içinde örgütlüdür. Birlikte devinir. Bir, şapa alır, bir Zap alır. Kimi zaman da tipi boğar. Doğa acımasızdır. Bir dağılmış, bir yitmiş olan, ora insanıdır.

«Zapın oğlu», bu gerçeği şöyle anlatır:

«Tipi dindi ve buldular donmuş ulağı. Paslı bıçağı, dibindeki buğuyu yarların, özlemin diş izlerini, bir de divit, yazayım diye»

Ulak divit getirmiştir çocuğa.

«Kükürdün damarına/güzün görkemli çiçeklerine/buz tutmuş bıyığına türkülerin (...) kuyulara/çıkrıklara/talihsiz ölüme» yazsın diye açlığını.

Acaba yazabildi mi? Veya yazdıklarını kimler okudu? Yoksa tümü sır mı oldular?

Artık bundan sonra çocuk aradan çıkmıştır. Ozan çağları delen bir sesle, haykırır *«ölümün kan kardeşi»* Zap'a: *«Ey büyük su. Kan kardeşi ölümün. Sesini bin yıl içinde gezdiren ve kentlerde karasevdadan beter bir ustalıkla kullanan oğlum böyle dedi.»*

Zap'ın oğlu yalan demez.

Ozan, Zap'ın tarihini *«Kıyılarında dinlemiştir kendi ağzından.»* Kıyılarında dinlediği tarihten anladıklarını *«Evliya Çelebi'nin, kız oğlan kız diliyle»* şöyle anlatır:

«Kar olur on adam boyu. Her tan atımında geçerdi Kızkaçıran Cemal filintasının ucunda al bir mendille, kuş soyundandı küheylan Oramar, Velikan, Hurkaniş üstünde eserdi.

«Bulunamadı hiçbirinin ne ölüsü ne dirisi
Ruh oldular her hal
Bulunmadı kendilerini yukarıdan savuran kırk kalebend de ağıt oldular her hal.»

Evet, ağıt oldular, sır oldular, ruh oldular. Hepsinden önemlisi, söylence olup dolandılar halkın diline, masal olup katıldılar Hint masallarına, türkü olup söylendiler yedi gün yedi gece goventleriyle:

Zap'tan şu çağlar gider.
Aşıklar ağlar gider:
Ne ataştır, ne oddur,
Sevdadır dağlar gider.

İlkyaz geldi mi, Zap uysal bir çocuğa benzer. Kıştaki hırçın azgınlığının yerini, usul usul akan bir su alır. Bulanık ve çamurlu sular gider, yeşil bir yılan gibi kayan ufacık Zap kalır geriye. Su iner *«yarların dibi açılır.»* Keklikler yavrularını ardlarına takıp su içmeye inerler. Zap'a. Daha önce, karla kaplı taşkıranların arasından nemli Sûsun, Âlâl, Beybûn, Nergiz, Yaylaçanı çiçekleri çıkar. Zap, bir renk cümbüşüne dönüşür. İşte, ozaman,

«Kasem ederim ey sualtı bilginleri/ilkyaz sürünce kayaların ordan/açılınca yarların dibi/herkes iner ölülerini görmeğe/ve konuşurlar sabah çiğinin yumuşak sesiyle/çünkü dönüşür her çiçek bir sevdiğin yüzüne.

Ama ölüler bulunamazlar, çünkü onlar çoktan ağlt ıaştı. Zaten «göze görünmez ölüler».

Ozan, insana, suya, toprağa sesleniyor gür sesiyle:

«Ey su».
Ey toprak
Ey insan
Yaşanır, yazılmaz acı tarihin.»

cem yayınevi

CEM YAYINEVİ

CENGİZ AYTMATOV

BÜTÜN ESERLERİ

- TOPRAK ANA.
- BEYAZ GEMİ.
- ELVEDA GÜLSARI.
- İLKÖĞRETMENİM - YÜZ YÜZE CEMİLE - SELVİ BOYLUM OĞULLA GÖRÜŞME - ASKERİN OĞLU.
- ERKEN GELEN TURNALAR FUJİYAMA - DENİZ KIYISINDA KOŞAN ALAKÖPEK.
- GÜN UZAR YÜZYIL OLUR.

Bütün Kitapçılarda

Sigaramatik

Sürücüye can güvenliği sağlayan buluş

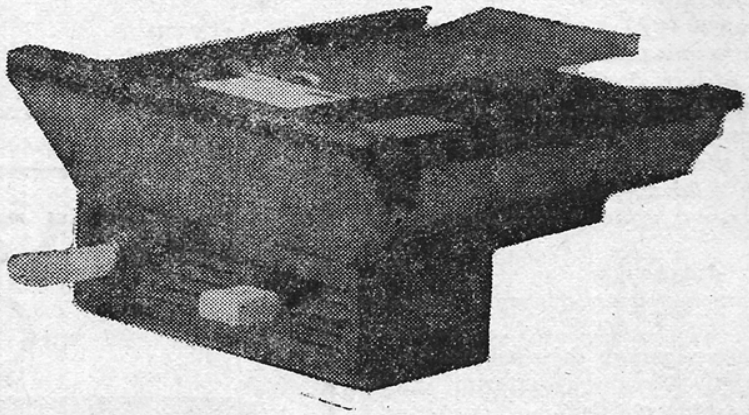

- 20 ADET SİGARA DEPOLAR
- DÜĞMESİNE BASMAKLA SİZE OTOMATİK OLARAK YAKILMIŞ SİGARA SUNAR.
- HER TÜRLÜ TRFİK ŞARTLARINDA SÜRÜCÜYE KOLAYLIK VE GÜVEN SAĞLAR.
- GECE YOLCULUKLARINDA IŞIKTAN RAHATSIZ OLMANIZI ÖNLER.
- MURAT 131 VE RENAULT TİPLERİ ORİJİNAL KÜLLÜKLERİNİN YERİNE TAKILIR.
- KÜLLÜK OLARAK DA KULLANILIR.
- GENEL TİPLERİ 3 VİDA İLE ARABANIZIN İSTENİLEN YERİNE TAKILIR.
- ARABAYA ESTTİK GÖRÜNÜŞ KAZANDIRIR.

Dalkıran

Sanayii ve Ticaret Koll. Şti.

FABRİKA SOKAK. FAİK GÜRLER İŞHANI NO : 16 ODA NO : 223-224 YENİ-KAPI AKSARAY / İSTANBUL Telefon : 527 40 64

HADİ BUYUR TİYATROSU

tel 3378083

Boyuncaya kadar kahkaha

HAYRET BİŞEY

Komedi 3 perde
Yönetmen: Kazım Eryüksel

Bahariye cad. Adliye Karşısı Can Sinemasında
Pazar, pazartesi hariç hergece 21.15
MATİNELER: Carsamba, cumartesi 15.30
Pazar 15.30 ve 18.30

bizim tiyatro
uskudar sunar tiyatrosu
halk cad. 37/1 tlf 333 06 18

Nasreddin Hoca ve Eşeği

150. OYUN

yazan / yoneten z. diper

c.tesi/pazar 11.00

60. oyun

Beyoğlu KUCUK SAHNE
144 43 27 143 64 17
ORTAOYUNCULAR

yeni oyun

ANNA'NIN 7 ANA GÜNAHI

Brecht ____ Weill ____ Şensoy

fırıncı şükrü
deli vahap
nuri ve ötekiler

yazan-yöneten
Ferhan Şensoy

HODRİ MEYDAN
KÜLTÜR MERKEZİ

11 KASIM DAN
ITIBAREN

KADINCIKLAR

yazan Tuncer Gücenoğlu
sahneye koyan Levent Kırca
kadro Hodri meydan oyuncuları

EFT
SANAT MERKEZİ
337 06 84

ENİS FOSFOROĞLU TİYATROSU

ikiz kardeşim david

Çr.,Pr.,Cm.,C.tesi: 21.15
Çr.,C.tesi.,Pz. : 15.30

MÜNİR ÖZKUL

GENERALİN AŞKI
toreadorlar valsi

HODRİ MEYDAN
KÜLTÜR MERKEZİ

HODRİ MEYDAN
KÜLTÜRMERKEZİ

FİKRET HAKAN TİYATROSU

ve bir saksağandı
juliet

ışıl yücesoy erol günaydın
meral küçükerol yusuf adoni
sahneye koyan: muzaffer kurdoğlu

sanat EDEBİYAT '81

23 AYLIK SİYASİ DERGİ/YIL 2/1 NİSAN 1983

Nuri İYEM

(... O kahrolası batı bizden çok ileride sakızını hiç olmazsa bu konuda çiğnemiyelim...)

Hüseyin KOCABIYIK

150 TL.